

HEIBLADMÅLER

CHLORISSA VIRIDATA Linnaeus, 1758

Utbredelse globalt:

Heibladmåleren er funnet fra Korea og Kina og videre gjennom det nordlige Mongolia, Sentral-Asia, europeisk Russland og Lille-Asia til Vest-Europa og Middelhavet. Arten er lokalt alminnelig i Danmark og i den sørlige delen av Sverige, mens den er mer sjelden i de sørlige delene av Finland (Skou 1984).

Utbredelse i Norge:

Måleren er sjelden her i landet, og så langt er den bare funnet i kystnære områder fra Aust-Agder til Østfold. Utover dette kjennes den også fra en registrering i den sydlige delen av Hedmark fylke (Hansen & Aarvik, i trykk, Leparb's database).

Biotop:

Heibladmåleren foretrekker lyngheier, bakker, myr-områder eller lignende steder med gode bestander av røsslyng (Skou 1984).

Næringsplante:

Larven lever vanligvis på røsslyng, men kan også finnes på blant annet hagtorn, bjørk og selje (Skou 1984).

Lokaliteter:

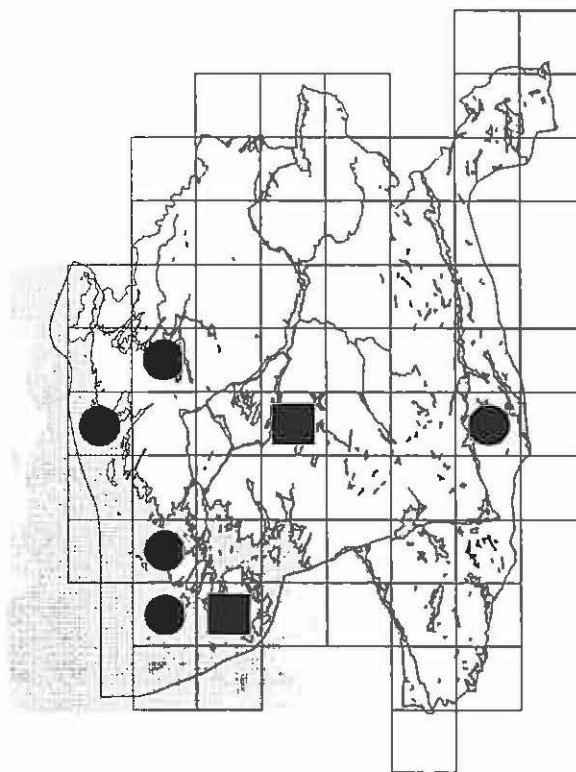
Kommune	Lokalitet	Tidspunkt	Antall	Observatør
Aremark	Bøensættet	9.6.1997	1	Leg: Bakke, Kvamme & Aarvik (NISK)
Fredrikstad	Kråkerøy-Femdalssundet	20.5.1990	1	Leg: Karoline Ringstad Klausen
Fredrikstad	Onsøy-Skjeløya	8.6.1993	1	Leg: Per Tangen
Hvaler	Akerøya	6.6.1992	5+	Leg: Thor Jan Olsen
Hvaler	Akerøya-Speidersletta	13.6.1993	50+	Leg: Magne Pettersen
Hvaler	Asmaløya-Brattestø	28.5.1993	50+	Leg: Per Tangen, Magne Pettersen o. a.
Hvaler	Asmaløya-Huser	6.6.1994	5+	Leg: Leif Aarvik o. a.
Hvaler	Asmaløya-Skipstadkilen	30.5.1981	3	Leg: Sven Mo Johansen, M. Pettersen
Hvaler	Asmaløya-Skipstadsand	31.5-7.6.1902	2	Leg: Embrik Strand (ZMO)
Hvaler	Hvalerøyene	28.6.1889	1	Leg: Wilhelm Maribo Schøyen (ZMO)
Råde	Grimstad	14.6.1997	1	Leg: Eivind Sørnes
Sarpsborg	Kurland	13.6.1983	1	Leg: Thor Jan Olsen
Sarpsborg	Sarpsborg	Juni 1918	4	Leg: Emil Barca (ZMO)

Kommentar:

Heibladmåleren ble funnet for første gang i Østfold fylke på Hvalerøyene sommeren 1889, da Wilhelm Maribo Schøyen tok et eksemplar på en av øyene her ute (Opheim 1972, ZMO). Arten er også tatt av Embrik Strand i det samme området noe seinere, og han omtaler den som "ikke sjelden i Syd-Norge" i en av sine publikasjoner (Strand 1904). På Zoologisk Museum i Oslo står det dessuten et par gamle eksemplarer som er uten etikett, og dette kan muligens være Strands eksemplarer fra den litterært beskrevne reisen til Hvaler gjennom forsommeren 1904. Emil Barca omtaler heibladmåleren som tallrik ved Sarpsborg gjennom sin registreringsperiode her (Barca 1923), og på museet i Oslo finner vi fire eksemplarer som Barca har tatt i Sarpsborg.

Heibladmåleren kjennes i dag fra lokale og spredte bestander innenfor våre fylkesgrenser, og den ser ut til å ha sine mest stabile forekomster ute på Hvalerøyene. Ved Emil Barcas gamle "bastion" i Sarpsborg er arten nå kun funnet sporadisk og enkeltvis, og fåtallig er den også ved de andre lokalitetene i fylket utenfor Hvalerøyene.

Den mest interessante registreringen i forhold til utbredelse ble nylig gjort ved Bøensættet i Aremark kommune. Her ble heibladmåleren funnet ved en typisk innlandslokalitet, og dette er således det første kjente funnet fra en slik type biotop som har blitt gjort her i Østfold. Denne registreringen åpner da for at vi kan ha uoppdagede og lokale bestander ved andre glisne lyngheier i Indre Østfold, noe som i så fall må sees på som en styrke i forhold til



bevaring av stabile bestander her hos oss. Jo større utbredelse, desto større sjanse for at deler av disse bestandene forblir upåvirket av menneskelige forandringer.

Heibladmåleren kommer forøvrig fåtallig til lys, men arten skal være lettest å fange når den skremmes opp av lyng og kratt om dagen. Således kan nevnes at alle mine registreringer fra Østfold er gjort på dagtid.

Trusler:

Heibladmålerens små og begrensede lokaliteter i Østfold ligger vanligvis innenfor pressområdene ved kysten. Her vil alle typer av omfattende forandringer kunne være direkte ødeleggende for artens forekomster. Tilstedeværelsen ved et lite og forholdsvis tørt myrområde lengst syd på Skjeløya i Onsøy kan således brukes som en god illustrasjon på hvor utsatt arten egentlig er. I dette området finner vi hytter på alle kanter, og den aktuelle myra er således en biotop som raskt forsvinner ved mekanisk menneskelig aktivitet. For befolkningen i områder med tett hyttebebyggelse blir fjerningen av slike små sumper vanligvis sett på som en fordel, siden dette hyttefolket da samtidig tror seg kvitt noen av de sommerlige myggplagene.

Forvaltningsoppgave:

Sikre kjente forekomster og igangsette videre kartlegging av potensielle innlandsbiotoper.

RØDLISTESTATUS: Sjelden (R) **ØSTFOLDSTATUS:** Hensynskrevende (V+)

RANDBLADMÅLER

THALERA FIMBRIALIS Scopoli, 1763

Utbredelse globalt:

Randbladmåleren er funnet fra Korea og Amuruområdet gjennom sentrale deler av Asia og Iran til Fennoskandia, Vest-Europa og Middelhavet. Arten er lokal og middels tallrik i Danmark og det samme i den sydlige delen av Sverige, mens den er meget sjelden i Finland (Skou 1984).

Utbredelse i Norge:

Måleren er meget sjelden her i landet, og så langt kjennes den kun fra fylkene Aust-Agder, Vestfold og Østfold (Hansen & Aarvik, i trykk, Leparb's database).

Biotop:

Randbladmåleren foretrekker tørre biotoper, og da helst langs kysten (Skou 1984).

Næringsplante:

Larven lever på forskjellige urter, blant annet ryllik og timian (Skou 1984).

Lokaliteter:

Kommune	Lokalitet	Tidspunkt	Antall	Observatør
Fredrikstad	Onsøy stasjon	8.7.1992	1	Leg: Harald Frantzen
Fredrikstad	Onsøy-Kjære	25.7.1993	5+	Leg: Per Tangen
Fredrikstad	Onsøy-Rauer	27.7.1960	1	Leg: Alf Bakke
Hvaler	Asmaløya-Brattestø	24.7.1991	2	Leg: Ellen Zakariassen
Hvaler	Asmaløya-Huser	14.7.1992	20+	Leg: Ove Sørlibråten o. a.
Hvaler	Asmaløya-Skipstadkilen	29.7.1998	5+	Leg: Per Tangen
Hvaler	Asmaløya-Viker	12.7.1997	1	Leg: Egil Michaelsen
Hvaler	Spjørøy-Skjelsbu	Juli 1994	1	Leg: Bjørn Arve Sagvolden

Kommentar:

Randbladmåleren ble funnet for første gang her i landet ved Risør i Aust-Agder sommeren 1920 (Opheim 1972). Måleren er også oppgitt for Østfold fylke i Magne Opheim katalog over norske sommerfuglers utbredelse fra 1972. Det ser ut til at arten ble funnet for første gang her hos oss i 1960, da Alf Bakke da tok et eksemplar i forbindelse med en tilfeldig registreringstur til øya Rauer i Fredrikstad kommune (Hansen & Aarvik, i trykk).

Randbladmåleren er den klart sjeldneste av de tre grønne målerne som nå har blitt beskrevet, og arten kjennes så langt kun fra stabile bestander på Hvalerøyene og ved Onsøykysten. Her ser det ut til at den vanligvis opptrer fåtallig eller enkeltvis ved lyslokking, selv om den av og til kan være noe mer tallrik hvis vi treffer rett biotop og flyvetid. Dette var således tilfelle med en sporadisk lysfangst sommeren 1998, da ved Skipstadkilen på Asmaløya, og en håndfull eksemplarer ble tatt i løpet av noen timers nattlig aktivitet.

Randbladmåleren har sannsynligvis flere kystnære bestander her i Østfold, så videre kartlegging av områdene rundt de kjente bestandene vil være en fremtidig utfordring. Vi bør da være oppmerksomme på forvekslingsfaren med den tidligere nevnte krattbladmåleren, en art som nå kan være svært så tallrik ved mange av de samme biotopene.

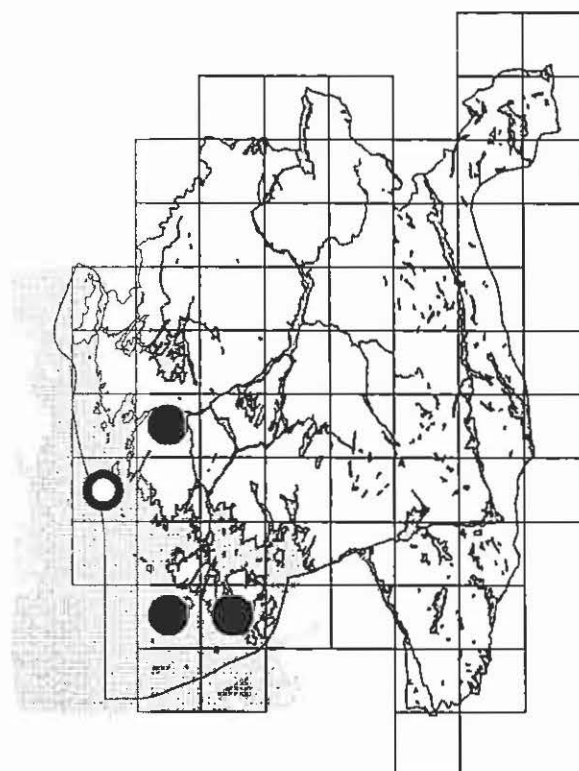
Trusler:

Tråkk, slitasje, bebyggelse, camping og annen ødeleggelse av artens leveområder (Hansen & Aarvik, i trykk).

Forvaltningsoppgave:

Sikre de kjente bestandene på Hvaler og langs Onsøykysten, og da spesielt forhindre allmenn slitasje ved en gjenåpning av øya Rauer.

RØDLISTESTATUS: Hensynskrevende (V+) **ØSTFOLDSTATUS:** Ansvarsart (A)



SELJELAUVMÅLER

CYCLOPHORA PENDULARIA Clerck, 1759

Utbredelse globalt:

Seljelaumåleren er funnet fra Mongolia, Kina og Korea gjennom Sentral-Asia, sørlige Sibir og deler av europeisk Russland til det sørlige Fennoskandia, Vest-Europa og Middelhavet. Arten er relativt sjelden og lokal i den sørlige halvdelen av Sverige, hvor den forøvrig også er kjent fra våre nabofylker Dalsland og Värmland. I Finland er arten kjent fra Åland og fra en begrenset sørlig utbredelse i den øvrige delen av landet, mens det i Danmark så langt kun er funnet to eksemplarer (Skou 1984).

Utbredelse i Norge:

Måleren er meget sjelden her i landet og foreløpig kun kjent fra fylkene Aust-Agder, Vestfold, Akershus og Østfold (Hansen & Aarvik, i trykk, Leparb's database).

Biotop:

Seljelaumåleren foretrekker fuktige skoger og myrområder (Skou 1984), og i Norge er den også funnet på tørre og kystnære lokaliteter (Hansen & Aarvik, i trykk).

Næringsplante:

Larven lever på forskjellige arter i pilefamilien, da fortrinnsvis gråselje (Skou 1984).

Lokaliteter:

Kommune	Lokalitet	Tidspunkt	Antall	Observatør
Moss	Moss	Sommeren 1900	1	Obs: Andreas Schneider
Rygge	Sildebogen	4.7.1980	1	Leg: Svein Svendsen
Sarpsborg	Skjebergdal	1.7.1984	1	Leg: Gro Reiersen Orvedal Aase
Sarpsborg	Tune-Råkil	26.6.1998	1	Leg: Thor Jan Olsen

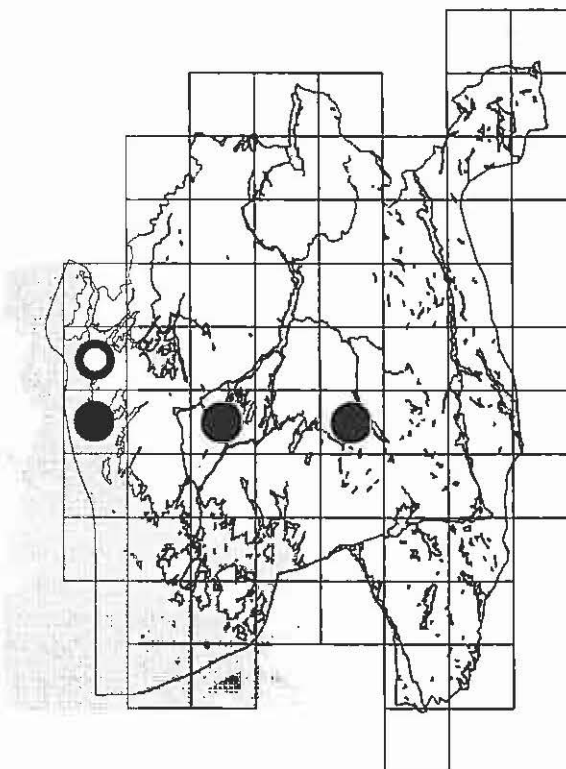
Kommentar:

Seljelaumåleren ble funnet for første gang i Norge og Østfold fylke sommeren 1900, da Andreas Schneider i følge litteraturen skal ha tatt et eksemplar ved Moss (Sparre-Schneider 1902, Opheim 1972). Her ser det desverre ut til at eksemplaret kan ha gått tapt, siden vi ikke lenger kan finne dette ved noen av landets mange museums-samlinger (Leparb's database). Etter denne litterære registreringen for nesten hundre år siden har det gått lang tid før seljelaumåleren atter en gang ble funnet her i landet. Det er først i nyere tid at det har blitt tatt en del eksemplarer i fylkene Aust-Agder og Østfold, og gjennom denne perioden har måleren også blitt funnet i Vestfold (Hansen & Aarvik, i trykk).

I Østfold ser det nå ut til at seljelaumåleren opptrer meget sporadisk ved noen tilsynelatende tilfeldige lokaliteter, og de få kjente registreringene dreier seg kun om enkeltindivider. Dette kan bety at vi ennå ikke har funnet kjernelokaliteter her hos oss, og at disse da i så fall kan være svært små og avgrensede. De aktuelle biotopene ved de to oppgitte lokalitetene i Sarpsborg antas være fuktige og myraktige områder, som da befinner seg tett opptil de aktuelle registreringspunktene. Det som er noe uvanlig i forbindelse med den ene registreringen, da ved Råkil i Tune, baseres på det faktum at denne lokaliteten har vært regelmessig og systematisk undersøkt i over ti år nå. Når det så plutselig dukker opp et nyklekt eksemplar av seljelaumåleren i ei lysfelle, må dette være en indikasjon på at arten sannsynligvis opptrer meget lokalt her i fylket. Dessuten er det heller ikke sikkert at måleren er så attrahert av lyslokking, en adferd som forøvrig også kjenner hos andre sommerfuglarter. Noen av disse blir derfor også betraktet som store sjeldenheter. Dette behøver nødvendigvis ikke alltid å være helt riktig, men bør ses på som en status gitt utfra tilfeldige kartlegginger og knyttet til begrensninger innenfor registreringsmetodene.

Trusler:

Skogsdrift, og drenering av myrer og lignende fuktige områder (Hansen & Aarvik, i trykk).



Forvaltningsoppgave:

Stimulere til videre kartlegging av målerens potensielle biotoper, da basert på å finne de reproduserende og stabile bestandene som antagelig eksisterer her i Østfold.

RØDLISTESTATUS: Hensynskrevende (V+) **ØSTFOLDSTATUS:** Usikker (I)

BØKELAUVMÅLER

CYCLOPHORA LINEARIA Hubner, 1799

Utbredelse globalt:

Bøkelaumåleren er funnet fra Nord-Iran, Kaukasus og Lille-Asia til europeisk Russland og Vest-Europa. Her i Europa kjennes den fra de sørlige delene av Skandinavia til De britiske Øyer og videre sørøstover gjennom Mellom-Europa. Arten er vanlig i Danmark og lokalt vanlig i de sydlige delene av Sverige, mens den foreløpig ikke er funnet i Finland (Skou 1984, Svensson & al. 1994).

Utbredelse i Norge:

Måleren er relativt sjelden her i landet, og så langt er den kun kjent fra kystnære lokaliteter i fylkene i Vest-Agder, Aust-Agder, Telemark, Vestfold og Østfold (Hansen & Aarvik, i trykk, Leparb's database).

Biotop:

Bøkelaumåleren ser ut til å foretrekke biotoper preget av løvskog og kratt (Skou 1984). Her i Østfold er den så langt kun funnet i en gammel og parklignende bøkeskog.

Næringsplante:

Larven lever på bok eller eik (Skou 1984).

Lokaliteter:

Kommune	Lokalitet	Tidspunkt	Antall	Observatør
Rygge	Evje-Kaialunden	10.6.1997	8	Leg: Magne Pettersen o. a.

Kommentar:

Bøkelaumåleren ble funnet for første gang i Østfold fylke sommeren 1997, da Magne Pettersen tok et eksemplar ved en tilfeldig lysfangst ved Kaialunden i Rygge kommune. En drøy måned seinere ble ytterligere to eksemplarer funnet på samme sted, også denne gangen ved hjelp av lys (Claus Christiansen, pers. med.). Det ble også tatt en håndfull eksemplarer i Kaialunden gjennom juni måned 1998 (Eivind Sørnes, pers. med.), så det er tydelig at bøkelaumåleren har en stabil bestand innenfor dette avgrensede området.

Denne sjeldne arten kjennes foreløpig kun fra den ene lokaliteten i vårt fylke, og biotopen her er en fin og gammel edelløvskog som for det meste består av bok og eik, og som forøvrig også er et naturreservat. Det er videre mulig at måleren kan ha bestander i andre nærliggende bøkeskogsområder, så som i Telemarkslunden eller ved Larkollen, men på tross av enkelte besøk ved disse lokalitetene har det foreløpig ikke blitt funnet eksemplarer her. Bøkelaumåleren er foreløpig heller ikke funnet i det parklignende landskapet på Søndre Jeløy, et område som med sin likhet til Kaialunden absolutt burde ha potensiale til å kunne huse bestander.

Alle eksemplarene som kjennes fra Østfold er forøvrig kun funnet ved hjelp av lyslokking, så det er tydelig at denne metoden egner seg godt til bruk når man i fremtiden skal søke etter nye populasjoner.

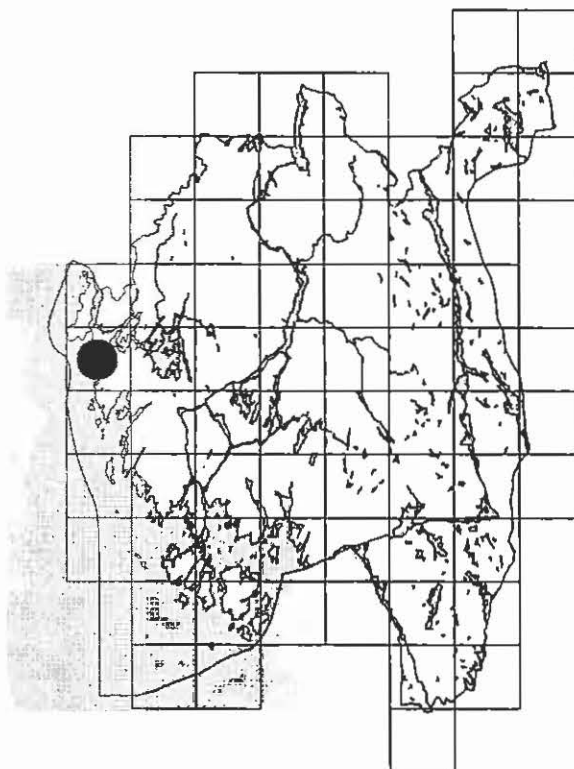
Trusler:

Siden artens eneste kjente levested i Østfold allerede er et naturreservat, burde denne populasjonen være sikret her. Generelle trusler ved oppdagelse av nye lokaliteter vil f. eks. være omfattende hogst av bøke- og eikeskoger ved kysten.

Forvaltningsoppgave:

Forhindre omfattende og ødeleggende hogst av kystnære eike- og bøkeskoger.

RØDLISTESTATUS: Sjelden (R) **ØSTFOLDSTATUS:** Sårbar (V)



GUL SYREMÅLER

TIMANDRA COMAE Schmidt, 1931

Utbredelse globalt:

Den gule syremåleren er så langt funnet fra Novosibirsk i Sibir og videre vestover til Europa, og i Nord-Europa kjennes den blant annet fra det sørlige Fennoskandia. Arten er nylig utskilt fra nærstående *Timandra griseata*, som forøvrig nå får det norske navnet grå syremåler, og utbredelsen til den gule syremåleren er derfor foreløpig mangelfullt kjent (Aarvik & al. 1997).

Utbredelse i Norge:

Så langt er sikre eksemplarer funnet i fylkene Aust-Agder, Vest-Agder og Østfold (Aarvik & al. 1997).

Biotop:

Den gule syremåleren kan muligens foretrekke forskjellige åpne habitater, og da sannsynligvis også hagemarker som ser ut til å være et av levestedene for den grå syremåleren (Skou 1984, Aarvik & al. 1997).

Næringsplante:

Larvens næringsplante er foreløpig ukjent. Muligens lever den gule syremåleren på planter innen syrefamilien, slik som den grå syremåleren gjør (Aarvik & al. 1997).

Lokaliteter:

Kommune	Lokalitet	Tidspunkt	Antall	Observatør
Moss	Jeløya-Refsneskrona	19.9.1952	1	Leg: Martin A. Grude-Nielsen (ZMO)

Kommentar:

Den gule syremåleren kjennes kun fra en enkelt registrering her i Østfold fylke, og denne ble gjort på Jeløya ved Moss i 1952. Da tok Martin Grude-Nielsen et eksemplar av det han sannsynligvis da trodde var *Timandra griseata* (Aarvik & al. 1997, ZMO).

Ved gjennom søk av private og offentlige samlinger er det så langt ikke funnet flere eksemplarer av den gule syremåleren fra vårt fylke, men videre ettersøk i felten kan kanskje gi oss et bedre bilde av den mulige utbredelsen her hos oss. Arbeidet vanskeliggjøres ved at den vanlige og meget like "tvillingen" ofte opptrer svært hyppig i disse kystnære områdene. En oppfordring til entomologer må da være å ta vare på så mange eksemplarer som mulig av det som ser ut til å være den grå syremåleren, og så oppbevare disse inntil vi med sikkerhet kan finne ytre kjennetegn som skiller disse artene. Den gule syremåleren skal forøvrig ha en mer gulaktig bestøvning på overvingene, noe som da vanligvis skal kunne hjelpe til å skille den fra tvillingens mer gråaktige bestøvning. Den vanlige arten skal også være en anelse større enn den gule.

For videre fordykning innen dette forholdet henvises til to relativt nye artikler som mer utførlig beskriver forholdet mellom de to syremålerne (Kaila & Albrecht 1994, Aarvik & al. 1997).

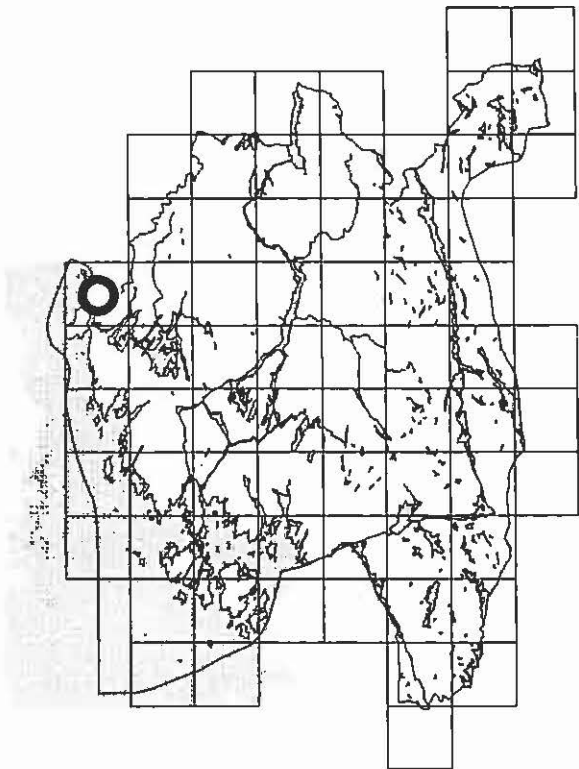
Trusler:

Ingen kjente (Hansen & Aarvik, i trykk). Dette muligens en kystart som kan påvirkes av de samme negative faktorer som gjelder andre kystnære rødlistearter.

Forvaltningsoppgave:

Delegere kartleggingsoppgaver med henblikk på videre undersøkelser, for således også å kunne konstatere eventuelle bestander innenfor våre fylkesgrenser.

RØDLISTESTATUS: Utilstrekkelig kjent (K) **ØSTFOLDSTATUS:** Utilstrekkelig kjent (K)



PURPURENGMÅLER

IDAEA MURICATA Hufnagel, 1767

Utbredelse globalt:

Purpurengmåleren er funnet fra Japan og Korea gjennom Kina, Amurområdet, Sibir, Kaukasus og europeisk Russland til Fennoskandia, Vest-Europa og Middelhavet. Arten er sjelden og lokal i de sørlige halvdelene av Sverige og Finland, mens den lokalt kan være vanlig i Danmark (Skou 1984).

Utbredelse i Norge:

Måleren er relativt sjelden her i landet, og så langt kjennes den fra det sydlige Hedmark, Buskerud, Vestfold, Akershus og Østfold (Hansen & Aarvik, i trykk, Leparb's database).

Biotop:

Purpurengmåleren kan finnes ved våte enger, langs grøftekanter og på myrer, eller også ved andre fuktige lokaliteter (Skou 1984).

Næringsplante:

Larven lever på forskjellige lave planter, slik som f. eks. småkjempe, maurer og arter innen syrefamilien (Skou 1984).

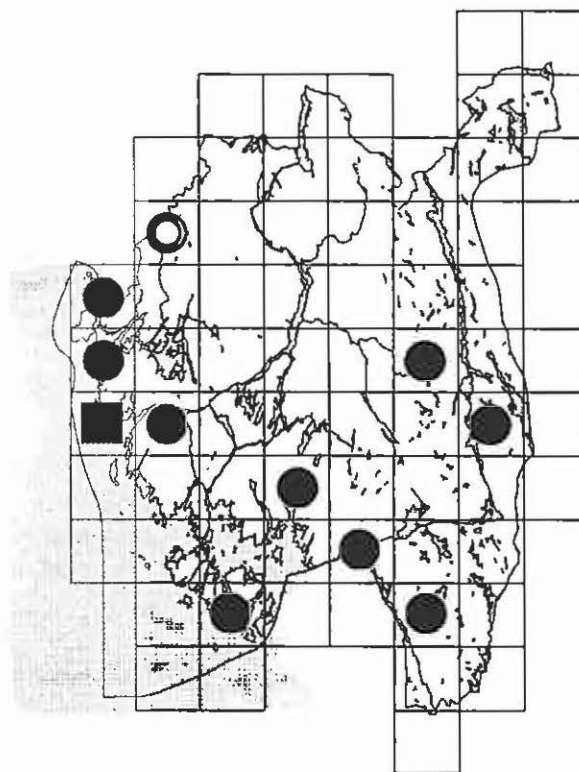
Lokaliteter:

Kommune	Lokalitet	Tidspunkt	Antall	Observatør
Aremark	Bøensættet	10.7.1997	1	Leg: Leif Aarvik
Fredrikstad	Onsøy stasjon	12.7.1992	1	Leg: Harald Frantzen
Fredrikstad	Onsøy-Kjære	25.7.1993	1	Leg: Per Tangen
Halden	Fredriksten	30.6.1992	1	Leg: Per Tangen
Halden	Nypeto	14.7.1997	5+	Leg: Per Tangen
Hobøl	Holo	2.7.1977	1	Leg: Jac. Fjelddalen (NISK)
Hvaler	Asmaløya-Huser	Juli 1996	1	Leg: Sigurd Andreas Bakke
Hvaler	Kjerkøy-Holte	29.7.1995	1	Leg: Rune Christensen
Moss	Jeløya-Alby	12.7.1997	2	Leg: Rune Christensen
Moss	Jeløya-Kongshavn	21.7.1998	1	Leg: Eivind Sørnes
Rakkestad	Skjølja	28.6.1992	1	Leg: Thor Jan Olsen
Rygge	Sildebogen	19.7.1979	2	Leg: Leif Aarvik
Sarpsborg	Skjeberg-Vik	7.7.1997	1	Leg: Thor Jan Olsen

Kommentar:

Purpurengmåleren ble funnet for første gang i Norge sommeren 1970, da på to forskjellige lokaliteter i Vestfold fylke. Den ser ut til å ha blitt tatt for første gang i Østfold fylke ved Holo i Hobøl kommune, da i 1977 (Skou 1984, Hansen & Aarvik, i trykk).

Purpurengmåleren er funnet ganske mange steder i fylket og kjennes nå både fra kysten og også fra spredte lokaliteter i Indre Østfold. Arten ser dog alltid ut til å opptre fåtallig eller lokalt ved de aktuelle biotopene, og den virker heller ikke spesielt tiltrukket av lys. Purpurengmåleren flyr tydeligvis like gjerne på dagen, og en god del av registreringene består av individer som er innsamlet med håv på dagtid. Ved Nypeto i Halden ble således en håndfull individer observert i full aktivitet, da ved ei middels stor elv med tett blomstervegetasjon langs breddene, og disse ble sett på en varm og sommerlig formiddag med mye solskinn. Måleren var her forholdsvis rask, og med sin beskjedne størrelse ble den derved vanskelig å følge med øynene og således også en liten utfordring for håvfangst. På ei myr i den sørlige delen av Hedmark fylke ble purpurengmåleren også observert på samme måte, og ved denne treløse biotopen lyste arten opp i rød fiolett der den med stor hurtig bevegde seg over den ujevne myra.



På bakgrunn av de mange nye registreringene som nå foreligger fra Østfold, bør en vel konkludere med at det ser ut som om purpurengmåleren er inne i en liten ekspansjonsperiode. Måleren kan derfor komme til å bli funnet ved enda flere lokaliteter hos oss i fremtiden.

Trusler:

Drenering og gjenfylling av myrer og andre fuktige habitater (Hansen & Aarvik, i trykk).

Forvaltningsoppgave:

Fortrinnsvis sikre den gode bestanden ved utløpet av Enningdalselva mot f. eks. gjengroing og barskogsplanting.

RØDLISTESTATUS: Sjelden (R) **ØSTFOLDSTATUS:** Sjelden (R)

STRANDENGMÅLER

IDAEA HUMILIATA Hufnagel, 1767

Utbredelse globalt:

Strandengmåleren er funnet fra Kaukasus, europeisk Russland og Lille-Asia til Nord-Afrika, Vest Europa og den sørlige delen av Fennoskandia. Arten er lokal, men relativt utbredt og tallrik på begrensede lokaliteter i Danmark og måleren kjennes også på samme måte fra de sørlige delene av Sverige og Finland (Skou 1984).

Utbredelse i Norge:

Måleren er meget sjelden her i landet, og så langt er den kun kjent fra et fåtall lokaliteter i fylkene Aust-Agder, Telemark, Buskerud, Vestfold og Østfold (Hansen & Aarvik, i trykk, Leparb's database).

Biotop:

Strandengmåleren foretrekker tørre strandenger eller andre tørre lokaliteter i nærheten av kysten (Skou 1984).

Næringsplante:

Larven lever på beinurt (Skou 1984).

Lokaliteter:

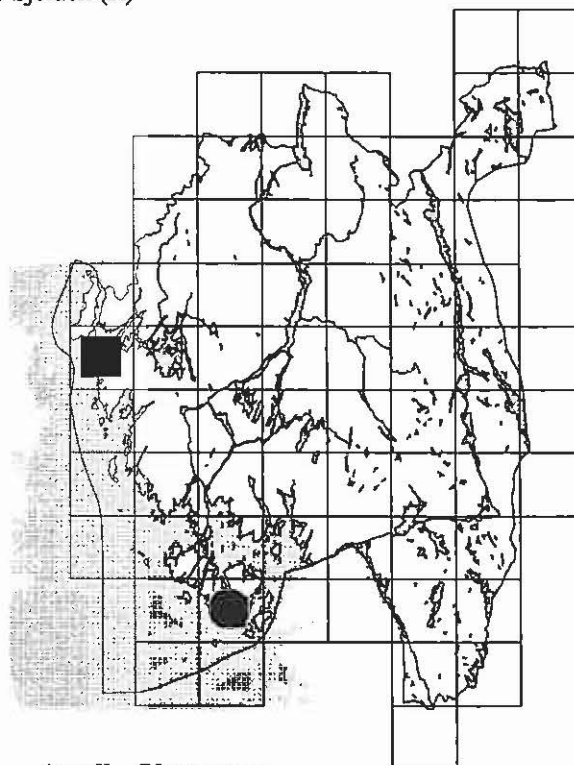
Kommune	Lokalitet	Tidspunkt	Antall	Observatør
Hvaler	Asmaløya-Huser	25.7.1996	2	Leg: Leif Aarvik, Bjørn M. Fjellstad
Hvaler	Asmaløya-Skipstadkilen	29.7.1998	5+	Leg: Per Tangen, Ove Sørlibråten
Moss	Jeløya-Alby	29.6.1993	10+	Leg: Thor Jan Olsen, Ove Sørlibråten
Moss	Jeløya-Reier	19.7.1979	8	Leg: Leif Aarvik

Kommentar:

Strandengmåleren ble funnet for første gang i Norge ved Vasser i Vestfold fylke året 1969 (Opheim 1972). Den ser videre ut til å ha blitt registrert for første gang i Østfold ti år seinere, da hele åtte eksemplarer ble tatt på Jeløya i Moss kommune (Leif Aarvik, pers med.).

Måleren kjennes i utgangspunktet kun fra to avgrensede og separate lokaliteter her i Østfold. Det ene området befinner seg innenfor landskapsvernområdet på Søndre Jeløy, og her har den enkelte år blitt betegnet som relativt tallrik. Strandengmåleren fløy tallrikt ved Alby i 1984, og den kunne da fanges både dag og natt. Den ble da funnet i parken ved Alby gård og også i det nærliggende løvskogsområdet (Thor Jan Olsen, pers. med.). Etter disse registreringene ble ikke måleren gjenfunnet i området før sommeren 1998, da den igjen ble tatt på lys ved Alby (Ove Sørlibråten, pers. med.). Det andre kjente levestedet finner vi på den sørlige delen av Asmaløya, og her har måleren etterhvert blitt funnet ganske regelmessig. Dette skyldes nok sikkert også den høye aktiviteten som har vært i området, hvor det etterhvert har blitt mange fangstdøgn for ivrige entomologer. Arten ser ut til å være stabil ved de tørre engene rett nord for Skipstadkilen, og her ble det forøvrig funnet en håndfull eksemplarer i forbindelse med to tilfeldige lyslokkingsnetter sommeren 1998.

Strandengmåleren opptrer svært lokalt og vanligvis også fåtallig på lokalitetene, og når den så i tillegg har en meget beskjeden størrelse blir den nok lett oversett. Det burde være mulig å kunne finne arten ved flere tørre



strandområder langs Østfold-kysten, og potensielle lokaliteter kan da være Ørekroken og Storesand på Kjerkøy, Mærrapanna i Onsøy og områdene ved Larkollen i Rygge.

Trusler:

Slitasje, bebyggelse, camping og annen ødeleggelse av kystnære tørrenger (Hansen & Aarvik, i trykk).

Forvaltningsoppgave:

Sikre bestandene ved strandengene på Søndre Jeløy og på Asmaløya mot de trusler som er nevnt ovenfor.

RØDLISTESTATUS: Hensynskrevende (V+) **ØSTFOLDSTATUS:** Sårbar (V)

FLIKENGMÅLER

IDAEA EMARGINATA Linnaeus, 1758

Utbredelse globalt:

Flikengmåleren er funnet fra Altai, Kaukasus og europeisk Russland til Fennoskandia og Vest-Europa. Arten er lokalt alminnelig i Danmark og i de sørlige delene av Sverige og Finland. Den opptrer vanligvis fåtallig på lokalitetene i våre naboland (Skou 1984).

Utbredelse i Norge:

Måleren er meget sjelden her i landet, og så langt er den kun funnet i fylkene Vestfold og Østfold (Hansen & Aarvik, i trykk, Leparb's database).

Biotop:

Flikengmåleren finnes i løvskog med fuktig bunn, på enger eller ved myrområder (Skou 1984). Her i Østfold er den også funnet ved delvis uttørkede og gjengrodd bekke- drag ved kysten.

Næringsplante:

Larven lever på forskjellige lave planter som f. eks. vindel, men den kan også leve på or og hassel (Skou 1984).

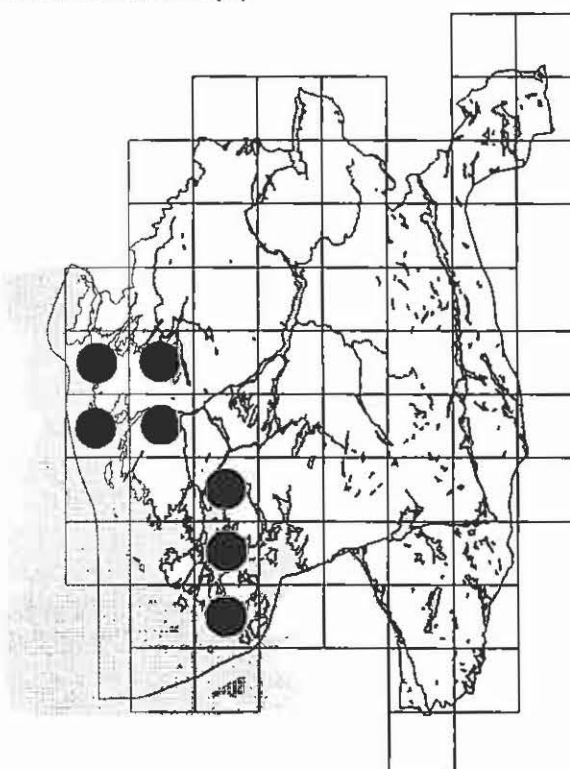
Lokaliteter:

Kommune	Lokalitet	Tidspunkt	Antall	Observatør
Fredrikstad	Borge-Brevik	4.7.1993	1	Leg: Sidsel Iversby
Fredrikstad	Borge-Torsnes	24.7.1985	2	Leg: Thor Jan Olsen
Fredrikstad	Onsøy-Kjære	Juli 1993	1	Leg: Per Tangen
Fredrikstad	Pernestangen	22.7.1995	1	Leg: Magne Pettersen
Hvaler	Asmaløya-Huser	18.7.1993	50+	Leg: Claus Christiansen o. a.
Hvaler	Asmaløya-Skipstadkilen	29.7.1998	2	Leg: Per Tangen
Hvaler	Kjerkøy-Holte	27.7.1995	1	Leg: Rune Christensen
Rygge	Ekeby	Juli 1993	1	Leg: Lars Ove Hansen
Rygge	Evje-Kaialunden	23.7.1997	1	Leg: Leif Aarvik
Rygge	Sildebogen	23.7.1985	7	Leg: Leif Aarvik
Råde	Grimstad	27.7.1997	1	Leg: Eivind Sørnes
Råde	Åven	20.7.1997	2	Leg: Rune Christensen

Kommentar:

Flikengmåleren ble funnet for første gang i Østfold fylke sommeren 1985, da den ble tatt ved Sildebogen i Rygge kommune. Her har det siden blitt tatt endel eksemplarer (Aarvik 1990). Allerede dagen etter denne første noteringen ble måleren også funnet på en annen lokalitet i fylket, da ved Borge i Fredrikstad kommune (Thor Jan Olsen, pers. med.).

Det er kun ved Huser at det gjennom det siste tiåret har blitt sett og samlet mange eksemplarer langs en delvis gjengrodd bekk, utover dette er flikengmåleren kun funnet enkeltvis eller fåtallig her i vårt fylke. Arten ser videre ut til å være svært lokal og beveger seg antagelig lite vekk fra de aktuelle biotopene.



Måleren er ikke alltid like lett å lokke til lys, noe som illustreres ved at den ble oppdaget på Huser av en ren tilfeldighet. Dette skjedde da det sporadisk ble fanget inn endel målere et titalls meter unna en lyskilde, og disse fløy aktivt omkring i ytterkant av lyskretsen. Lysfella var plassert like opptil en bekk, og de innsamlede eksemplarene ble raskt identifisert som flikengmåleren (Claus Christiansen, pers. med.). Selv om vi nå viste at flikengmåleren hadde tilhold her, ble den ved seinere anledninger kun funnet enkeltvis eller fåtallig på fangstutstyr plassert opptil denne bekken. For å finne en visst antall eksemplarer måtte man fremdeles bruke håv, og således fange disse inn et titalls meter unna lyskilden.

Dette kan jo da også være medvirkende årsaker til at den er funnet enkeltvis ved mange av de kjente lokalitetene i Østfold, og det vil da være rimelig å anta at måleren har gode bestander ved flere av disse stedene.

Trusler:

Tråkk, slitasje, bebyggelse og camping (Hansen & Aarvik, i trykk). Denne lokale arten vil være meget påvirkelig ovenfor alle eventuelle forandringer innenfor dens små og avgrensede biotoper.

Forvaltningsoppgave:

Sikre de svært lokale bestandene på Huser og ved Sildebogen, og også fortsette kartleggingsarbeidet for konstatring og sikring av gode bestander på andre kystnære lokaliteter.

RØDLISTESTATUS: Sjelden (R) **ØSTFOLDSTATUS:** Ansvarsart (A)

STRANDMÅLER

PHIBALAPTERYX VIRGATA Hufnagel, 1767

Utbredelse globalt:

Strandmåleren er funnet fra Amur- og Ussuriområdene gjennom Kina, Mongolia, Sentral-Asia, Sibir, Kaukasus, Lille-Asia og europeisk Russland til Fennoskandia, Vest-Europa og Middelhavet. Arten er vanlig langs kysten av Danmark og i Syd-Sverige, hvor den forøvrig også kjennes fra noen få innlandslokaliteter, mens den er meget sjelden i Finland (Skou 1984).

Utbredelse i Norge:

Måleren er sjelden her i landet og nesten utelukkende funnet ved kysten. Den kjennes foreløpig fra kystnære lokaliteter i fylkene Rogaland, Vest-Agder, Telemark, Vestfold og Østfold, og utover dette foreligger det også et gammelt funn fra sydlige Hedmark (Hansen & Aarvik, i trykk, Leparb's database).

Biotop:

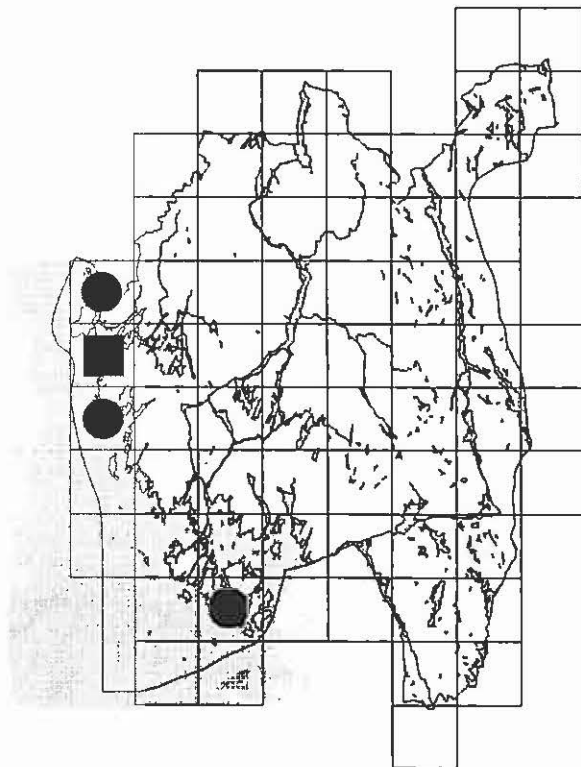
Strandmåleren foretrekker forholdsvis tørre strandenger (Skou 1984).

Næringsplante:

Larven lever på maure og timian (Skou 1984).

Lokaliteter:

Kommune	Lokalitet	Tidspunkt	Antall	Observatør
Hvaler	Asmaløya-Brattestø	4.6.1995	4	Leg: Claus Christiansen
Hvaler	Asmaløya-Huser	3.7.1994	20+	Leg: Leif Aarvik o. a.
Hvaler	Asmaløya-Skipstadkilen	30.7.1995	10+	Leg: Per Tangen
Moss	Biløya	18.7.1994	1	Leg: Lars Ove Hansen
Moss	Jeløya-Alby	10.8.1998	1	Leg: Per Tangen
Rygge	Revlingen	14.7.1910	1	Leg: Emil Barca (ZMO)
Rygge	Taralden	8.8.1980	2	Leg: Leif Aarvik
Råde	Store Sletter	10.7.1980	7	Leg: Leif Aarvik



Kommentar:

Strandmåleren ser ut til å ha blitt funnet for første gang i Østfold fylke sommeren 1910, da Emil Barca tok et eksemplar på øya Revlingen i Rygge kommune (Barca 1922, ZMO).

Måleren er nå funnet ved flere lignende og kystnære lokaliteter her i fylket, da enten på øyer eller ved strandområder tett ned mot sjøen. Strandmåleren ser ut til å være i aktivitet både dag og natt, og arten kan derfor fanges når den skremmes opp eller flyr aktivt på dagtid. Måleren kommer også fåtallig til lyslokking om natten. Arten kan ofte være relativt tallrik på de avgrensede lokalitetene, så som på de tørre strandene ved Skipstadkilen hvor måleren har blitt funnet regelmessig siden 1995. Også i området ved Huser, som forøvrig ligger tett opptil Skipstadkilen, skal strandmåleren ha blitt funnet regelmessig nå på 1990-tallet. Det kan således se ut til at vi har en av fylkets beste og mest stabile forekomster her ute.

Nå taler vel mye for at arten kan ha tallrike og stabile bestander på noen av de andre vegetasjonsfattige øyene langs Østfoldkysten. Vi kjenner eldre funn fra flere av disse, men uten at vi nå helt vet hvordan det står til med bestandene her i dag. Strandmåleren besitter nok sannsynligvis færre lokaliteter i vår tid i forhold til hva den hadde tilgjengelig for bare for noen tiår siden.

Trusler:

Som andre sjeldne sommerfugler med kystnære leveområder er også strandmåleren sårbar ovenfor den økende fritidsaktiviteten som vederfarer våre tørre strandenger om sommeren. Sol- og badehungrige mennesker i store mengder gynner ikke akkurat tørrengenes sårbare vegetasjon. Hansen & Aarvik (i trykk) nevner tråkk, slitasje, bebyggelse, camping og annen ødeleggelse av kystnære tørrenger som akutte trusler. Her kan også tilføyes hardt beitepress og golfbaner, to akutte problemer som ser ut til å true aktuelle biotoper i Østfold.

Forvaltningsoppgave:

Sikre bestandene på Asmaløya mot de trusler som er nevnt ovenfor, og også gjennomføre kartlegginger for bestandskontroll av andre kjente biotoper.

RØDLISTESTATUS: Sjelden (R) **ØSTFOLDSTATUS:** Hensynskrevende (V+)

RØD FLAGGMÅLER

CATARHOE RUBIDATA D&S, 1775

Utbredelse globalt:

Den røde flaggmåleren er funnet fra Sentral-Asia, Kasakhstan og Nord-Iran gjennom Kaukasus, Lille-Asia og europeisk Russland til Fennoskandia, Vest-Europa og Middelhavet. Arten er utbredt i Danmark, men allikevel ofte sjelden og sporadisk i sin opptreden her, den har vært i tilbakegang innenfor sin utbredelse i det sørlige Sverige, mens den er relativt utbredt i de midtre og sørlige delene av Finland (Skou 1984).

Utbredelse i Norge:

Måleren er meget sjelden her i landet, og arten er foreløpig kun kjent fra fylkene Vestfold, Buskerud, Akershus og Østfold (Hansen & Aarvik, i trykk, Leparb's database).

Biotop:

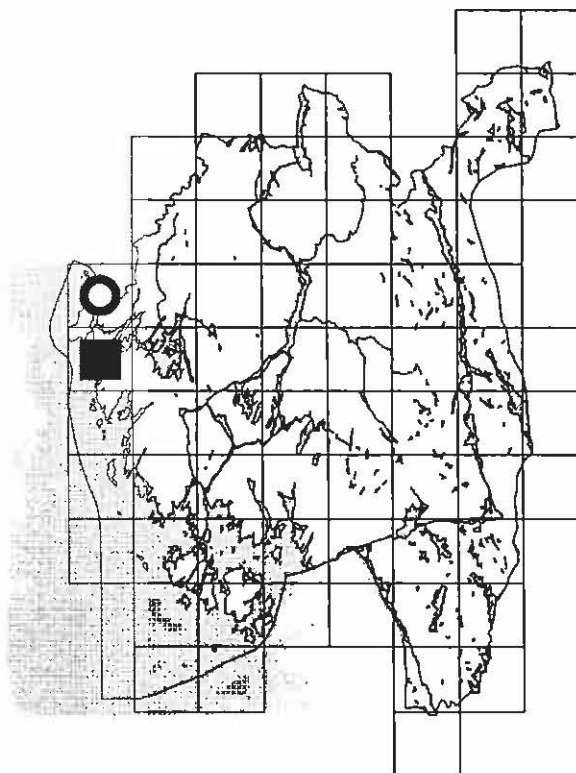
Den røde flaggmåleren kan finnes i skoger, lysninger og kratt, da oftest nær kysten (Skou 1984). Her i Østfold har vi i nyere tid kun funnet arten ved et kystnært og kjerrpreget edelløvskogsområde.

Næringsplante:

Larven lever på maure (Skou 1984).

Lokaliteter:

Kommune	Lokalitet	Tidspunkt	Antall	Observatør
Moss	Jeløya-Alby	10.8.1996	20+	Leg: Per Tangen o. a.



Moss	Jeløya-Breidbukta	4.7.1998	2	Leg: Eivind Sørnes & R. Frølandshagen
Moss	Jeløya-Refsneskrona	Juni 1952	4	Leg: Martin A. Grude-Nielsen (ZMO)
Moss	Moss	15.7.1915	2	Leg: Emil Barca (ZMO)

Kommentar:

Den røde flaggmåleren ser ut til å ha blitt funnet for første gang her i Norge og i alle fall for Østfold fylke i 1915, da Emil Barca tok to eksemplarer ved Moss (Barca 1923, ZMO). Etter disse registreringene gikk det nesten førti år før arten igjen ble funnet her i fylket, og denne gangen var det selvfølgelig Martin Grude-Nielsen som tok den på Jeløya. Han har da tatt sitt første eksemplaret i juni måned 1952, og på Zoologisk Museum i Oslo finner vi fire innsamlede eksemplarer fra denne lokaliteten som er tatt fra 1952 til 1961. Så har det igjen gått nesten førti år før den røde flaggmåleren atter en gang ble funnet i Østfold, og også denne gangen var det Jeløya som kunne fremvise reproduserende bestander. Måleren ble nå funnet ved Alby gård, en lokalitet som forsåvidt ikke ligger langt unna Grude-Nielsens registreringspunkt fra 1950-tallet, og her har arten blitt tatt regelmessig de tre siste åra. Mye tyder vel på at den røde flaggmåleren kan ha hatt populasjoner i dette området siden den først ble funnet her i 1952, og kanskje finnes det også bestander andre steder i Mosse-distriktet.

Den eksisterende bestanden finner vi i området rundt parkeringen ved Alby gård, og måleren er da er tatt i den parklignende bokelunden og også i den løvskogsdelen som ligger tett opptil denne parken. Videre er måleren funnet nede ved Albystranda, som forøvrig ligger noen hundre meter sydvest for parken, og den kjennes også fra Breidbukta som ligger noe lenger vest for Alby gård. De aller fleste eksemplarene som hittil har blitt funnet ved disse omtalte lokalitetene har blitt tatt på lys. Den røde flaggmåleren ser allikevel ikke ut til å være særlig lett å lokke med slikt fangstutstyr, siden eksemplarene ofte kommer til lyslokkingen før det blir skikkelig mørkt. En tur med håven i de samme områdene før lyset ble tent ga et like godt utbytte, og måleren var da lett å fange der den fløy rundt med svake vingeslag sammen med andre skumringsaktive slektninger.

Trusler:

Tråkk, slitasje, bebyggelse, camping og annen ødeleggelse av kystnære tørrenger (Hansen & Aarvik, i trykk).

Siden de kjente lokalitetene i Østfold er en del av et lansskapsvernområde burde artens forekomster på Søndre Jeløy være sikret. Dette er allikevel ikke tilfelle, siden det til stadighet er stor aktivitet innenfor verneområdet og biotopene er således preget av mange forskjellige menneskelige sysler. Aktiviteter som hogst og rydding, sprangridning, turgåing og solbading foregår parallelt med de landbrukspregede syslene her ute, og samlet fører dette til en omfattende slitasje og utarming av området. Når det i tillegg blir planlagt å legge en golfbane og en opplagsplass for båter innenfor verneområdet, utgjør alt dette en betydelig trussel ovenfor de bestander av sjeldne sommerfuglarter som til nå er dokumentert her ute.

Her viser jeg forøvrig også nylig utkommet artikkel i tidsskriftet Natur i Østfold som omtaler dette problemet og som er forfattet av Bjørn Eriksen (Eriksen 1998).

Forvaltningsoppgave:

Sikre Søndre Jeløy mot de trusler og inngrep som kan ødelegge de sårbare biotopene i dette landskapet.

RØDLISTESTATUS: Hensynskrevende (V+) **ØSTFOLDSTATUS:** Ansvarsart (A)

KYSTMAUREMÅLER

EPIRRHOE GALIATA D&S, 1775

Utbredelse globalt:

Kystmauremåleren er funnet fra Kasakhstan og Kaukasus gjennom europeisk Russland til Nord-Afrika, Vest-Europa og de sørlige delene av Fennoskandia. Arten er lokalt vanlig i Danmark og også langs kysten av Syd-Sverige, mens den er mer sjelden i den sørlige delen av Finland (Skou 1984).

Utbredelse i Norge:

Måleren er sjelden her i landet og hovedsaklig kjent fra kystlokaliteter i fylkene Aust-Agder, Telemark, Vestfold, Buskerud, Akershus og Østfold. Utover dette er den også kjent fra den sørlige delen av Hedmark (Leparb's database).

Biotop:

Kystmauremåleren foretrekker tørre og sandete områder, da gjerne med berggrunn og vanligvis ved kysten (Skou 1984, Hansen & Aarvik, i trykk).

Næringsplante:

Larven lever av forskjellige arter innen maurefamilien (Skou 1984).

Lokaliteter:

Kommune	Lokalitet	Tidspunkt	Antall	Observatør
Fredrikstad	Onsøy-Rauer	5.8.1920	3+	Leg: Emil Barca, Alf Bakke (ZMO)
Moss	Jeløya	26.6.1910	1	Leg: Emil Barca (ZMO)
Moss	Jeløya nord	19.7.1908	1	Leg: Emil Barca (ZMO)
Moss	Jeløya-Rossnes	18.6.1908	1	Leg: Emil Barca (ZMO)
Moss	Jeløya sør	25.7.1910	1	Leg: Emil Barca (ZMO)
Moss	Moss	2.6.1916	1	Leg: Emil Barca (ZMO)

Kommentar:

Kystmauremåleren er ikke oppgitt for Smaalenene i W. M. Schøyens fortegnelse over Norges Lepidoptera (Schøyen 1893). Den ser ut til å ha blitt funnet for første gang i Østfold fylke sommeren 1908, da Emil Barca tok to eksemplarer på Jeløya i Moss kommune. I en av sine publikasjoner omtaler Barca arten som sjelden her i landet, men han har allikevel funnet måleren ytterligere to ganger på Jeløya i 1910, og deretter også ved Moss sommeren 1916 (Barca 1910, ZMO). Utover disse gamle registreringene kjennes det kun et individ fra vårt fylke, og dette eksemplaret ble tatt på Rauer sommeren 1960 (Hansen & Aarvik, i trykk).

Etter Alf Bakkes registrering fra 1960 har kystmauremåleren tilsynelatende ikke blitt funnet flere ganger her i Østfold, men det vil jo være rimelig å anta at den fremdeles kan ha bestander på den avstengte øya Rauer og muligens også ved andre kystnære lokaliteter. Arten er forholdsvis lik flere andre målere som opptrer ganske tallrikt i våre kystnære områder, og dette kan jo føre til at den blir noe oversett inne blant disse. Kystmauremåleren skal forøvrig være lett å fange med håv når den jages opp om dagen og arten skal dessuten også kunne komme til lyslokking om natten (Skou 1984).

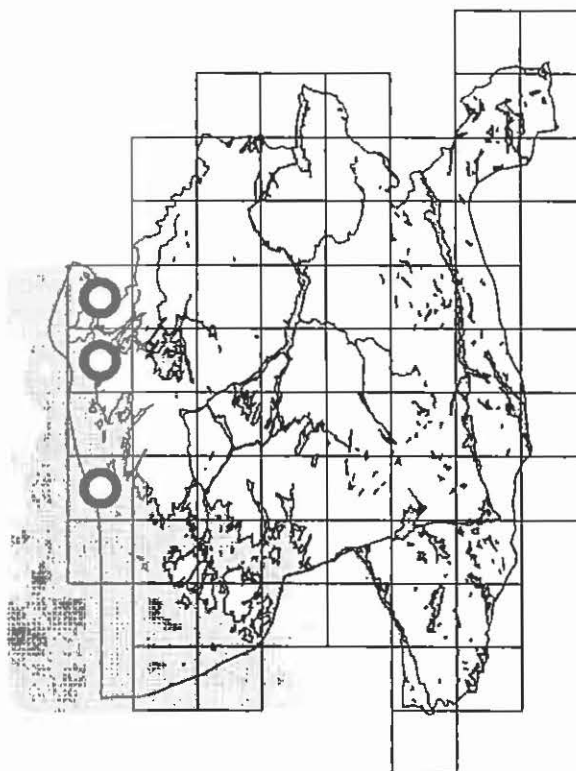
Trusler:

Tråkk, slitasje, bebyggelse, camping og annen ødeleggelse av kystnære tørrenger (Hansen & Aarvik, i trykk). For Østfolds vedkommende vil en gjenåpning av Rauer for allmenn slitasje være en trussel mot de eventuelle forekomstene av denne arten, og også for de andre sjeldne rødlistartene som ennå har tilhold her ute.

Forvaltningsoppgave:

Sikre de eventuelle forekomstene på Rauer ved å motarbeide de trusler som nevnes ovenfor, og dessuten stimulere til videre kartlegging av kystnære områder i søk etter nye populasjoner.

RØDLISTESTATUS: Sjelden (R) **ØSTFOLDSTATUS:** Utryddet ? (Ex ?)



LITEN KRATTMÅLER

LAMPROPTERYX OTREGIATA Metcalfe, 1917

Utbredelse globalt:

Den lille krattmåleren er funnet fra Kurilene og Japan gjennom Ussuriområdet og Russland til Vest-Europa. Her i Europa kjennes den fra de midtre delene av Fennoskandia til Alpene. Arten er sjelden og lokalt forekommende i de midtre og sørlige delene av Sverige og Finland, mens den så langt aldri er funnet i Danmark (Skou 1984, Svensson & al. 1994).

Utbredelse i Norge:

Måleren er sjelden i Norge og kun funnet på spredte lokaliteter i fylkene Nord-Trøndelag, Møre og Romsdal, Aust-Agder, Buskerud, Hedmark, Akershus og Østfold (Hansen og Aarvik 1998). Arten unngår vanligvis kystområdene.

Biotop:

Den lille krattmåleren foretrekker fuktig skog og finnes da gjerne i oreskoger, på skogsmyrer eller langs elver (Skou 1984).

Næringsplante:

Larven lever på myrmaure (Skou 1984).

Lokaliteter:

Kommune	Lokalitet	Tidspunkt	Antall	Observatør
Aremark	Bøensættet	18.6.1997	1	Leg: Bakke, Kvamme & Aarvik (NISK)
Trøgstad	Båstad-Fjell	20.6.1990	2	Leg: Per Tangen

Kommentar:

Den lille krattmåleren ble funnet for første gang i Østfold fylke sommeren 1990, da det ble tatt to eksemplarer ved Fjell i Trøgstad kommune (Tangen 1991). Arten er også nylig funnet i Aremark kommune, og da i forbindelse med en systematisk undersøkelse utført av profesjonelle entomologer knyttet til Norsk Institutt for Skogforskning ved Ås. Utover disse registreringene kjennes ikke måleren fra andre lokaliteter her hos oss, men dette kan kanskje skyldes en altfor sterk fokusering på sjeldne kystarter blant entomologer i nyere tid.

Flere grundige lokalitetskartlegginger og økt aktivitet innenfor entomologien i Indre Østfold de siste åra har så langt ikke ført til nye registreringer av denne arten, da bortsett fra det ene eksemplaret som ble funnet ved Bøensættet. Sannsynligheten taler allikevel for at det kan bli oppdaget enda flere små og lokale forekomster av denne uanselige målerarten her hos oss, og da fortrinnsvis i de indre delene av Østfold.

Lokaliteten ved Fjell gård, hvor det forøvrig ble funnet to eksemplarer ved regelmessig lysfangst i 1990, har i etterkant av disse registreringer blitt kvalitetsmessig redusert som følge av endel omfattende landbruksaktiviteter. Området ser nå annerledes ut, da med kornproduserende åkre der det tidligere var kratt og blomsterenger, og derfor er det usikkert om den lille krattmåleren fremdeles har bestander her i dag.

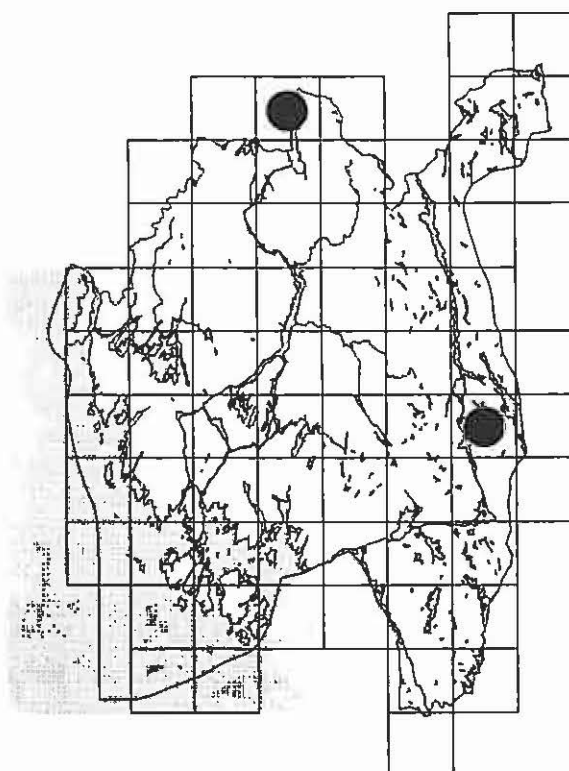
Som tidligere nevnt er den lille krattmåleren forholdsvis liten, og den kan heller ikke vise til spesielt iøynefallende tegninger. Måleren er dessuten relativt lik en annen art i samme slekt, som forøvrig nå har fått det norske navnet stor krattmåler (*Lampropteryx suffumata*), og disse har da en likhet som sikkert kan føre til forvekslinger. Som det norske navnet tilsier er slektningen noe større, og den er også litt annerledes tegnet på overvingen. Dessuten er den også mye mer tallrik, og dette skaper sikkert også problemer i det den sjeldne arten da ofte overses i mengden av den mer tallrike.

Trusler:

Drenering, gjenfylling og ødeleggelse av myrer og andre fuktige områder (Hansen & Aarvik, i trykk).

Forvaltningsoppgave:

Forhindre altfor omfattende inngrep av landbruket ved bekker, elver, myrer og enger, slik at arten kan få ha sine biotoper i fred. Dessuten vil det være viktig med videre kartlegging og sikring av de områdene hvor måleren har



reproduserende bestander.

RØDLISTESTATUS: Sjelden (R) **ØSTFOLDSTATUS:** Utilstrekkelig kjent (K)

SPRINGFRØDRÅPEMÅLER

ECLIPTOPERA CAPITATA H-S, 1839

Utbredelse globalt:

Springfrødråpemåleren er funnet fra Japan, Kurilene, Sakhalin og Korea gjennom Amur- og Ussuriområdene, det sørlige Sibir og fra europeisk Russland til midtre Fennoskandia, videre kjennes den fra Baltikum, Tyskland, Nederland og Alpene. Arten er utbredt i Danmark, men allikevel ofte lokal og meget sjelden innenfor dette utbredelsesområdet, videre kjennes den også på en lignende måte i de sørligste delene av Sverige og i Finland, men lengst syd i Sverige er den ganske vidt utbredt (Skou 1984).

Utbredelse i Norge:

Måleren er lokal og sjelden her i landet, og så langt den kjennes fra fylkene Vestfold, Buskerud, Oppland, Akershus og Østfold. I tillegg til dette er den funnet i sørlige Hedmark og det foreligger også et gammelt funn fra indre Nordland (Hansen & Aarvik, i trykk, Leparb's database). Arten unngår vanligvis kystlokaliteter.

Biotop:

Springfrødråpemåleren foretrekker lys og litt fuktig skog (Skou 1984). Her i Østfold er den også funnet ved fuktige engmarker og i tette løvskogsområder inntil kjerrbesatte bekkeløp.

Næringsplante:

Larven lever av springfrø (Skou 1984).

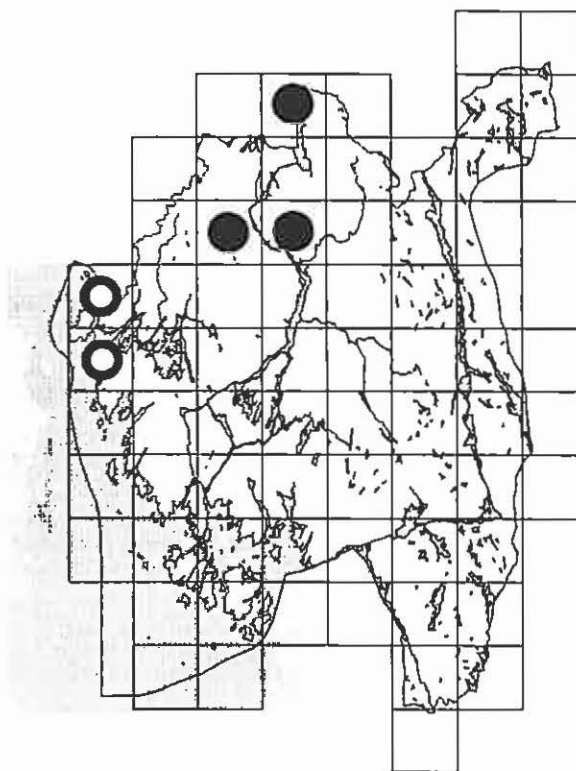
Lokaliteter:

Kommune	Lokalitet	Tidspunkt	Antall	Observatør
Askim	Kykkelsrud	25.6.1997	10+	Leg: Per Tangen
Askim	Løken	25.7.1996	1	Leg: Per Tangen
Eidsberg	Berg skog	16.6.1997	5+	Leg: Steinar Pedersen
Moss	Jeløya-Refsneskrona	1.7.1954	1	Leg: Martin A. Grude-Nielsen (ZMO)
Moss	Moss	7.7.1915	1	Leg: Emil Barca (ZMO)
Trøgstad	Båstad-Fjell	21.6.1990	2	Leg: Per Tangen

Kommentar:

Springfrødråpemåleren ser ut til å ha blitt funnet for første gang i Østfold fylke sommeren 1915, da den ble tatt ved Moss av Emil Barca (ZMO). Arten ble også publisert som ny for fylket ved Fjell i Trøgstad kommune (Tangen 1991), noe som skyldes at måleren ikke er nevnt i noen av Barcas publikasjoner og heller ikke er oppgitt fra Østfold i Magne Opheims katalog fra 1972. Årsaken til at arten ikke er blitt angitt fra fylket tidligere kan kanskje skyldes en liten forveksling, og således ha ført til at Barcas og Grude-Nielsens eksemplarer har blitt feilplassert på museet i Oslo. Det er da sannsynlig at de har blitt tatt for å være den relativt like "tvillingarten" *Ecliptopera silacea*.

I nyere tid er springfrødråpemåleren kun funnet i de indre delene av fylket, og her kjennes den nå fra et fåtall lokaliteter. De fåtallige registreringene fra Indre Østfold henger nok noe sammen med en relativt begrenset entomologisk aktivitet her inne. Måleren ser nå ut til å dukke opp på flere av de lokalitetene hvor det nylig har blitt igangsatt regelmessige lysfangster, og det vil således være rimelig å anta at den kan ha endel uoppdagede bestander ved tilsvarende biotoper i disse områdene.



Måleren opptrer forøvrig middels tallrikt på de kjente lokalitetene. Ved permanente registreringssteder, slik som ved Kykkelsrud i Askim kommune, har det så langt blitt funnet et titalls individer gjennom to sesonger. Arten har også en god bestand ved Berg skog i Eidsberg kommune, siden alle de oppgitte individene ble funnet gjennom en natt med tilfeldig lysfangst. Måleren virker allikevel alltid lokalt forekommende, og en skal ikke langt bort fra leveområdet før den uteblir fra lysregistreringen.

Trusler:

Ødeleggelse, drenering og gjenfylling av fuktige habitater der næringsplanta vokser (Hansen & Aarvik, i trykk).

Forvaltningsoppgave:

Sikre bestandene ved Kykkelsrud i Askim og Berg skog i Eidsberg, da fortrinnsvis ved å skjerme disse lokalitetene fra omfattende hogst og andre mekaniske inngrep fra de nærliggende bondegårdene.

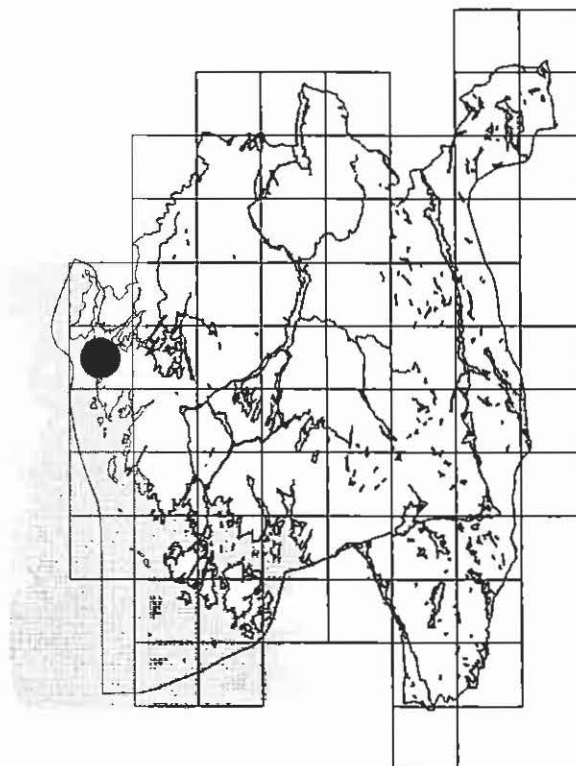
RØDLISTESTATUS: Sjelden (R) **ØSTFOLDSTATUS:** Sårbar (V) **Ansvarsart (A)**

EDELGRANBARMÅLER

Thera britannica Turner, 1925

Utbredelse globalt:

Edelgranbarmåleren er funnet fra Kaukasus og Karpatene til Mellom-Europa, og herfra videre nordover til de sørlige delene av Fennoskandia. Arten er utbredt og vanlig i Danmark, mens det i Sverige kun finnes bestander i Skåne og Halland. Den har så langt aldri blitt funnet i Finland (Skou 1984, Svensson & al. 1994).



Utbredelse i Norge:

Måleren er ytterst sjelden her i landet, og arten var tidligere kun kjent via to tilfeldige registreringer i fylkene Vest-Agder og Akershus (Hansen & Aarvik, i trykk). Arten er nylig oppdaget med reproduserende og for tiden stabile bestander i Østfold fylke.

Biotop:

Edelgranbarmåleren kan finnes ved granskog og i granplantefelt, og den er også tatt i hager med gran (Skou 1984). Biotopen på Jeløya er et løvskogsområde med mye gammel og innplantet edelgran inne mellom løvtrærne.

Næringsplante:

Larven lever på innplantede nåletrær som opprinnelig ikke har bestander i Norge, og da spesielt på forskjellige typer av edelgran (Skou 1984).

Lokaliteter:

Kommune	Lokalitet	Tidspunkt	Antall	Observatør
Moss	Jeløya-Alby	19.10.1996	20+	Leg: Per Tangen o. a.

Kommentar:

Edelgranbarmåleren ser ut til å ha blitt funnet for første gang i Østfold fylke høsten 1996, da det ble tatt noen eksemplarer ved en tilfeldig lyslokking på Jeløya i Moss kommune (Leparb's database). Etter dette har måleren blitt funnet ved lokaliteten både vår og høst.

Som det norske navnet tilsier må den antas å leve på de store bestandene av innplantet edelgran som vi finner inne i skogsområdet vest for Alby gård. Edelgranbarmåleren ligner endel på to andre arter innenfor denne slekten, og dette er Thera obeliscata og Thera variata. Den er gjennomsnittlig noe større enn disse, og vanligvis vil i alle fall hunneksemlarene være mer intens tegnet.

Det første eksemplaret som kom inn til lyslokkingen ved Alby fikk sitte i fred en stund inne på et stort laken. Måleren ble ikke umiddelbart oppdaget, mye fordi de to andre artene hadde vært svært tallrike denne høsten. Likheter med disse førte da til at interessen for denne type målere var på et lavmål så langt ute i sesongen. Men når det så plutselig kom flere individer inn til lakenet på denne seine tiden av året, og når alle disse også så helt

nyklekte ut, ble måleren således raskt identifisert. De andre "forvekslingsartene" innen denne slekten hadde jo allerede avsluttet sin aktive flyveperiode flere uker tidligere.

Det ble også sett og samlet eksemplarer ved to seinere anledninger denne høsten, de siste av disse sammen med den seintflyvende spinneren *Ptilophora plumigera* gjennom første delen av november måned. Måleren ble så sett igjen i mai og juni måned året etter, og da fløy den før noen av de andre slektningene hadde startet sin aktive periode som imagos. Dette er da en tid på året hvor måleren bør være mye lettere å identifisere, siden den da er ganske enerådende i forhold til utseende. Dette kan da brukes som en god bestemmelsesnøkkel når man skal lete etter arten på nye lokaliteter.

Edelgranbarmåleren kommer relativt villig til lyslokking, og det ser ikke ut til at lysstyrken har noe å si for antall individer på lakenet slik det ofte har for flere av de andre seine høstartene.

Trusler:

Det er nå blitt hogd ned mye edelgran innenfor reservatgrensene på Søndre Jeløya, og dette kan nok allerede ha påvirket tallrikheten til denne sjeldne måleren. All videre hogst av edelgran i dette området vil kunne bidra til å fjerne arten fra vårt fylke, og da også fra resten av landet siden dette nå er det eneste sikre levestedet i Norge.

Forvaltningsoppgave:

Forhindre videre hogst av edelgran innenfor reservatets grenser og derved sikre populasjonen her.

RØDLISTESTATUS: Utilstrekkelig kjent (K) **ØSTFOLDSTATUS:** Direkte truet (E) Ansvarsart (A)

GEITVEDMÅLER

PHILEREME VETULATA D&S, 1775

Utbredelse globalt:

Geitvedmåleren er funnet fra Amurområdet gjennom Sibir, Kasakhstan, Kaukasus og Ural til europeisk Russland, Fennoskandia, Vest-Europa og de nordlige delene av Middelhavet. Arten er utbredt og vanlig i Danmark og også i den sørlige halvdelen av Sverige, mens den er meget sjelden i Finland (Skou 1984).

Utbredelse i Norge:

Måleren er funnet fåtallig og sjeldent i vårt land, og så langt kjennes den kun fra fylkene Telemark, Vestfold, Buskerud, Akershus og Østfold (Hansen & Aarvik, i trykk, Leparb's database).

Biotop:

Geitvedmåleren finner vi vanligvis i skogbryn og kratt (Skou 1984). Her i Østfold er den funnet i kystnære løvskogsområder, da gjerne ved biotoper som har løvskogsvegetasjon helt ned til sjøen.

Næringsplante:

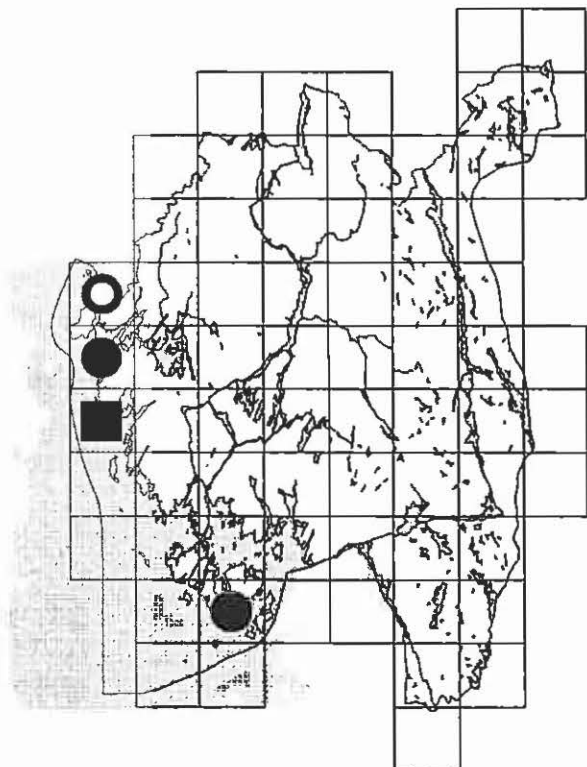
Larven lever på trollhegg og geitved (Skou 1984).

Lokaliteter:

Kommune	Lokalitet	Tidspunkt	Antall	Observatør
Hvaler	Asmaløya-Skipstadkilen	29.7.1998	1	Leg: Per Tangen
Moss	Jeløya-Alby	23.7.1997	1	Leg: Per Tangen
Moss	Jeløya-Refsneskrona	21.7.1957	1	Leg: Martin A. Grude-Nielsen (ZMO)
Rygge	Larkollen	Sommeren 1995	1	Leg: Sigurd Andreas Bakke
Rygge	Sildebogen	15.7.1979	4	Leg: Leif Aarvik

Kommentar:

Geitvedmåleren ser ut til å ha blitt funnet for første gang i Østfold fylke sommeren 1957, da Martin Grude-Nielsen tok et eksemplar på Jeløya i Moss kommune (ZMO, Hansen & Aarvik, i trykk). Etter denne registreringen er måleren funnet spredt og tilfeldig her i fylket, og alle kjente funn er så langt fra den ytterste kystlinje.



Siden geitvedmåleren kun tilfeldig taes ved lyslokking om natten, kan en vel anta at arten ikke er spesielt tiltrukket av lys. Dette vanskeliggjør i så fall arbeidet med å anslå tallrikheten ved lokalitetene, siden måleren heller ikke er dagaktiv eller i noen særlig grad lar seg skremme opp på dagtid (Skou 1984).

Den relativt gode spredningen på våre registreringer burde allikevel tilsi at geitvedmåleren kan ha stabile og reproduserende bestander ved flere kystnære biotoper utenom de allerede kjente, og fortrinnsvis da i området mellom Hvalerøyene og Jeløya.

Trusler:

Hus- og hyttebygging, hogst og rydding av næringsplanter, og eventuelle andre inngrep som fører til forandringer på artens kystnære lokaliteter (Hansen & Aarvik, i trykk).

Forvaltningsoppgave:

Stimulere til videre kartlegginger av målerens utbredelse i søken etter stabile bestander.

RØDLISTESTATUS: Sjelden (R) **ØSTFOLDSTATUS:** Hensynskrevende (V+)

RØD TOPPLUNDMÅLER

PERIZOMA BIFACIATA Haworth, 1809

Utbredelse globalt:

Rødttopplundmåleren er funnet fra Kasakhstan og Ural gjennom den europeiske delen av Russland til Fennoskandia, Vest-Europa og Middelhavet. Arten er lokal, men utbredt i Danmark og i de sørlige delene av Sverige, mens den er meget sjelden i Finland (Skou 1984).

Utbredelse i Norge:

Måleren er meget sjelden her i landet, og den er så langt kjent gjennom et fåtall eksemplarer fra fylkene Aust-Agder, Vestfold, Akershus og Østfold (Hansen & Aarvik, i trykk, Leparb's database).

Biotop:

Rødttopplundmåleren foretrekker strandenger, da særlig ved kysten (Skou 1984).

Næringsplante:

Larven lever i frøkapslene til rødtopp og øyentrøst (Skou 1984).

Lokaliteter:

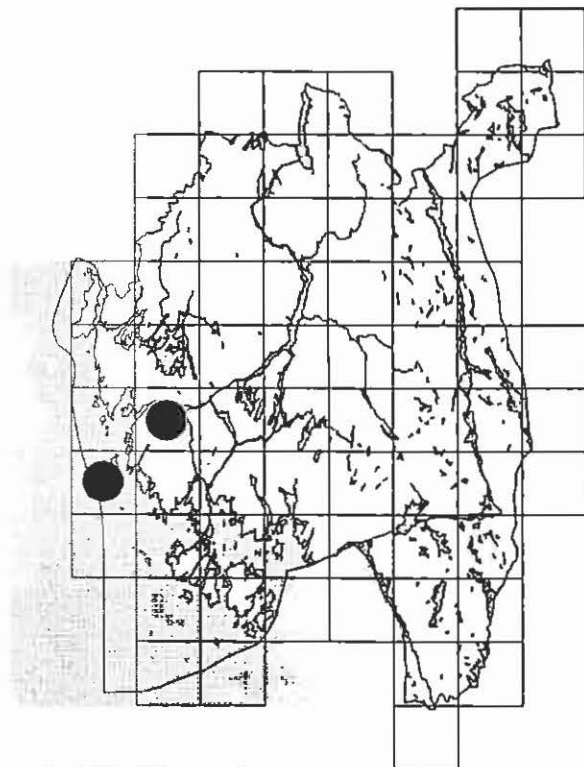
Kommune	Lokalitet	Tidspunkt	Antall	Observatør
Fredrikstad	Onsøy-Kjære	29.7.1993	1	Leg: Per Tangen
Fredrikstad	Onsøy-Rauer	28.7.1989	4+	Leg: Leif Aarvik & Kai Berggren

Kommentar:

Rødttopplundmåleren ble funnet for første gang i Norge ved Tjøme i 1968 (Opheim 1972). Arten ser ut til å ha blitt tatt for første gang i Østfold sommeren 1989, da både Leif Aarvik og Kai Berggren fant den på Rauer i Fredrikstad kommune (Leif Aarvik, pers. med.).

Etter de registreringene som ble gjort denne dagen på Rauer, har arten ikke blitt funnet før den ble tatt ved Kjære i Onsøy. Dette er så langt de eneste eksemplarene som har blitt funnet i fylket, og rødttopplundmåleren ser således ut til å ha en meget begrenset og kystnær utbredelse her hos oss. Denne artens beskjedne størrelse og likhet med flere andre små målere, slik som f. eks. den meget vanlige Xanhorhoe ferrugata, bidrar nok også noe til at den ikke blir funnet oftere i vår entomologiske søken etter nyregistreringer. Kanskje kan rødttopplundmåleren ha lokale bestander andre steder langs Østfold-kysten, så dette bør sees på som en oppfordring til å lære seg arten og fortsette søkingen i kystnære områder.

Det ene eksemplaret som ble funnet ved Kjære i Onsøy kom forøvrig til lys, noe som ser ut til å være den vanligste måten å fange denne arten på. Peder Skou opplyser også at det skal være mulig å finne larven, dersom vi aktivt søker etter disse på aktuelle næringsplanter (Skou 1984).



Trusler:

Tråkk, slitasje, bebyggelse, camping og andre ødeleggelser av kystnære lokaliteter (Hansen & Aarvik, 1998).

Forvaltningsoppgave:

Sikre engområdene på Rauer mot den fritidsslitasjen som vil følge en gjenåpning av øya for allmenn ferdsel.

RØDLISTESTATUS: Hensynskrevende (V+) **ØSTFOLDSTATUS:** Sårbar (V)

LØNNEDVERGMÅLER

EUPITHECIA INTURBATA Hubner, 1817

Utbredelse globalt:

Lønnedvergmåleren kjennes kun fra den europeiske delen av Russland til Fennoskandia, Vest-Europa og Alpene. Arten er lokalt vanlig i Danmark og i det sørlige Sverige, mens den er ganske sjelden i Finland (Skou 1984).

Utbredelse i Norge:

Måleren er sjelden her i landet, og den er hovedsakelig funnet langs kysten. Så langt kjennes den fra fylkene Vest-Agder, Aust-Agder, Vestfold, Akershus og Østfold, og utover dette er den også funnet i det sørlige Hedmark (Hansen & Aarvik, i trykk, Leparb's database).

Biotop:

Lønnedvergmåleren foretrekker skogbryn, kratt, hauger og parker med gode bestander av lønn (Skou 1984).

Næringsplante:

Larven lever på spisslønn og platanlønn (Skou 1984).

Lokaliteter:

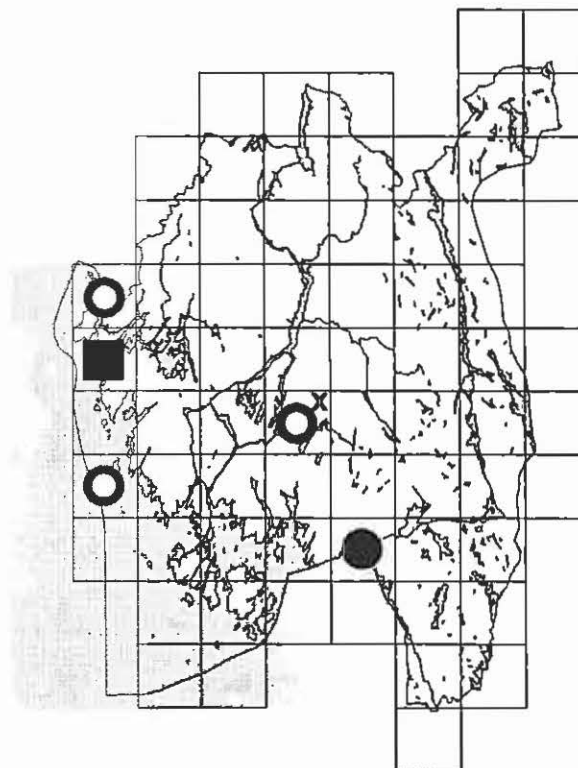
Kommune	Lokalitet	Tidspunkt	Antall	Observatør
Fredrikstad	Onsøy-Rauer	11.9.1958	1	Leg: Alf Bakke (ZMO)
Halden	Fredriksten	10.8.1991	1	Leg: Per Tangen
Moss	Jeløya-Refsneskrona	4.8.1954	4	Leg: Martin A. Grude-Nielsen (ZMO)
Moss	Jeløya-Reier	11.8.1988	1	Leg: Leif Aarvik
Moss	Moss	2.8.1910	2	Leg: Emil Barca (ZMO)
Sarpsborg	Sarpsborg	1.9.1920	6	Leg: Emil Barca (ZMO)

Kommentar:

Lønnedvergmåleren ser ut til å ha blitt funnet for første gang i Østfold fylke sommeren 1910, da Emil Barca samlet to eksemplarer ved Moss (ZMO). I en av sine publikasjoner nevner Barca at måleren var vanlig ved Sarpsborg i august måned, og på Zoologisk Museum finner vi både de to eksemplarene fra Moss og også seks eksemplarer som alle er tatt ved Sarpsborg rundt 1920-tallet (Barca 1923, ZMO). Etter disse registreringene ble ikke lønnedvergmåleren funnet her hos oss før Martin Grude-Nielsen og Alf Bakke tok en håndfull eksemplarer på Jeløya og på Rauer gjennom 1950-tallet (ZMO).

I nyere tid har det kun blitt funnet to eksemplarer i Østfold, og således kan det tilsynelatende se ut til at måleren har vært vanligere her hos oss i tidligere tider. Nå er allikevel spredningen på de kjente funnstedene relativt stor, slik at det utfra disse kan se ut til at arten må ha hatt bestander langs store deler av kystområdene i Østfold. Det kan da være nærliggende å tro at lønnedvergmåleren profilerer på sin beskjedne størrelse og sitt anonyme utseende, og derfor lett overses av oss entomologer.

Dvergmålerens status her hos oss i dag er det derfor vanskelig å si noe om, men den kan kanskje ha lokale og beskjedne populasjoner i områder langs kysten, da fortrinnsvis på biotoper med rikelige forekomster av næringsplantene.



Trusler:

Omfattende hogst av lønn på kystnære lokaliteter.

Forvaltningsoppgave:

Gjennomføre ytterligere kartlegginger i kystnære områder med mye lønn, og sikre nyoppdagede og gode biotoper mot omfattende hogst av lønn.

RØDLISTESTATUS: Sjelden (R) **ØSTFOLDSTATUS:** Usikker (I)

TROLLBÆRDVERGMÅLER

EUPITHECIA IMMUNDATA Lieig&Zeller,1846

Utbredelse globalt:

Trollbærdvergmåleren er funnet fra den europeiske delen av Russland til Fennoskandia, Vest-Europa og Alpene. Arten er sjelden og lokal i Danmark, og i Sverige kjennes den fra de sørlige delene av landet hvor den lokalt kan være vanlig, mens den igjen er ganske sjelden i den sørlige delen av Finland (Skou 1984).

Utbredelse i Norge:

Måleren er sjelden i Norge og kun funnet ved et fåtall lokaliteter i fylkene Vest-Agder, Buskerud, Hedmark, Akershus og Østfold (Hansen & Aarvik, i trykk, Leparb's database).

Biotop:

Trollbærdvergmåleren foretrekker skogsområder med frodig moldjord (Skou 1984).

Næringsplante:

Larven lever på trollbær (Skou 1984).

Lokaliteter:

Kommune	Lokalitet	Tidspunkt	Antall	Observatør
Moss	Jeløya-Alby	26.6.1997	2	Leg: Rune Christensen
Moss	Jeløya-Refsneskrona	Sommeren 1953	1	Leg: Martin A. Grude-Nielsen (ZMO)

Kommentar:

Trollbærdvergmåleren ser ut til å ha blitt funnet for første gang i Østfold fylke sommeren 1953, da Martin Grude-Nielsen tok et eksemplar på Jeløya i Moss kommune (Hansen & Aarvik, i trykk).

Utover denne registreringen kjenner vi kun to andre eksemplarer av trollbærdvergmåleren fra Østfold, og begge disse ble nylig tatt gjennom en enkelt kveld med lyslokking. Siden funnstedet også denne gang var Jeløya, er vel dette en indikasjon på at vi fremdeles har en lokal bestand her ute. Trollbærdvergmåleren blir kanskje lett oversett av entomologer på grunn av sin beskjedne størrelsen, og på gunstige netter med mange sommerfugler inn til lysfangstene kan disse små artene fort bli noe bortglemt. Men måleren skal også kunne fly aktivt på ettermiddagen (Skou 1984), og mange av de svenske eksemplarene er således tatt med håv på dette tidspunktet, så også her kan det ligge begrensninger som fort kan føre til en noe tilfeldig kartlegging.

Siden det også er kjent at næringsplanten har en vid utbredelse her i landet (Lid 1985) og derved i utgangspunktet ikke skulle kunne legge noe hinder for mer omfattende forekomster, må det således være andre faktorer som styrer det faktum at vi foreløpig kun kjenner arten fra et fåtall lokaliteter her i landet.

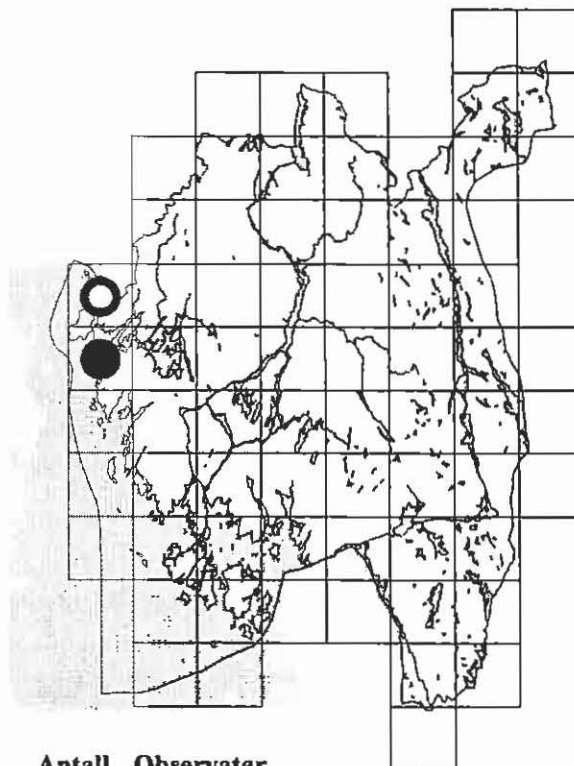
Trusler:

Skogbruk, avvirkning av rik løvskog (Hansen & Aarvik, i trykk).

Forvaltningsoppgave:

Sikre biotopene på Søndre Jeløy mot omfattende hogst og andre ødeleggende aktiviteter, og dessuten også gjennomføre systematiske registreringer i tilsvarende områder langs Østfold-kysten.

RØDLISTESTATUS: Sjelden (R) **ØSTFOLDSTATUS:** Sårbar (V)



FLEKKDVERGMÅLER

EUPITHECIA IRRIGUATA Hubner, 1813

Utbredelse globalt:

Flekkdvergmåleren er funnet fra Mongolia og Iran gjennom Kaukasus, Lille-Asia til Russland, Nord-Afrika og Vest-Europa. Arten er lokalt utbredt over det meste av Danmark og i den sørlige delen av Sverige, mens den så langt ikke funnet i Finland (Skou 1984, Svensson et al. 1994).

Utbredelse i Norge:

Måleren er kjent fra endel kystnære lokaliteter i fylkene Vest-Agder, Aust-Agder og Telemark, og ved disse kan den lokalt opptre tallrikt (Hansen & Aarvik, i trykk, Leparb's database, pers. obs.). Arten ble også nylig funnet i Østfold fylke.

Biotop:

Flekkdvergmåleren foretrekker eikeskoger og eikekratt (Skou 1984). Eikeskogen kan gjerne være innblandet med annen edelløvsog, eller alternativt glissen furuskog med lavvokst og forkrøplet eik som innblandet undervegetasjon. Fellestrekket for disse biotopene er at de er forholdsvis tørre.

Næringsplante:

Larven lever på eik og da helst unge blader. Den voksne sommerfuglen legger egg på bladknoppene av eika i det de er ca. 2-3 cm lange, og måleren flyr følgelig i den perioden på våren hvor eika springer (Skou 1984).

Lokaliteter:

Kommune	Lokalitet	Tidspunkt	Antall	Observatør
Moss	Jeløya-Alby	21.5.1998	1	Leg: Ove Sørlibråten

Kommentar:

Flekkdvergmåleren ble funnet for første gang i Østfold fylke våren 1998, da Ove Sørlibråten tok et eksemplar i forbindelse med en lysfangst på Jeløya i Moss kommune (Ove Sørlibråten, pers. med.).

Måleren har stedvis lokalt tallrike bestander på Sørlandet og i Telemark fylke, og den er funnet helt opp mot fylkesgrensen til Vestfold fylke. Det er foreløpig vanskelig å si om enkeltregistreringen fra Jeløya kan være en trekker fra bestandene på den andre siden av fjorden, eller om det allerede finnes en populasjon av denne særpregede dvergmåleren ute på øya. Nå har mye av den nyere registreringsaktiviteten blitt fokusert på områdene ved Søndre Jeløy, og det vil således ikke være usannsynlig om flekkdvergmåleren kunne ha uoppdagede bestander andre steder på øya. Sett på bakgrunn av de lokaliteter som kjennes fra Sørlandet kunne kanskje måleren ha mulighet til å reprodusere ved Stalsberget eller Rødsåsen, og disse biotopene finner vi innenfor den delen av landskapsvernområdet som ligger lengst sørvest på Søndre Jeløy. Like sannsynlig kan det være om den skulle vise seg å ha bestander i det lille og sørlandspregede reservatet ved Refsnes, en naturperle som av plassering ligger rett nord for bebyggelsen i dette området.

Flekkdvergmåleren virker forøvrig ikke vanskelig å lokke til lys. I 1998 ble det sett relativt mange eksemplarer på lokaliteter i Telemark og Aust-Agder, da i forbindelse med lysfangster gjennom lyse mainetter på tilfeldig valgte lokaliteter (Tangen & Pedersen).

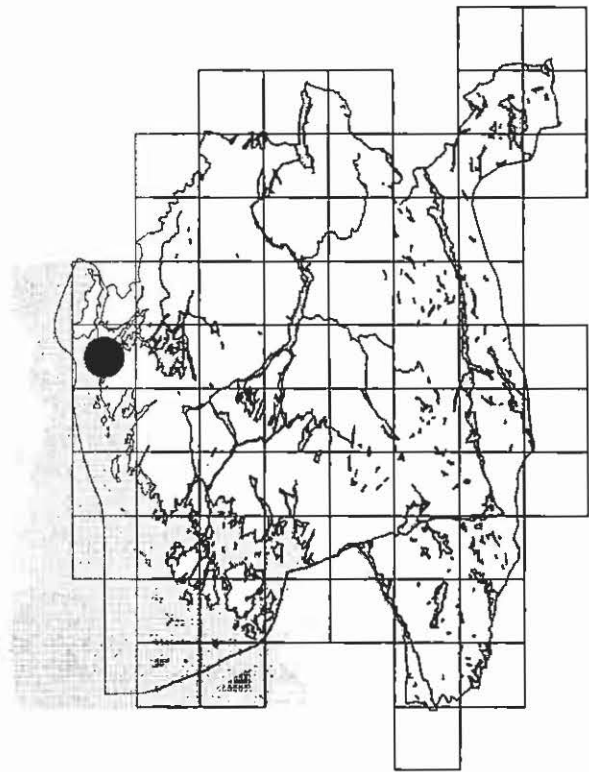
Trusler:

Avvirkning av kystnær eikeskog (Hansen & Aarvik, i trykk).

Forvaltningsoppgave:

Gjennomføre videre kartlegginger ved potensielle biotoper ute på Jeløya.

RØDLISTESTATUS: Sjelden (R) **ØSTFOLDSTATUS:** Utilstrekkelig kjent (K)



LINEDVERGMÅLER

EUPITHECIA EGENARIA H-S, 1848

Utbredelse globalt:

Lindedvergmåleren er funnet fra Amur- og Ussuriområdene og Kaukasus gjennom europeisk Russland til de sørlige delene av Fennoskandia, samt Vest- og Sør-Europa. Arten er kun funnet ved to lokaliteter i Danmark, den er mer tallrik i den sørlige delen av Sverige, mens den igjen kun kjennes fra et fåtall lokaliteter i Finland (Skou 1984).

Utbredelse i Norge:

Måleren er meget sjelden her i landet, og den er så langt kun kjent fra fylkene Vest-Agder, Aust-Agder, Telemark, Akershus og Østfold (Hansen & Aarvik, i trykk, Leparb's database).

Biotop:

Lindedvergmåleren foretrekker kystnære løvskoger og parker (Skou 1984).

Næringsplante:

Larven lever på lind, i Mellom-Europa er den også oppgitt fra storlind (Skou 1984).

Lokaliteter:

Kommune	Lokalitet	Tidspunkt	Antall	Observatør
Moss	Jeløya-Refsneskrona	6.7.1953	1	Leg: Martin A. Grude-Nielsen (ZMO)

Kommentar:

Lindedvergmåleren ser ut til å ha blitt funnet for første gang i Norge og Østfold fylke sommeren 1953, da Martin Grude-Nielsen tok et eksemplar på Jeløya i Moss kommune (Opheim 1962, Skou 1984).

Denne registreringen som nå begynner å bli noe foreldet, er foreløpig det eneste kjente funnet fra vårt fylke. Lindedvergmåleren har heller ikke blitt gjenfunnet på Søndre Jeløy gjennom de siste tre åra, selv om det da har blitt gjennomført forholdsvis hyppige og regelmessige registreringer her ute. Dette har da også skjedd ved biotoper som nogenlunde tilsvarer Grude-Nielsens "gamle" lokalitet ved Refsneskrona.

Vi bør således holde muligheten åpen for at denne arten nå kan være forsvunnet fra Østfold, siden vi også vet at det gamle edelløvsogsområdet ved Refsneskrona har blitt kraftig forringet i den periodene som har gått siden lindedvergmåleren ble funnet der (Eivind Sørnes, pers. med.). Det er allikevel fremdeles en god del lind på Jeløya, og spesielt fin er den lange alleen ned mot Alby gård. Da måleren ofte blir tatt enkeltvis eller fåtallig på de andre kjente lokalitetene i Norge, bør vi la en grundigere undersøkelse avgjøre om vi skal avskrive lindedvergmåleren fra våre landområder. Disse små dvergmålerne blir jo ofte oversett av samlere, da på grunn av sin likhet med et 20-talls nære slektninger, og således kan også denne arten ha blitt tilfeldig oversett hos oss.

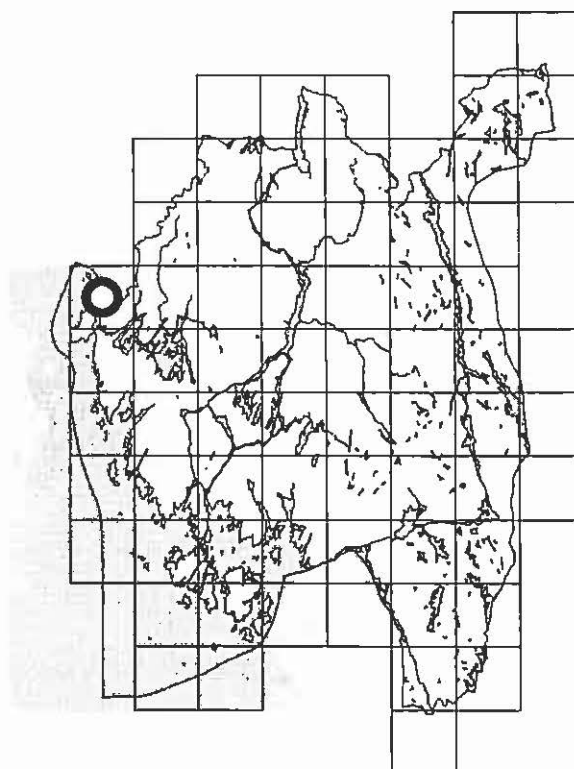
Trusler:

Avvirkning av kystnær lindeskog (Hansen & Aarvik, i trykk).

Forvaltningsoppgave:

Stimulere til ytterligere kartlegginger av aktuelle områder på Jeløya, og også ved andre kystnære biotoper som har gode bestander av lind.

RØDLISTESTATUS: Sjelden (R) **ØSTFOLDSTATUS:** Utryddet ? (Ex ?)



TREPUNKTDVERGMÅLER

EUPITHECIA TRISIGNARIA H-S, 1848

Utbredelse globalt:

Trepunktdivergmåleren er funnet fra det sørlige Sibir og videre derfra gjennom europeisk Russland til Fennoskandia, Vest-Europa og Alpene. Arten er lokal og fåtallig i Danmark, mens den er relativt vanlig i de sørlige delene av Sverige og igjen ganske sjelden i Finland (Skou 1984).

Utbredelse i Norge:

Måleren er sjelden her i landet og den er funnet fåtallig ved et begrenset antall lokaliteter i fylkene Vest-Agder, Aust-Agder, Telemark, Vestfold og Østfold (Hansen & Aarvik, i trykk, Leparb's database).

Biotop:

Trepunktdivergmåleren trives best i lyse skoger, langs skogsveier og i kanten av skogslysninger, da oftest på steder med litt fuktig jordbunn (Skou 1984).

Næringsplante:

Larven lever på blomstene av en lang rekke skjermplanter, blant annet sløke, kystbjønnkjeks og gjeldkarve (Skou 1984).

Lokaliteter:

Kommune	Lokalitet	Tidspunkt	Antall	Observatør
Rygge	Sildebogen	23.7.1996	2	Leg: Leif Aarvik

Kommentar:

Trepunktdivergmåleren ble funnet for første gang i Norge ved Søgne i Vest-Agder sommeren 1966 (Opheim 1962). Arten ser ut til å ha blitt funnet for første gang i Østfold sommeren 1996, da Leif Aarvik tok to eksemplarer ved Sildebogen i Rygge kommune (Leif Aarvik, pers med.). Dette er så langt de eneste eksemplarene som kjennes fra vårt fylke.

Trepunktdivergmåleren er ikke kresen i matfatet og bør derfor ha alle forutsetninger for å kunne danne reproduserende bestander hos oss, men dens store likhet med flere andre og mer vanlige arter i denne slekten kan nødvendigvis føre til at den lett blir oversett blant disse. Det finnes derfor ikke noen annen løsning enn å fange inn mange eksemplarer av divergmålere, for så å sette seg ned i ettertid med andre erfarne entomologer for nærmere artsbestemmelse. Ytterligere registreringer av trepunktdivergmåleren hemmes vel forøvrig også noe av at arten kun sjeldent kommer til lyslokking, og i følge Peder Skou (1984) skal det være lettere å finne den hvis man leter etter larver på aktuelle næringsplanter.

Nå har jo flere av de mest erfarne entomologene i Norge frekventert fylket hyppig de siste tyve åra, men allikevel uten at trepunktdivergmåleren har blitt funnet ved mer enn denne ene lokaliteten, så utfra dette bør nok måleren betraktes som meget sjelden i Østfold. Vi må allikevel kunne anta at den kan ha bestander ved flere kystnære biotoper, og da kanskje i områder som nogenlunde tilsvarer lokaliteten ved Sildebogen.

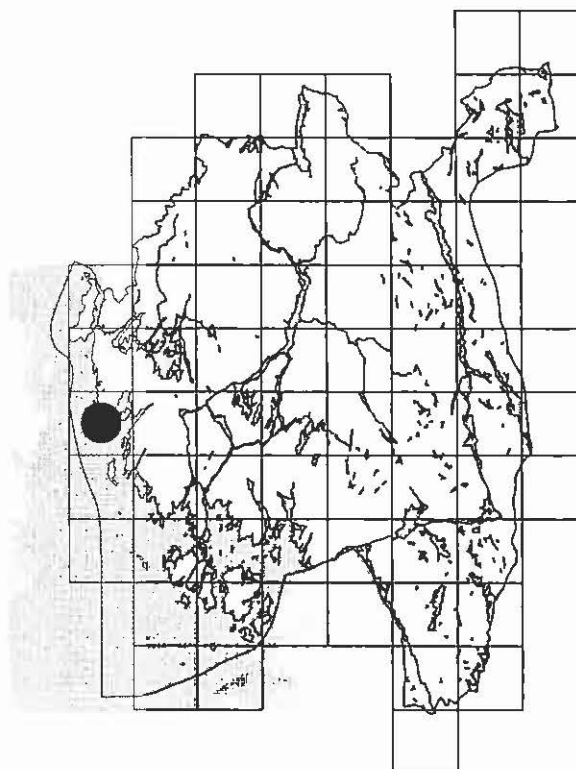
Trusler:

Ingen kjente (Hansen & Aarvik 1998).

Forvaltningsoppgave:

Stimulere til videre kartlegging av de mange artene innenfor gruppen divergmålere.

RØDLISTESTATUS: Sjelden (R) **ØSTFOLDSTATUS:** Utilstrekkelig kjent (K)



RANDDVERGMÅLER

EUPITHECIA CAUCHIATA Duponchel, 1830

Utbredelse globalt:

Randdvergmåleren er funnet fra Russland til Vest-Europa og fra de sørlige delene av Fennoskandia til Alpene. Arten er kun funnet på noen få lokaliteter i Danmark, mens den er sjelden langs vestkysten av Sverige. Her er den mer vanlig i de sørøstlige landskaper og på Öland. I Finland har den relativt nylig blitt oppdaget for første gang (Skou 1984, Svensson & al. 1994).

Utbredelse i Norge:

Måleren er sjelden her i landet, og så langt er den kun funnet fåtallig på et titalls lokaliteter i fylkene Vest-Agder, Aust-Agder, Telemark, Akershus og Østfold (Hansen & Aarvik, i trykk, Leparb's database).

Biotop:

Randdvergmåleren foretrekker åpent kratt på sandjord, på Öland finnes den også ved løvskogsenger (Skou 1984).

Næringsplante:

Larven lever på gullris (Skou 1984).

Lokaliteter:

Kommune	Lokalitet	Tidspunkt	Antall	Observatør
Askim	Kykkelsrud	11.6.1998	1	Leg: Per Tangen
Moss	Jeløya-Alby	4.7.1998	1	Leg: Eivind Sørnes

Kommentar:

Randdvergmåleren ser ut til å ha blitt funnet for første gang i Østfold fylke sommeren 1998, da det ble tatt et eksemplar på lys ved Kykkelsrud i Askim kommune. Dette eksemplaret er forøvrig kun visuelt bestemt av Leif Aarvik. Det ble også tatt ytterligere et eksemplar noen uker etter, og dette skjedde ved Alby i Moss kommune (Eivind Sørnes, gen. prep. & pers. med.).

Den førstnevnte lokaliteten ved Kykkelsrud, som er et eng- og beitelandskap ned mot Glomma, har foreløpig ikke blitt altfor påvirket og monokulturisert av landbruksinteressene i området. Her finner vi ennå restene av et landskap som tidligere var mye mer vanlig langs de store elvene og sjøene i de indre delene av fylket. Siden det ennå finnes noen slike områder igjen her inne, vil det sannsynligvis da også være mulig å finne randdvergmåleren ved flere lokaliteter i Indre Østfold, så som f. eks. ved Mønstervika i Trøgstad kommune eller ved Buerbakkene i Rakkestad kommune.

Randdvergmåleren er forøvrig relativt lik flere andre arter innen denne store slekten av små målere. Her bør spesielt nevnes den vanlige *Eupithecia satyrata*, en art som flyr i store mengder på de to lokalitetene hvor vi til nå har funnet den sjeldne randdvergmåleren. Kanskje er randdvergmålerens foreløpige fåtallighet styrt av den store forvekslingsfaren, og sannsynligvis "drukner" denne i mengden av mer vanlige arter.

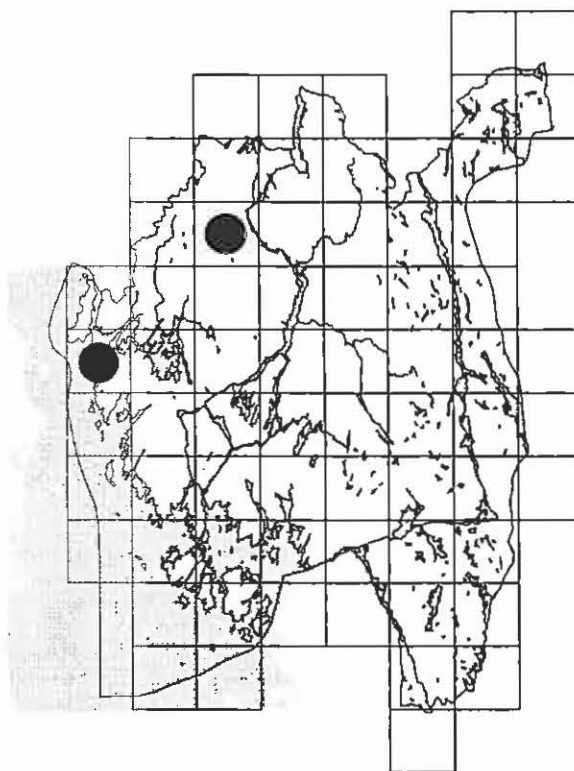
Trusler:

På lokaliteten i Indre Østfold vil omlegginger innen landbruket, slik som f. eks. oppdyrking, økt beitepress og holesletting være ødeleggende for artens forekomst og kvalitativt redusere dette fine området med blomsterenger og edelløvskog.

Forvaltningsoppgave:

Sikre engområdene ved Kykkelsrud i Askim, siden dette er biotoper hvor det også finnes andre sjeldne sommerfugler. Forøvrig bør det også stimuleres til videre kartlegging av artene innenfor gruppen dvergmålere.

RØDLISTESTATUS: Sjelden (R) **ØSTFOLDSTATUS:** Sårbar (V)



HVITFLEKKDVERGMÅLER

EUPITHECIA TRIPUNCTARIA H-S, 1852

Utbredelse globalt:

Hvitflekkdvergmåleren er kjent fra Nord-Amerika og videre fra Japan gjennom Amur, Baikalområdet og Sibir til europeisk Russland og Vest-Europa. Arten er forholdsvis vanlig i Danmark og i den sørlige delen av Sverige, mens den er noe mer sjelden i Finland (Skou 1984).

Utbredelse i Norge:

Måleren er relativt sjelden her i landet, og den er så langt funnet fåtallig ved et begrenset antall lokaliteter i fylkene Sogn og Fjordane, Vest-Agder, Aust-Agder, Vestfold, Akershus og Østfold (Hansen & Aarvik, i trykk, Leparb's database).

Biotop:

Hvitflekkdvergmåleren kan finnes i lyse skoger, ved skogslysninger og på enger, og den kjennes også fra andre åpne og udyrkede steder (Skou 1984).

Næringsplante:

Larven lever på sløke, pastinakk, gulrot, hundekjeks og andre skjermplanter (Skou 1984).

Lokaliteter:

Kommune	Lokalitet	Tidspunkt	Antall	Observatør
Moss	Jeløya-Refsneskrona	15.8.1954	1	Leg: Martin A. Grude-Nielsen (ZMO)
Rygge	Sildebogen	2.7.1987	1	Leg: Leif Aarvik

Kommentar:

Hvitflekkdvergmåleren ble funnet for første gang i Norge ved Hafslø i Sogn og Fjordane sommeren 1938 (Opheim 1972). Arten ser ut til å ha blitt tatt for første gang i Østfold fylke sommeren 1954, da Martin Grude-Nielsen fant et eksemplar på Jeløya i Moss kommune (Hansen & Aarvik, i trykk). Utover dette kjennes den kun fra en nyere registrering, og denne ble gjort da Leif Aarvik tok arten ved Sildebogen i Rygge kommune sommeren 1987 (Leparb's database).

Hvitflekkdvergmåleren er svært lik flere av de andre dvergmålerne, og blir av den grunn sikkert lett oversett. Profesjonell entomologisk kartlegging gjennom de siste tiåra har allikevel kun frembragt en enkelt registrering av arten, så vi kan vel anta at den har en meget begrenset utbredelse her i Østfold. Siden flere av de aktuelle næringsplantene finnes i rikelige mengder mange steder i fylket, burde i alle fall målerens matfat være tilrettelagt for nyoppdagelser ved ukjente lokaliteter her hos oss. Vi bør da fortrinnsvis søke i de kystnære områdene, og må vel også regne med å måtte ta vare på endel eksemplarer av små dvergmålere før vi er så heldige at vi finner den rette arten.

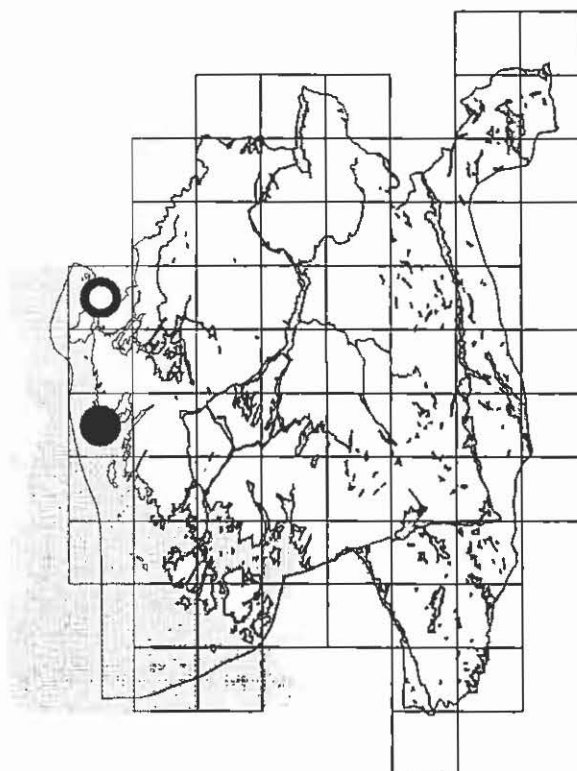
Trusler:

Oppdyrking, skogplanting, bygging av golfbaner og annen type aktivitet som legger beslag på de åpne og udyrkede engene i kystnære områder.

Forvaltningsoppgave:

Stimulere til videre kartlegging av dvergmålerens utbredelse her i fylket.

RØDLISTESTATUS: Sjelden (R) **ØSTFOLDSTATUS:** Usikker (I)



KYSTDVERGMÅLER

EUPITHECIA SUBUMBRATA D&S, 1775

Utbredelse globalt:

Kystdvergmåleren er funnet fra Mongolia og Altai gjennom Sibir og Sentral-Asia til Lille-Asia, europeisk Russland og Vest-Europa. Her i Europa kjennes den fra de midtre delene av Fennoskandia og videre sørover til Middelhavet. Arten er relativt vanlig i Danmark og i den sørlige halvdel av Sverige, og i Finland er den vanlig i den sørlige og midtre delen av landet (Skou 1984).

Utbredelse i Norge:

Måleren kjennes fra relativt mange lokaliteter i fylkene Vest-Agder, Aust-Agder, Telemark, Vestfold, Akershus og Østfold, og dessuten er den funnet i de sørlige delene av Hedmark fylke (Hansen & Aarvik, i trykk, Leparb's database).

Biotop:

Kystdvergmåleren foretrekker strandenger langs kysten, og den er også funnet på fuktige enger og myrområder innover i landet (Skou 1984).

Næringsplante:

Larven lever på gjeldkarve, landøyda, stormaure og prikkperikum (Skou 1984).

Lokaliteter:

Kommune	Lokalitet	Tidspunkt	Antall	Observatør
Askim	Kykkelsrud	5.6.1997	1	Leg: Per Tangen
Fredrikstad	Onsøy-Kjære	25.6.1993	1	Leg: Per Tangen (gen. prep. NISK)
Hvaler	Asmaløya-Huser	3.7.1993	3	Leg: Ove Sørlibråten, Leif Aarvik o. a.
Hvaler	Vesterøy-Guttormsvågen	6.6.1994	1	Leg: Ove Sørlibråten
Hvaler	Søndre Sandøy	11.6.1967	1	Leg: Magne Opheim (ZMO)
Moss	Jeløya-Refsneskrona	6.6.1953	5	Leg: Martin A. Grude-Nielsen (ZMO)
Rygge	Sildebogen	13.6.1978	4	Leg: Leif Aarvik

Kommentar:

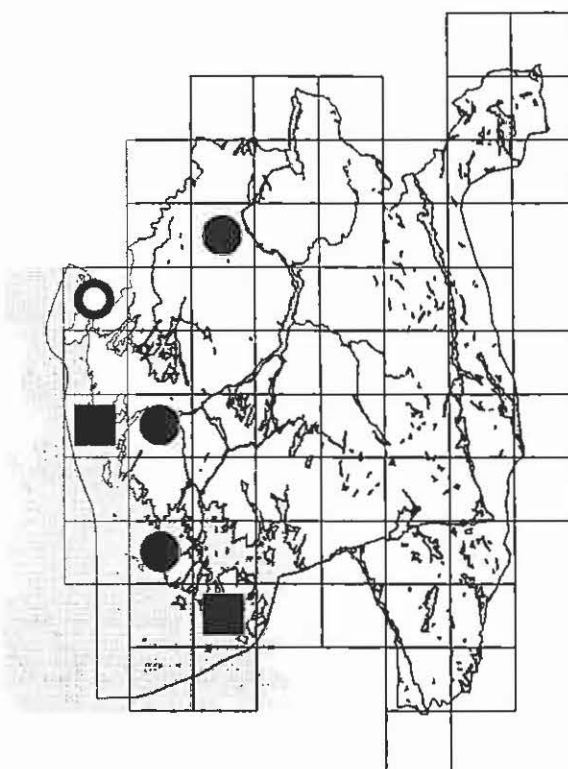
Kystdvergmåleren ser ut til å ha blitt funnet for første gang i Østfold fylke sommeren 1953, da Martin Grude-Nielsen etterhvert tok endel eksemplarer på Jeløya i Moss kommune (ZMO, Hansen & Aarvik, i trykk).

Arten kjennes nå fåtallig fra et begrenset antall lokaliteter her i fylket, og majoriteten av disse lokalitetene finner vi i svært kystnære områder. Overraskende nok ble kystdvergmåleren nylig funnet ved Kykkelsrud i Indre Østfold, og da i et område bestående av enger og beitemark. Dette landskapet har forsvåvidt gode bestander av enkelte aktuelle næringsplanter, og det er derfor mulig at måleren kan ha lokalt gode forekomster i dette området. I disse delene av fylket, hvor landbruket over lang tid har fått lov til å sette sitt sterke og foranderlige preg på landskapet, er det nå av stor viktighet å få sikret noen av de gjenværende engområdene for bevaring av entomologisk mangfold. Beitemark og blomsterenger er ikke lenger økonomisk viktige for mange bønder og blir derfor lett benyttet til formål som gir større økonomisk gevinst, slik som f. eks. til åkermark eller til plantegranskog.

Denne lille dvergmåleren har sitt eget særpreg og kan i mange tilfeller lett skilles fra de andre artene i denne slekten, selv også for amatører. Kystdvergmåleren lar seg villig lokke til lys, men arten kan forøvrig være noe vanskeligere å bestemme i felt.

Trusler:

Tråkk, slitasje, bebyggelse og camping (Hansen & Aarvik, i trykk), golfbaner, omlegginger i landbruket og andre inngrep som negativt påvirker artens lokaliteter.



Forvaltningsoppgave:

Sikre de kjente bestandene, da f. eks. ved å ta vare på biotopen ved Kykkelsrud i Askim og andre kystnære engområder.

RØDLISTESTATUS: Sjelden (R) **ØSTFOLDSTATUS:** Sjelden (R)

MALURTDVERGMÅLER

EUPITHECIA INNOTATA Hufnagel, 1767

Utbredelse globalt:

Malurtdvergmåleren er funnet fra Sentral-Asia og Kaukasusområdene gjennom europeisk Russland til Vest-Europa. Her i Europa kjennes den fra de midtre delene av Fennoskandia og videre sørover til Middelhavet. Måleren er vanlig i Danmark og i den sørlige delen av Sverige, mens den er mer sjelden i de sørlige delene av Finland (Skou 1984).

Utbredelse i Norge:

Arten er sjelden her i landet og kun funnet langs kysten i fylkene Vest-Agder, Telemark, Vestfold, Akershus og Østfold. Mange av våre registreringer er dog av nyere dato, så kanskje er arten i moderat fremgang (Hansen & Aarvik, i trykk, Leparb's database).

Biotop:

Malurtdvergmåleren kan treffes på forskjellige biotopstyper, men her i Norge foretrekker den nok vanligvis kystnære tørrenger (Skou 1984, Hansen & Aarvik, i trykk).

Næringsplante:

Larven lever blant annet på markmalurt, hagtorn, slåpetorn og svarthyll (Skou 1984).

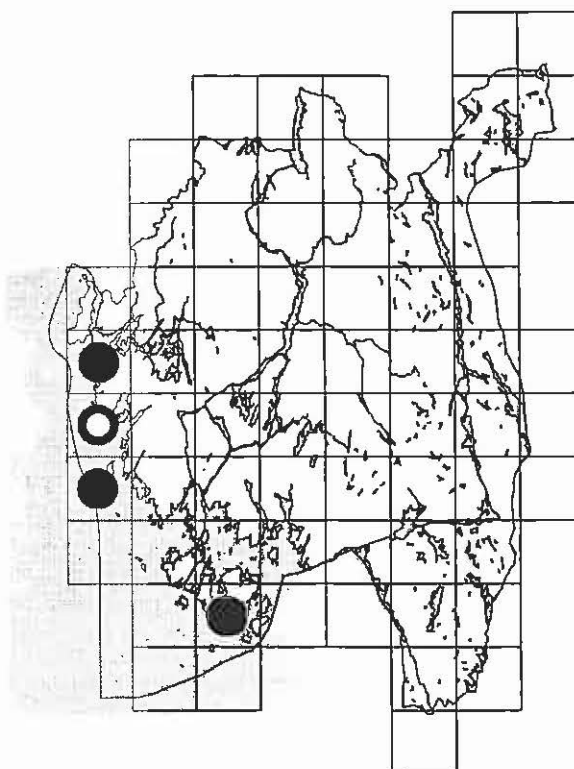
Lokaliteter:

Kommune	Lokalitet	Tidspunkt	Antall	Observatør
Fredrikstad	Onsøy-Rauer	29.7.1989	1	Leg: Kai Berggren
Hvaler	Asmaløya-Huser	Sommeren 1995	1	Leg: Bjørn Magne Fjellstad
Moss	Jeløya-Alby	5.8.1997	2	Leg: Per Tangen, Eivind Sørnes
Moss	Jeløya-Reier	11.8.1988	1	Leg: Leif Aarvik
Rygge	Sildebogen	3.6.1979	1	Leg: Leif Aarvik

Kommentar:

I følge Emil Barcas publikasjoner skal han ha funnet malurtdvergmåleren både ved Moss og i Sarpsborg like etter forrige århundreskifte, og han forteller videre at arten var sjelden her gjennom hans registreringsperiode fra 1916 til 1922 (Barca 1923). Måleren er således også oppgitt for fylket av Magne Opheim i en av hans kataloger (Opheim 1972), men vi finner allikevel ikke noe belegg som kan bekrefte at den har blitt funnet her i Østfold før 1972 (ZMO, Leparb's database). Det er derfor nærliggende å tro at Emil Barca kan ha forvekslet denne arten med en annen dvergmåler, og at hans materiale fra Moss og Sarpsborg i ettertid har blitt plassert innunder noen av de andre artene i denne slekten. Forøvrig gjennomførte Nils Knaben en storstilt opprydding av dvergmålerne på museet i Oslo like etter at Barca hadde hatt sin aktive periode her i Østfold, og muligens har da Knaben funnet ut at Barcas eksemplarer hørte hjemme andre steder.

Det første sikre eksemplaret av malurtdvergmåleren som kjennes fra Østfold fylke er således tatt sommeren 1979, og arten ble da funnet ved Sildebogen i Rygge kommune. Etter denne registreringen har måleren også blitt funnet fåtallig eller enkeltvis andre steder i fylket, da fortrinnsvis ved en håndfull lokaliteter som befinner seg helt ute ved kysten. Av utseende er malurtdvergmåleren ganske særpreget, siden den har svært lange og smale forvinger og dessuten er relativt mørk. Forvekslingsfaren med de andre nærstående artene innenfor denne slekten er derfor ikke altfor stor. Unntaket fra dette er selvfølgelig den nylig utskilte "tvillingarten" okerdvergmåler, en art som forøvrig blir utførlig presentert etter malurtdvergmåleren i denne rapporten.



Trusler:

Slitasje, nedbygging, camping og annen ødeleggelse av kystnær natur (Hansen & Aarvik, i trykk).

Forvaltningsoppgave:

Sikre de kjente bestandene på fylkets kystnære engområder mot de trusler som er nevnt ovenfor.

RØDLISTESTATUS: Sjelden (R) **ØSTFOLDSTATUS:** Sjelden (R)

OKERDVERGMÅLER

EUPITHECIA OCHRIDATA Pinker, 1968

Utbredelse globalt:

Okerdvergmåleren er så langt kjent fra Tibet og Amur gjennom Kasakhstan, Krim og Lille-Asia til Europa. Det foreligger spredte funn gjennom store deler av Europa, og da blant annet fra i de sørlige delene av Fennoskandia (Kaila 1989, Svensson & al. 1994).

Utbredelse i Norge:

Måleren kjennes foreløpig kun fra to eksemplarer i vårt land, og begge disse er nylig tatt på Hvalerøyene i Østfold fylke (Hansen & Aarvik, i trykk, pers. obs.).

Biotop:

Okerdvergmåleren foretrekker antagelig forskjellige kystnære habitater, slik som for eksempel tørrenger (Hansen & Aarvik, i trykk).

Næringsplante:

Larven lever på forskjellige malurtarter, men også rose og andre urter er påvist (Kaila 1989).

Lokaliteter:

Kommune	Lokalitet	Tidspunkt	Antall	Observatør
Hvaler	Asmaløya-Huser	1.9.1996	1	Leg: Leif Aarvik
Hvaler	Kjerkøy-Storesand	28.8.1998	1	Leg: Per Tangen (gen. prep. NISK)

Kommentar:

Okerdvergmåleren ble funnet for første gang i Norge og Østfold fylke høsten 1996, da Leif Aarvik tok et eksemplar på Asmaløya i Hvaler kommune (Hansen & Aarvik, i trykk). Arten ble så tatt for andre gang to år etter, og nå ble den funnet ved en tilfeldig lysfangst på en av de andre Hvalerøyene. Denne lokaliteten finner vi på Kjerkøy, og biotopen her er relativt særpreget i det den består av sanddyner og kystnær furuskog.

Okerdvergmåleren er nylig utskilt fra foregående art, og noe fullgodt bilde over utbredelse i Østfold og landet forøvrig finnes således ikke. Så langt er den kun funnet i vårt fylke, men vi kan jo muligens forvente at den "nye" arten vil ha noe av samme utbredelsesområdet som den nære slektningen. Denne er allikevel også sjelden i Norge og dette betyr nok at det samme vil være tilfelle med okerdvergmåleren.

De to artene av dvergmålere er forøvrig såpass like av utseende at genitaliepreparering ser ut til å være en nødvendighet for å skulle skille dem fra hverandre. Begge artene kommer forøvrig til lyslokking, og det er ikke annet å gjøre enn å ta vare på endel eksemplarer av denne typen dvergmålere for seinere preparering.

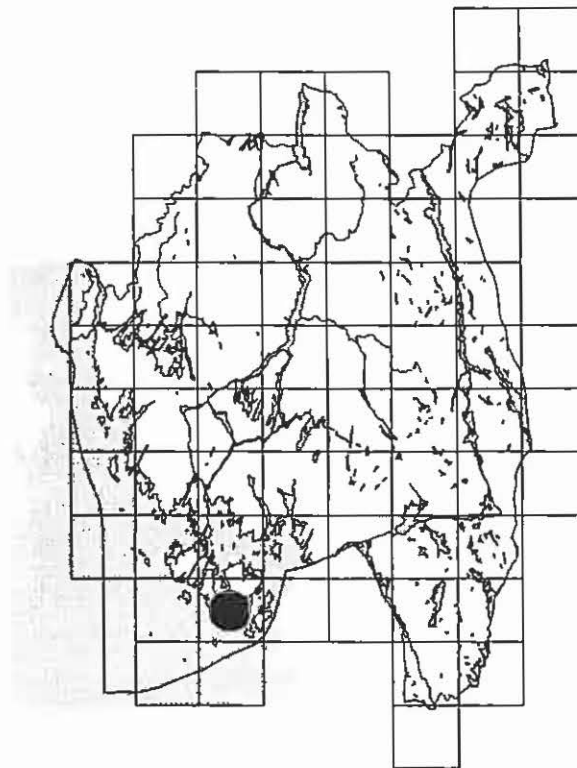
Trusler:

Slitasje, nedbygging, camping og annen ødeleggelse av kystnær natur (Hansen & Aarvik, i trykk).

Forvaltningsoppgave:

Sikre bestandene på Kjerkøy og Asmaløya mot de trusler som er nevnt ovenfor, og dessuten fortsette kartleggingsarbeidet for å fastslå sikre bestander av arten.

RØDLISTESTATUS: Sjelden (R) **ØSTFOLDSTATUS:** Utilstrekkelig kjent (K)



KRONEMÅLER

CHLOROCLYSTIS V-ATA Haworth, 1809

Utbredelse globalt:

Kronemåleren er funnet fra Japan og Kina, videre gjennom Amur- og Ussuriområdene, det sørlige Sibir og Kaukasus til Lille-Asia, europeisk Russland og Vest-Europa. Arten er vanlig i Danmark, mens den er sjelden i de sørlige delene av Sverige og kun kjent fra en lokalitet i Finland (Skou 1984, Svensson & al. 1994).

Utbredelse i Norge:

Måleren er meget sjelden her i landet. Utover de fåtalige registreringene fra Østfold foreligger det et gammelt funn fra Akerhus, og det er dessuten nylig tatt tre eksemplarer på en lokalitet i Buskerud (Hansen & Aarvik, i trykk, Leparb's database).

Biotop:

Kronemåleren kan finnes ved myrer og på enger, i skogbryn og lysninger, og den er også tatt i hager (Skou 1984). Her i Norge har den i tillegg blitt tatt funnet i utkanten av en edelløvsog og videre også ved ei kystnær tørreng (Hansen & Aarvik, i trykk, O. Sørlibråten pers. med.).

Næringsplante:

Larven lever på en rekke forskjellige planter, blant annet ranke og hjortetrost (Skou 1984).

Lokaliteter:

Kommune	Lokalitet	Tidspunkt	Antall	Observatør
Moss	Jeløya-Nes	15.7.1997	1	Leg: Ove Sørlibråten
Moss	Jeløya-Refsneskrona	10.7.1955	1	Leg: Martin A. Grude-Nielsen (ZMO)
Moss	Moss	Juli 1916	1	Leg: Emil Barca (ZMO)

Kommentar:

Kronemåleren ble funnet for første gang i Norge og Østfold fylke sommeren 1916, da Emil Barca fant et eksemplar ved Moss (Barca 1922, Opheim 1972). Det er så langt kun kjent syv sikre eksemplarer av denne svært så sjeldne arten her i Norge (Hansen & Aarvik, i trykk).

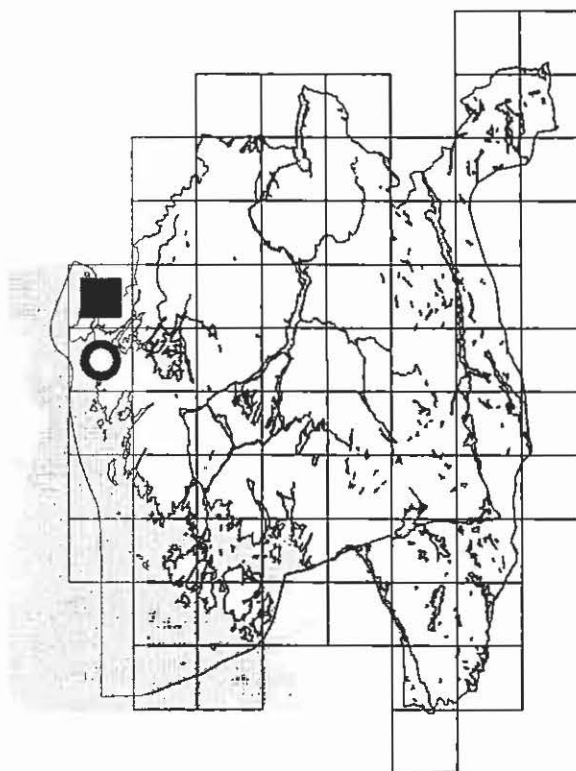
De tre eksemplarene som til nå kjennes fra Østfold, er alle funnet i Moss kommune. Etter at Emil Barca tok den ved Moss i 1916, gikk det mange tiår før den atter en gang ble funnet i fylket. Denne gangen var det Martin Grude-Nielsen som fikk gleden av å ta kronemåleren på Jeløya, og her er det vel rimelig å anta at arten kom til det faste registreringspunktet som Grude-Nielsen hadde ved sitt hjemsted på Refsneskrona. Så måtte vi enda en gang vente flere tiår før et nytt individ ble funnet ved Nes på Jeløya, og dette ble tatt ved et tilfeldig plassert registreringspunkt som var basert på lys (Ove Sørlibråten, pers. med.).

Hyppig entomologisk aktivitet på Jeløya i nyere tid har dog ikke gitt annet resultat enn det hyggelige funnet fra Nes, så arten er tydeligvis lokal og meget sjelden her ute. Kronemåleren er dessuten svært lik tre andre nærstående arter i målerslekten *Rhinophora*, og kan forsåvidt også forveksles med noen av de små dvergmålerne.

Den begrensede størrelsen og det anonyme utseendet fører til at vi må være spesielt oppmerksomme på arten for å kunne sikre oss nye registreringer i fylket. Siden kronemåleren tydeligvis har hatt en bestand i Mosse-distriktet siden Barca tok den i 1916, må den således ha blitt noe oversett av de mange entomologene som har frekventert dette området regelmessig.

Trusler:

Slitasje, nedbygging, camping og annen ødeleggelse av kystnær natur (Hansen & Aarvik, i trykk). Her kan også nevnes at byggingen av en golfbane på Søndre Jeløy, et prosjekt som da legger beslag på store arealer og dessuten skaper et svært ensartet og sterilt miljø, vil kunne skade lokale bestander av sjeldne sommerfugler.



Forvaltningsoppgave:

Sikre aktuelle biotoper på Jeløya mot de trusler som er nevnt ovenfor, og dessuten stimulere til videre registrering med målsetning om å finne arten kjernelokaliteter via mer regelmessige funn.

RØDLISTESTATUS: Hensynskrevende (V+) **ØSTFOLDSTATUS:** Sårbar (V) Ansvarsart (A)

GYVELMÅLER

CHESIAS LEGATELLA D&S, 1775

Utbredelse globalt:

Gyvelmåleren er kun kjent fra Vest-Europa, og her er den funnet fra de sørlige delene av Fennoskandia til de nordlige delene av Alpene. Arten er vanlig i Danmark og lokalt vanlig i den sørlige delen av Sverige, mens den foreløpig kun er kjent fra et eksemplar i Finland (Skou 1984).

Utbredelse i Norge:

Måleren er meget sjelden her i landet, i tillegg til de nye registreringene fra Østfold foreligger det så langt kun et gammelt funn fra Akershus og noen få eksemplarer fra Aust-Agder (Hansen & Aarvik, i trykk).

Biotop:

Gyvelmåleren ser ut til å foretrekke tørre sandbakker, men den kan også finnes langs veier og i hager (Skou 1984). Begge eksemplarene som er funnet her i Østfold er tatt ved eldre hageområder.

Næringsplante:

Larven lever på gyvel (Skou 1984).

Lokaliteter:

Kommune	Lokalitet	Tidspunkt	Antall	Observatør
Rygge	Hanan	16.9.1998	1	Leg: Bjørn Richard Eriksen
Råde	Grimstad	13.10.1995	1	Leg: Eivind Sørnes

Kommentar:

Gyvelmåleren ble funnet for første gang i Østfold fylke høsten 1995, da det ble tatt et eksemplar på lys ved Grimstad i Råde. Tre år seinere ble det så funnet enda et eksemplar her i fylket, og dette var helt nyklekt og ble tatt på lys like ved Moss sentrum (Leparb's database, Eivind Sørnes, pers. med.).

Disse registreringene forteller kanskje at gyvelmåleren kan ha etablert en fåtallig bestand i disse områdene. Populasjonene kan kanskje være konsentrert om hager hvor næringsplanten er brukt som pryddplante, men gyvelen har forøvrig også blitt observert som viltvoksende ved flere kystnære lokaliteter her hos oss. Opprinnelig stammer nok all gyvel i Østfold fra kunstig bruk som pryddplante i hager, men veksten er også kjent for å kunne danne forvillede bestander og videre finnes den viltvoksende langs kysten fra Aust-Agder til Hordaland (Lid 1985, Lippert 1998). Gyvelmålerens eventuelle fremtidige forekomster i Østfold er således helt avhengig av at hagenes og de forvillede bestandene av gyvel får være i fred.

Gyvelmåleren kommer til lyslokking, og det skal også være mulig å finne den som larve gjennom sommeren på den spesielle næringsplanten. Arten er dessuten svært særpreget av utseende og flyr også meget seint på året, slik at en eventuell forveksling med andre målere er utelukket. For å kunne finne nye eksemplarer bør en da i utgangspunktet lete etter bestander av gyvel, og kanskje også konsentrere seg om de kystnære områdene i kommunene Råde, Rygge og Moss.

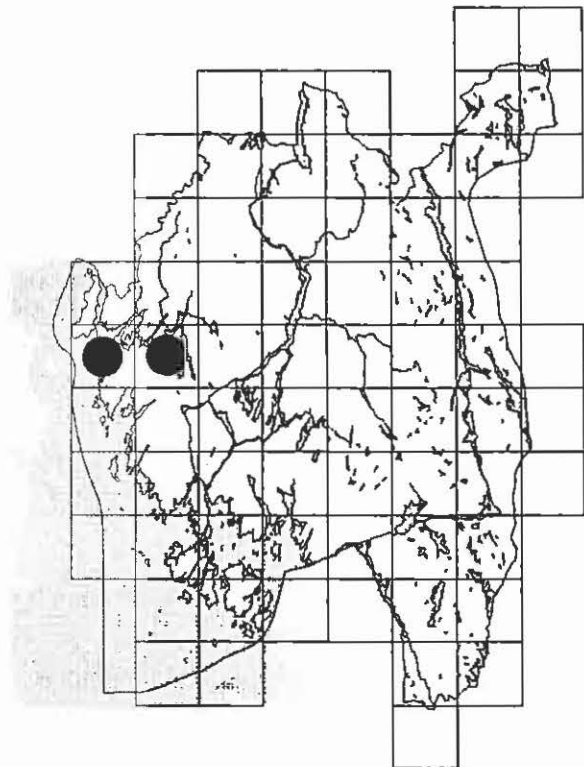
Trusler:

Sprøyting eller fjerning av gyvel fra hager og andre potensielle leveområder langs kysten.

Forvaltningsoppgave:

Spore opp og sikre forekomster av forvillet gyvel i nærheten av målerens kjente lokaliteter.

RØDLISTESTATUS: Sjelden (R) **ØSTFOLDSTATUS:** Utilstrekkelig kjent (K)



SVARTFLEKKET STJERTSPINNER

CLOSTERA ANACHORETA D&S, 1775

Utbredelse globalt:

Den svartflekke stjerter spinneren er funnet fra Japan, Kina og Korea via europeisk Russland til Vest-Europa. Her i Europa kjennes den fra de sørlige delene av Fennoskandia til Spania og fra de sørlige delene av England til Svartehavet. Arten er meget sjelden i Danmark og i den sørlige delen av Sverige, mens den er noe mer vanlig i de sørlige delene av Finland (Hoffmeyer 1974, Rougeot & Viette 1980).

Utbredelse i Norge:

Spinneren har en begrenset utbredelse her i landet, og så langt er den kun funnet ved et fåtall lokaliteter i sørlige Hedmark, Akershus og Østfold (Hansen & Aarvik, i trykk, Leparb's database).

Biotop:

Den svartflekke stjerter spinneren ser ut til å foretrekke innlandspregede områder med gammel osp, da gjerne i tilknytning til blomsterenger og beitemark.

Næringsplante:

Larven lever på osp og selje (Rougeot & Viette 1980).

Lokaliteter:

Kommune	Lokalitet	Tidspunkt	Antall	Observatør
Aremark	Tjøstøl-Metartjenn	18.6.1996	1	Leg: Bakke, Kvamme & Aarvik (NISK)
Askim	Kykkelsrud	9.6.1998	1	Leg: Per Tangen
Trøgstad	Båstad-Fjell	9.5.1990	2	Leg: Per Tangen

Kommentar:

Den svartflekke stjerter spinneren ble funnet for første gang i Østfold fylke våren 1990, da det ble tatt to eksemplarer i forbindelse med en permanent lyslokking på Fjell gård i Trøgstad kommune (Tangen 1991). Etter denne registreringen har spinneren blitt tatt på to nye lokaliteter i Indre Østfold, men ved disse er den så langt kun funnet enkeltvis.

Den svartflekke stjerter spinneren har nok sannsynligvis bestander ved flere avgrensede og lokale leveområder i de indre delene av fylket. Det kan foreløpig virke som om spinneren kun i begrenset grad kommer til lyslokking, noe som da er med på å vanskeliggjøre kartleggingen. Bakgrunnen for dette forslaget knyttes til den tilsynelatende fåtallige registreringen ved kjente lokaliteter, og videre også ved at begge de kjente eksemplarene fra Trøgstad ble tatt noen meter unna den aktive lyskilden. Disse to eksemplarene, som forøvrig ble funnet med noen dagers mellomrom, ble da fanget med håv i aktiv flukt opp mot en lys husvegg i nærheten av lyslokkingen. Kanskje kan dette være et tegn på at den svartflekke stjerter spinneren er overfølsom for sterkt lys, og derfor ofte lander noen meter unna fellene. Siden arten heller aldri blir funnet under svake utelamper, kan vi så langt kun konkludere med at den tilsynelatende tilfeldig beveger seg opp i fangstinnretninger og at artens forhold til lyslokking sannsynligvis er forklaringen på de relativt fåtallige registreringene ved tilsynelatende gode biotoper.

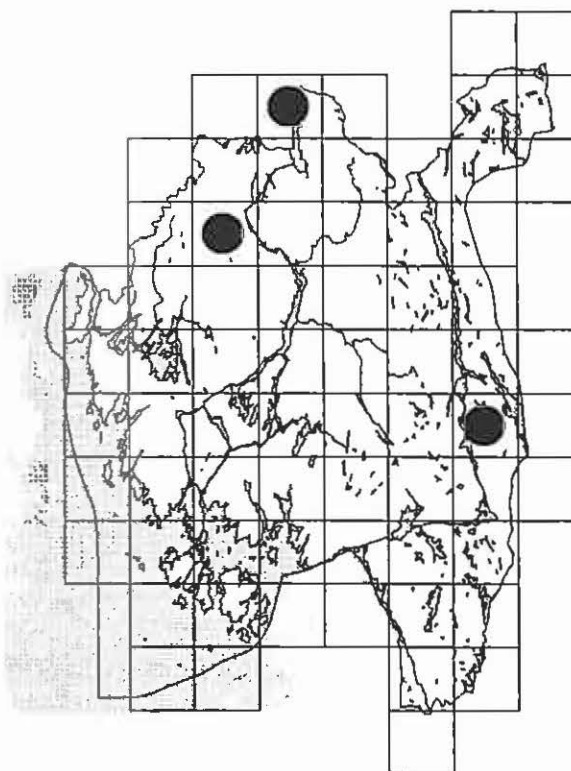
Næringsplanten skulle det allikevel være nok av innenfor spinnerens potensielle utbredelsesområde i de indre og nordøstlige delene av fylket, så dette aleine skal ikke være grunnlag for artens tilsynelatende fåtallighet.

Trusler:

Omlegginger innen landbruket, så som hogst av gammel ospeskog til fordel for jorder eller barskog.

Forvaltningsoppgave:

Sikre lokalitetene ved Kykkelsrud i Askim og ved Fjell i Båstad mot omfattende hogst av ospeskog.



RØDLISTESTATUS: Sjelden (R) **ØSTFOLDSTATUS:** Sårbar (V) **Ansvarsart (A)**

HVIT TANNSPINNER

LEUCODONTA BICOLORIA D&S, 1775

Utbredelse globalt:

Den hvite tannspinneren kjennes fra Japan til Nord- og Mellom-Europa. Arten er utbredt, men lokal og sjelden i hele Danmark, og den kjennes også på en tilsvarende måte i de sørlige halvdelene av Sverige og Finland (Hoffmeyer 1974, Rougeot & Viette 1980).

Utbredelse i Norge:

Spinneren er meget sjelden her i landet, og så langt er den kun kjent via et fåtall eksemplarer fra fylkene Hordaland, Vest-Agder, Telemark, Hedmark, Akershus og Østfold (Hansen & Aarvik, i trykk, Leparb's database).

Biotop:

Den hvite tannspinneren trives best ved skogskanter og lysninger i blandingsskog med bjørk, men den er også funnet i rene bjørkeskoger (Nordström & al. 1961, Hoffmeyer 1974).

Næringsplante:

Larven lever på vanlig bjørk (Rougeot & Viette 1980).

Lokaliteter:

Kommune	Lokalitet	Tidspunkt	Antall	Observatør
Halden	Fredriksten	23.6.1990	1	Leg: Per Tangen

Kommentar:

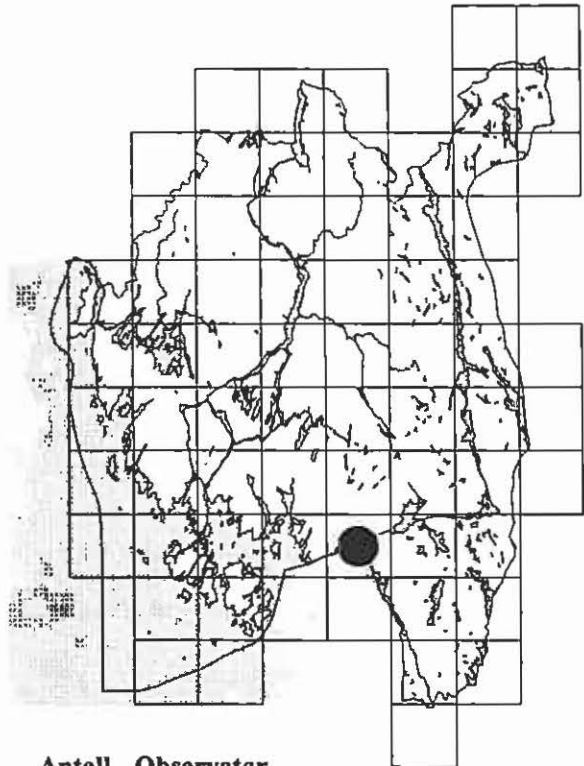
Den hvite tannspinneren ble funnet for første gang i Østfold fylke sommeren 1990, da det tilfeldig ble tatt et eksemplar på Fredriksten festning i Halden kommune (Tangen 1991). Dette er så langt det eneste sikre funnet av arten fra vårt fylke. Registreringen her kan muligens sees i sammenheng med de svenske bestandene, da det via litteraturen blir oppgitt at spinneren har en noe mere sammenhengende populasjon i våre svenske nabo fylker Värmland, Dalsland og Bohuslän og derfra også videre sørøstover. I Sverige er den dessuten funnet så langt nord som til Hälsingland (Rougeot & Viette 1980, Svensson & al. 1994).

Den hvite tannspinneren har ikke blitt ettersøkt ved lokaliteten i Halden etter 1990, så for alt vi vet kan den for såvidt godt kunne ha en reproduserende og stabil bestand i dette området. Det kjente eksemplarer var forøvrig helt nyklekt, og dette ble funnet i hvile på vegetasjonen under en av de sterke lampene i området. Disse lyskastene brukes forøvrig for å skape en spesiell og lysbasert stemning ved kulturperlen Fredriksten, og spinneren ble funnet ved et sett lamper som er plassert under noen gamle og grove bjørketrær lengst nordøst på festningsområdet.

Den hvite tannspinneren er meget spesiell av utseende og kan derfor ikke forveksles med andre sommerfuglarter i våre landområder. Den skal komme villig til lys, så dette kan heller ikke legge noen begrensning på eventuelle fremtidige registreringer i våre østlige områder. Arten flyr på en tid av året da nettene ofte er svært lyse, og kanskje kan dette være en av årsakene til at det ikke har blitt funnet flere eksemplarer i Østfold. Dette passer jo også godt til registreringen på Fredriksten, der lampene har en svært kraftig lysstyrke og derfor lettere trekker insekter på lyse somnernetter. Nå har det såvidt meg bekjent ikke blitt gjennomført regelmessige kartlegginger med lys i områdene sørøst for Halden sentrum, så spinneren kan godt ha solide og tallrike bestander innover langs Iddefjorden og også lenger øst uten at dette da vises via våre registreringer. Disse landområdene bør derfor stå høyt på den entomologiske prioriteringslisten når fremtidige aktiviteter planlegges.

Trusler:

Hogst av de gamle bjørkene på lokaliteten.



Forvaltningsoppgave:

Forhindre omfattende hogst av gammel bjørkeskog på lokaliteten og videre også gjennomføre ytterligere kartlegginger i dette området.

RØDLISTESTATUS: Sjelden (R) **ØSTFOLDSTATUS:** Utilstrekkelig kjent (K)

DOBBELTLINJET VIKLERSPINNER

NYCTEOLA SICULANA Fuchs, 1899

Utbredelse globalt:

Den dobbeltlinjede viklerspinneren er kun kjent fra Europa og Nord-Afrika. Her i Europa er den funnet fra de sørlige delene av Fennoskandia og videre sørover til områdene ved Middelhavet. Arten er kun kjent via et gammelt eksemplar fra Danmark, mens den nå regnes som forsvunnet fra de få lokalitetene den tidligere hadde i de sørlige delene av Sverige. Den dobbeltlinjede viklerspinneren er aldri funnet i Finland (Skou 1991).

Utbredelse i Norge:

Utover de nyere registreringer som har blitt gjort i Østfold fylke foreligger det kun et gammelt funn fra Akershus (Hansen & Aarvik, i trykk).

Biotop:

Ved de to lokalitetene i Østfold flyr den dobbeltlinjede viklerspinneren et åpent kystlandskap med enger og varmekjær løvskog, og her finnes også glisne furuskoger og ikke minst gamle piletrær.

Næringsplante:

Larven lever på pil (Skou 1991).

Lokaliteter:

Kommune	Lokalitet	Tidspunkt	Antall	Observatør
Hvaler	Asmaløya-Huser	24.6.1994	4	Leg: Claus Christiansen o. a.
Hvaler	Asmaløya-Rød nord	12.6.1994	1	Leg: Magne Pettersen

Kommentar:

Den dobbeltlinjede viklerspinneren var kun kjent via et gammelt eksemplar fra Nordstrand i Akershus fylke (Skou 1991), da den relativt nylig ble oppdaget for første gang i Østfold fylke. Arten ble først funnet i 1994, da det ble tatt et eksemplar ved Rød på Asmaløya i midten av juni (Magne Pettersen, pers. med., Leif Aarvik, det.). Etter dette har den dobbeltlinjede viklerspinneren også blitt funnet ved Huser, en lokalitet som av plassering befinner seg to kilometer lenger syd på Asmaløya. Ved denne lokaliteten har det så langt blitt tatt fire eksemplarer gjennom de siste tre sesongene (Christiansen & Nedreberg, pers. med., Fjellstad 1996).

Egentlig er det ganske utrolig at en art som i nyere tid blir regnet som utryddet i våre naboland (Skou 1991), plutselig kan finne på å dukke opp her i landet hvor den knapt har vært registrert tidligere. Lokalitetene på Asmaløya virker således meget spesielle og dertil verneverdige. Det er videre også påkrevd å nevne at den dobbeltlinjede viklerspinneren har en nærstående slektning ved navn *Nycteola degenerana*, og at denne til forveksling kan ligne på *siculana*. For fremtiden bør ikke den sjeldne arten overses, nå som vi vet at den har reproduserende bestander her hos oss. Viklerspinneren bør forøvrig også søkes i de samme områdene som er nevnt under rødt pileordensbånd, da disse to artene skal ha felles næringsplante og forøvrig begge har dukket opp innenfor samme område.

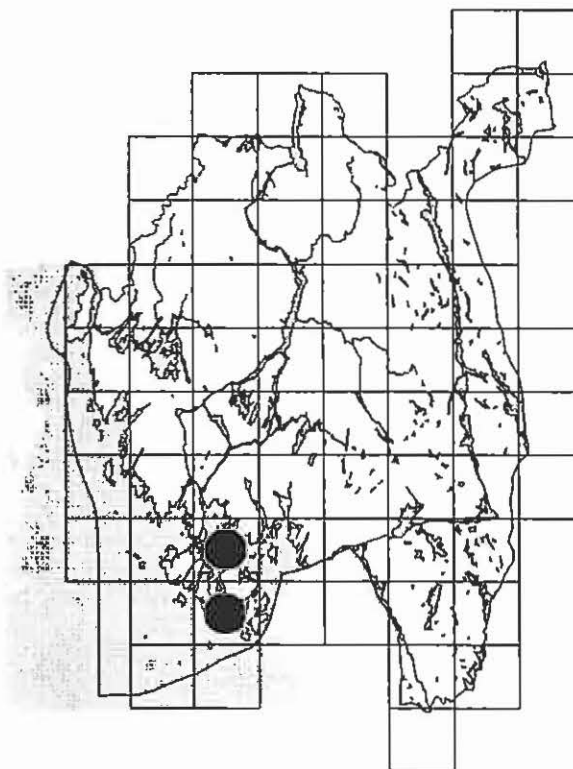
Trusler:

Ødeleggelse av kystnær pileskog (Hansen & Aarvik, i trykk).

Forvaltningsoppgave:

Sikre bestandene på Asmaløya, da ved å forhindre hogst av gamle piletrær i dette området.

RØDLISTESTATUS: Direkte truet (E) **ØSTFOLDSTATUS:** Ansvarsart (A)



LITEN BÅTSPINNER

EARIAS CLORANA Linnaeus, 1761

Utbredelse globalt:

Den lille båtspinneren er kjent fra områdene i Nord-Afrika gjennom Midtøsten, Vest-Sibir, Lille-Asia, Kaukasus, Ural og europeisk Russland til Vest-Europa. Her i Europa er den funnet fra de midtre og sørlige delene av Fennoskandia til områdene ved Middelhavet. Arten er utbredt, men ofte fåtallig i Danmark og det samme forholdet kjennes fra den sørlige delen av Sverige, mens den har vært i tilbakegang i Finland hvor den nå opptrer meget sjeldent langs sydkysten (Skou 1991).

Utbredelse i Norge:

Denne båtspinneren er meget sjelden her i landet, og så langt er den kun funnet fåtallig i fylkene Vest-Agder, Aust-Agder, Telemark, Vestfold og Østfold (Hansen & Aarvik, i trykk, Leparb's database).

Biotop:

Den lille båtspinneren kan finnes på forskjellige biotopstyper, men arten foretrekker ofte litt fuktige steder (Skou 1991).

Næringsplante:

Larven lever på forskjellige busker og trær innenfor pilefamilien (Gullander 1963).

Lokaliteter:

Kommune	Lokalitet	Tidspunkt	Antall	Observatør
Hvaler	Asmaløya-Huser	28.7.1995	1	Leg: Ove Sørlibråten
Råde	Sogn (Sognshøy)	Sommeren 1996	2	Leg: Bjørn Magne Fjellstad

Kommentar:

Den lille båtspinneren ble funnet for første gang i Østfold fylke sommeren 1995, da Ove Sørlibråten tok et eksemplar i forbindelse med en tilfeldig lysfangst på Asmaløya i Hvaler kommune (Skou 1991, Fjellstad 1996). Vi kjenner den nå også fra Råde kommune, hvor det skal ha blitt tatt to eksemplarer året etter registreringen på Hvaler (Hansen & Aarvik, i trykk).

På bakgrunn av de få registreringer som til nå er kjent fra Østfold vil det foreløpig være vanskelig å kunne si noe om utbredelse og eventuelle bestander her hos oss. Men fordi arten nylig har dukket opp og videre også er kjent for å opptre fåtallig eller enkeltvis på kjente lokaliteter i Danmark (Skou 1991), vil det således være mulig at den kan etablere små og lokale bestander uten at dette umiddelbart blir oppdaget.

Den lille båtspinneren ser forøvrig ut til å ha en solid og vid utbredelse på andre siden av svenskegrensen, hvor den f. eks. kjennes fra både Bohuslän, Dalsland og Värmland (Svensson & al. 1994), og det virker derfor sannsynlig at den kan foreta periodiske vandringer vestover i et forsøk på å etablere nye bestander.

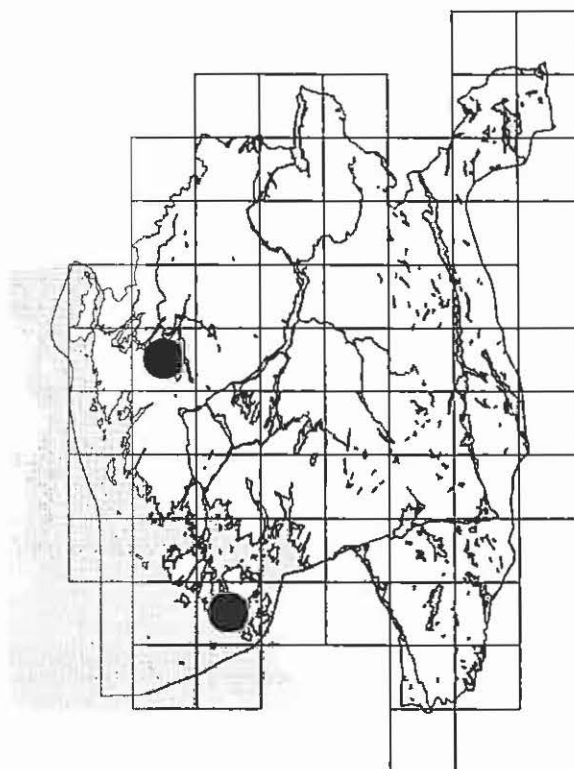
Trusler:

Drenering, bebyggelse, golfbaner, camping og dessuten forskjellige typer av landbruksaktiviteter som fører til tørrlegging eller ødeleggelse av fuktige områder.

Forvaltningsoppgave:

Fortsette kartleggingsarbeidet i søken etter stabile forekomster, og da eventuelt sikre disse mot de trusler som er nevnt ovenfor.

RØDLISTESTATUS: Hensynskrevende (V+) **ØSTFOLDSTATUS:** Utilstrekkelig kjent (K)



RØDHALSET LAVSPINNER

ATOLMIS RUBRICOLLIS Linnaeus, 1758

Utbredelse globalt:

Den rødhalsede lavspinneren er funnet fra Amurområdet, Sibir, Altairegionen og Armenia gjennom europeisk Russland til Vest-Europa. Her i Europa kjennes den fra de midtre deler av kontinentet og videre nordover til 62. breddegrad. Arten er forholdsvis vanlig i Danmark og i den sørlige halvdel av Sverige, mens den bare er kjent fra den aller sørligste delen av Finland (Hoffmeyer 1974, Heath & Emmet 1979, Schmidt 1991).

Utbredelse i Norge:

Lavspinneren er meget sjelden i vårt land, og den kjennes foreløpig bare fra fylkene Vest-Agder, Aust-Agder, Telemark, Vestfold, Akershus og Østfold. Kun i Telemark er den funnet i antall på enkelte lokaliteter (Hansen & Aarvik, i trykk, Leparb's database).

Biotop:

Den rødhalsede lavspinneren foretrekker granskoger med mye lav (Hoffmeyer 1974). Arten kan også finnes ved tørre og løvskogspregede lokaliteter i kystnære omgivelser, slik som f. eks. på Öland i Sverige. Her i Østfold er den dessuten også funnet i et kystnært hageområde.

Næringsplante:

Larven lever av forskjellige typer av lav, og disse skal vokse på trestammene til forskjellige løv- og bartrær (Heath & Emmet 1979).

Lokaliteter:

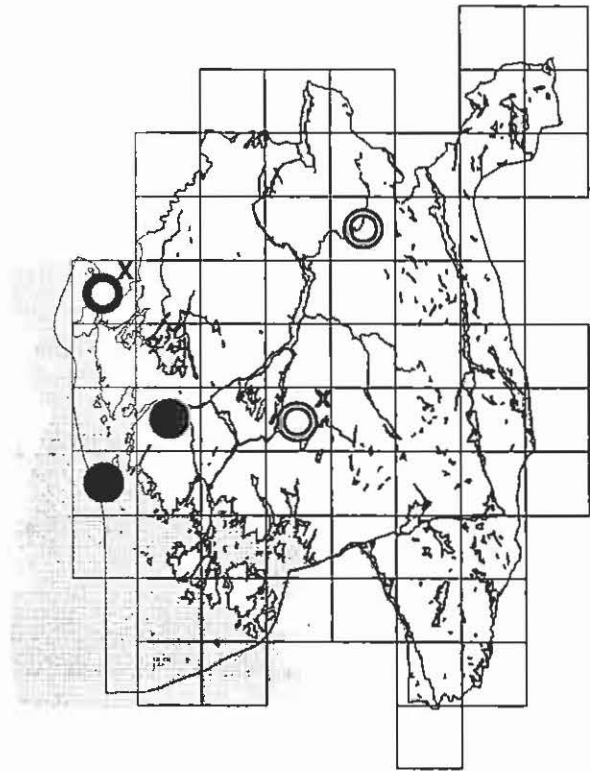
Kommune	Lokalitet	Tidspunkt	Antall	Observatør
Eidsberg	Hørslett	2.7.1944	1	Leg: Jan Kielland (ZMO)
Fredrikstad	Onsøy-Kjære	29.5.1993	1	Leg: Per Tangen
Fredrikstad	Onsøy-Rauer	22.6.1986	1	Leg: Leif Aarvik
Moss	Jeløya	6.7.1955	1	Leg: Magne Opheim (ZMO)
Moss	Jeløya-Refsneskrona	21.7.1955	1	Leg: Martin A. Grude-Nielsen (ZMO)
Sarpsborg	Sarpsborg	17.6.1868	1	Leg: Jens Peter Børhildus Grimsgaard

Kommentar:

Den rødhalsede lavspinneren ser ut til å ha blitt funnet for første gang i Østfold fylke allerede så tidlig som i 1868, da overretssagfører Jens Peter Grimsgaard tok den ved Sarpsborg. Dette eksemplaret finner vi nå i samlingene på Zoologisk Museum i Oslo, og arten ble således også angitt for Smaalenene i Wilhelm Maribo Schøyens fortegnelse over Norges Lepidoptera (Schøyen 1893). Etter dette gamle funnet har den rødhalsede lavspinneren kun blitt funnet enkeltvis i Østfold, og den ser ut til å opptre svært sporadisk og sjeldent ved sine eventuelle forekomster. Emil Barca fant forøvrig aldri denne arten her hos oss, og dette til tross for av han gjennomførte omfattende registreringer i fylket fra 1908 til 1922 (Barca 1923).

Utfra de få registreringene som kjennes fra Østfold kan vi finne eksemplarer som er tatt både ved kysten og inne i fylket, og dette betyr da at de klimatiske forskjellene her hos oss ikke nødvendigvis er noen begrensning for artens utbredelse. Det må såldes ha vært andre negative faktorer som har påvirket artens potensielle utbredelse i Østfold, siden vi aldri har kunnet dokumenterte stabile eller tallrike bestander av den rødhalsede lavspinneren her hos oss. Dette har da også skjedd på tross av 150 år med entomologiske registreringer i fylket.

Lysfangst på gode lokaliteter i den sørøstlige delen av Sverige ga mange individer av lavspinneren på en kveld, så arten er tydeligvis ikke altfor vanskelig å fange ved bruk av lys. Et spørsmål til slutt vil da være om denne vakre og sorte sommerfuglen nå er forsvunnet helt her hos oss, eller vil den fremdeles komme til å bli funnet like tilfeldig og ustabil som tidligere?



Trusler:

Det nevnes drenering (Hansen & Aarvik, i trykk), men også tilførselen av sur nedbør kan ha hatt innvirkning på næringsplantene og derved også populasjonene av denne arten her i Østfold.

Forvaltningsoppgave:

Fortsette kartleggingsarbeidet i søken etter stabile bestander.

RØDLISTESTATUS: Sjelden (R) **ØSTFOLDSTATUS:** Usikker (I)

KARMINSPINNER

TYRIA JACOBÆAE Linnaeus, 1758

Utbredelse globalt:

Karminspinneren kjennes fra Altai gjennom Pamir, Tyrkia, Kaukasus til Vest-Europa. Her i Europa kjennes den fra de sørlige delene av Fennoskandia og videre sørover til Middelhavet. I Danmark er arten hovedsaklig funnet på Jylland, hvor den kan være lokalt vanlig. I Sverige finnes den nå bare lokalt i Södermanland og på Gotland, mens den faktisk relativt nylig ble funnet for første gang i Finland (Hoffmeyer 1974, Heath & Emmet 1979, Elmquist 1989, Schmidt 1991).

Utbredelse i Norge:

Med unntak av Østfold fylke, hvor arten fremdeles har en livskraftig bestand på to forskjellige lokaliteter, ser det ut til at den i dag kun finnes ett annet sted i Norge. Dette er på Bastøy i Vestfold fylke, ei øy som forøvrig ligger like nord for Rauer i Østfold, og hvor arten da fremdeles skal ha en reproduserende bestand på lik linje med Rauer. Utover dette foreligger det kun gamle funn fra fylkene Aust-Agder, Telemark, Vestfold og Akershus (Hanssen & Hansen 1998, Hansen & Aarvik, i trykk).

Biotop:

Karminspinneren foretrekker solrike enger i kystnære områder, men arten kan også finnes ved tidligere kulturmark med gode bestander av landøyda (Hansen & Aarvik, i trykk).

Næringsplante:

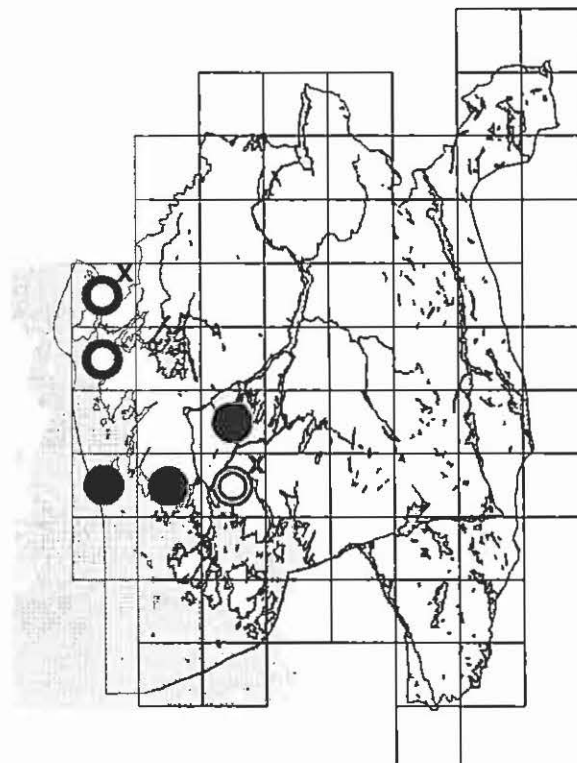
Larven lever på landøyda (Hoffmeyer 1974), og ved Rød Bruk i Fredrikstad er den også funnet på smalsvineblom (Wergeland Krog 1999).

Lokaliteter:

Kommune	Lokalitet	Tidspunkt	Antall	Observatør
Fredrikstad	Onsøy-Rauer	23.6.1960	2500+	Leg: Alf Bakke (VMT)
Fredrikstad	Fredrikstad	22.6.1892	1	Leg: Karl Haanshus (ZMO)
Fredrikstad	Kråkerøy-Båthamna	19.6.1996	10+	Leg: Ola Wergeland Krog
Moss	Jeløya-Skovly	26.6.1908	1	Leg: Emil Barca (ZMO)
Moss	Moss	15.7.1909	3	Leg: Emil Barca (ZMO)
Sarpsborg	Tune-Moa	Juni 1995	1	Leg: Per Ivar Martinsen

Kommentar:

Karminspinneren er ikke angitt for Smaalenene i W. M. Schøyens fortegnelse over Norges Lepidoptera (Schøyen 1893). Den ser allikevel ut til å ha blitt funnet for første gang i Østfold så tidlig som i 1892, da Karl Haanshus tok et eksemplar ved Fredrikstad. I samlingene på Zoologisk Museum i Oslo finner vi dette eksemplaret, og her står det også noen få eksemplarer som er samlet av Emil Barca på Jeløya og i Moss. Barca nevner forøvrig karminspinneren i en av sine publikasjoner, og han forteller da at arten var tallrik under larvestadiet i august 1908 (Barca 1910). Siden Barcas eksemplarer på museet er fra Moss og Jeløya, bør dette bety at karminspinneren har hatt gode



bestander i disse områdene rundt 1910. Her har den forøvrig ikke blitt funnet i nyere tid, og heller ikke Grude-Nielsen eller andre som frekventerte øya hyppig på 1950 og 1960-tallet har funnet arten her. På landsbasis ser det ut til at karminspinneren i nyere tid har hatt en sterk og omfattende tilbakegang, og i dag kjennes arten kun fra fire forskjellige lokaliteter (Hanssen & Hansen 1998, Hansen & Aarvik, i trykk). Denne negative bestandsutviklingen har vi desverre i fellesskap med våre nærmeste naboland, noe som også omtales i en publikasjon om sjeldne sommerfugler på Gotland i Sverige (Elmquist 1989). Håkan Elmquist nevner her at de lokale bestandene på Gotland er svært sårbare, og han mener at alle typer av biotopsforandring vil komme til å skade disse populasjonene hardt.

Karminspinneren har nå kun to kjente lokaliteter i Østfold hvor den fremdeles reproducerer og derved kan observeres på larvestadiet, og fra disse bestandene kan det muligens også trekke enkeltindivider som deretter tilfeldig dukker opp andre steder i fylket. Dette er nok kanskje tilfelle med den nye registreringen fra Tune i Sarpsborg, selv om det også her skal finnes bestander av landøyda (Jan Ingar Iversen Båtvik, pers. med.). Denne lokaliteten har forøvrig ikke blitt skikkelig undersøkt etter at dette funnet ble kjent, så her ligger det forsåvidt en spennende og fremtidig oppgave for entomologer som bor i nærheten.

Se forøvrig kommende artikkel om denne arten (Wergeland Krog, i manus).

Trusler:

Urbanisering, forandringer i kulturlandskapet, redusert beite og slått, forbusking og gjengroing (Hansen & Aarvik, i trykk), sannsynligvis kan alle typer av biotopsforandringer være med på å slå denne arten ut (Elmquist 1989). Det vil forøvrig kunne være ødeleggende for artens eksistens i Norge om øya Rauer i Onsøy blir gjenåpnet for allmennheten, for da kan nok folkemassenes slitasje komme til å erstatte karminspinnerens røde vinger ved det som kan se ut til å være landets tryggeste og mest stabile lokalitet.

Forvaltningsoppgave:

Sikre bestandene ved Rød bruk i Fredrikstad mot de trusler som er nevnt ovenfor, og også forhindre slitasje og ødeleggelse av engområdene på Rauer ved en eventuell gjenåpning.

RØDLISTESTATUS: Direkte truet (E) **ØSTFOLDSTATUS:** Ansvarsart (A)

GRANBØRSTESPINNER

CALLITEARA ABIETIS D&S, 1775

Utbredelse globalt:

Granbørstespinneren kjennes fra Japan og videre østover til Nord- og Mellom-Europa. Arten er lokalt vanlig i Danmark og i den sørlige delen av Sverige, og den er videre også funnet i Finland (Hoffmeyer 1974).

Utbredelse i Norge:

Børstespinneren er hovedsaklig funnet i innlandet, og vi kjenner den nå fra mange forskjellige lokaliteter i fylkene Aust-Agder, Telemark, Vestfold, Buskerud, Akershus, Hedmark og Østfold (Hansen & Aarvik, i trykk).

Biotop:

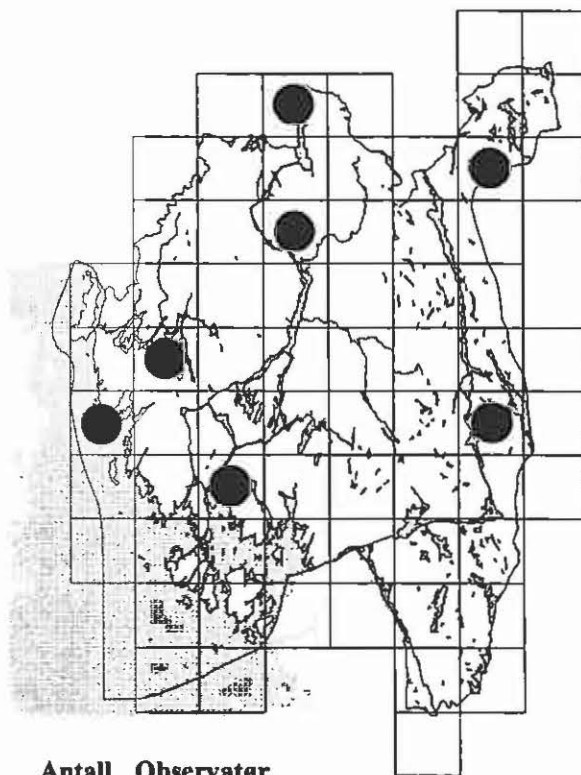
Granbørstespinneren kan finnes i blandingsskog på kalkgrunn (Hansen & Aarvik, i trykk). Her i Østfold er den også kjent fra barskoger på sandgrunn, i fuktige gran-skoger og også ved myrområder, videre er den funnet i hager og i åkerlandskaper med innslag av gammel gran.

Næringsplante:

Larven lever på gran (Hoffmeyer 1974).

Lokaliteter:

Kommune	Lokalitet	Tidspunkt	Antall	Observatør
Aremark	Tjøstøl-Metartjenn	30.7.1996	8	Leg: Bakke, Kvamme & Aarvik (NISK)
Askim	Ilen	29.8.1997	1	Leg: Steinar Pedersen
Fredrikstad	Borge-Laverød	10.8.1996	1	Leg: Sidsel Iversby



Marker	Kisselbergmosen	3.8.1998	1	Leg: Per Tangen
Rygge	Sildebogen	23.7.1996	2	Leg: Leif Aarvik
Råde	Grimstad	19.7.1996	1	Leg: Eivind Sørnes
Trøgstad	Båstad-Fjell	7.7.1990	1	Leg: Per Tangen

Kommentar:

Granbørstespinneren ble funnet for første gang i Østfold fylke sommeren 1990, da et eksemplar ble tatt i ei lysfelle ved Fjell gård i Trøgstad kommune (Tangen 1991).

Etter endel systematiske kartlegginger på 1990-tallet har granbørstespinneren nå blitt funnet ved relativt mange forskjellige biotopstyper her i Østfold, og den kjennes nå fra kystområdene i sør til innlandsskogene i nordøst. Arten ser således ut til å være vidt utbredt i fylket og virker heller ikke spesielt kravstor i forhold til næringsplanta. Den er således funnet i områder med innplantet granskog og også ved biotoper med mer urskogspregede granbestander. Dog ser det ut til at den foretrekker leveområder hvor det finnes forholdsvis storvokste grantrær. Granbørstespinneren har nok også en tendens til å vandre noe bort fra de gode kjernelokalitetene, for så å kunne danne ustabile og mer flukturerende bestander i nye områder. Ved flere av de kystnære lokalitetene finner det ikke store og sammenhengende granskogsmiljøer, og her er arten kun funnet enkeltvis eller fåtallig. Som en illustrasjon på evnen til å vandre passer det å bruke lokaliteten ved Grimstad i Råde, hvor det så langt kun er funnet et eksemplar gjennom fire sesonger med regelmessig lysfangst. Dette registreringspunktet ligger da også midt ute på noen jorder, og den eventuelle "granbestanden" i området er preget av enkeltstående og gamle trær som er spredt over et større område.

Det begrensede antall eksemplarer som taes ved mange lokaliteter må antagelig sees i sammenheng med at granbørstespinneren ikke så lett lar seg lokke til lys. De få eksemplarene jeg har vært i kontakt med har oftest blitt funnet krypende og forvirret på bakken, og da uten at arten egentlig har vist noen tendens til å gå direkte inn mot lyskilden. Ved lokaliteter som Tjøstøl i Aremark kommune, hvor det har blitt funnet mange eksemplarer gjennom en sesong, eksisterer det sannsynligvis en såpass tallrik bestand at det alltid er endel individer som finner veien helt opp i fangstinnretningene.

Trusler:

Muligens kan intensiv hogst av eldre grantrær påvirke arten negativt.

Forvaltningsoppgave:

Forhindre altfor omfattende hogst av gammel granskog på gode lokaliteter.

RØDLISTESTATUS: Sjelden (R) **ØSTFOLDSTATUS:** Sjelden (R)

PUNKTVIFTEFLY

MACROCHILO CRIBRUMALIS Hubner, 1793

Utbredelse globalt:

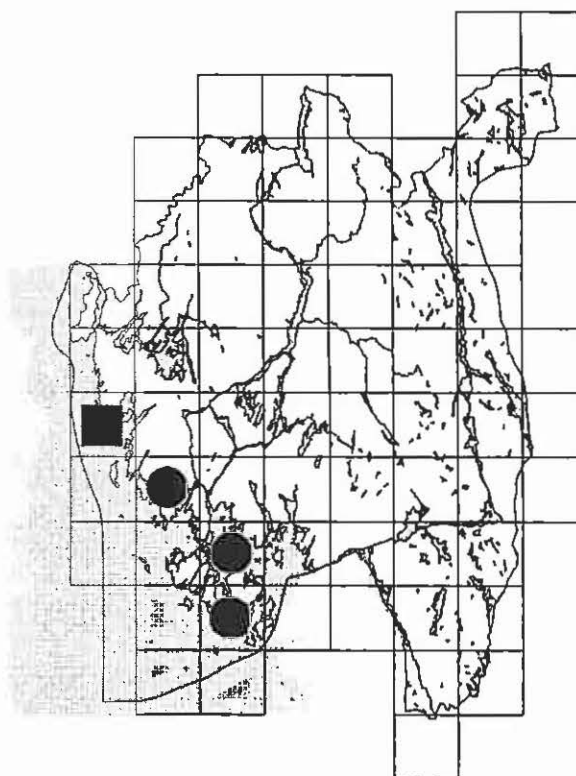
Punktivifteflyet er kun kjent fra Europa, og her flyr den fra de sørlige delene av Fennoskandia og videre sørover til Pyreneene, de nordlige deler av det tidligere Jugoslavia og området nord for Kaukasus. Arten er lokalt vanlig i Danmark og også i de sørlige delene av Sverige og Finland (Skou 1991).

Utbredelse i Norge:

Arten har sin hovedutbredelse i fylkene Østfold og Vestfold, hvor det etterhvert har blitt funnet endel eksemplarer. I tillegg foreligger det enkeltfunn både fra Akershus og Telemark (Hansen & Aarvik, i trykk).

Biotop:

Punktivifteflyet trives vanligvis best på myrer og våte enger, da gjerne med frodig vegetasjon og plassert tett opp til kysten (Skou 1991). I Østfold kjennes arten også fra fuktige og tette takrørsbiotoper.



Næringsplante:

Larven lever på forskjellige arter av starr og gress, slik som f. eks. takrør (Skou 1991).

Lokaliteter:

Kommune	Lokalitet	Tidspunkt	Antall	Observatør
Fredrikstad	Borge-Brevik	4.7.1993	1	Leg: Magne Pettersen
Fredrikstad	Onsøy-Skåra	22.7.1995	2	Leg: Magne Pettersen
Hvaler	Asmaløya-Huser	Sommeren 1995	1	Leg: Bjørn Magne Fjellstad
Hvaler	Asmaløya-Skipstadkilen	19.6.1993	1	Leg: Magne Pettersen
Rygge	Sildebogen	27.6.1978	7	Leg: Leif Aarvik

Kommentar:

Punktvifteflyet ble funnet for første gang i Norge ved flere forskjellige lokaliteter i Vestfold fylke gjennom sommeren 1974. Arten ble så funnet for første gang i Østfold fire år etter dette, da den ble tatt ved Sildebogen i Rygge kommune (Skou 1991, Leif Aarvik, pers. med.).

Denne lokaliteten i Rygge er så langt det eneste stedet i Østfold hvor punktvingeflyet har blitt funnet relativt regelmessig og i et visst antall, siden alle de andre registreringene fra vårt fylke kun dreier seg enkeltindivider eller fåtallige funn. Vi må vel allikevel anta at punktvingeflyet også finnes i moderate mengder ved noen av de andre kystnære lokalitetene, og da kanskje spesielt ved Skåra i Onsøy hvor det er funnet to eksemplarer.

Sannsynligvis kan artens beskjedne størrelse og begrensede kroppsvolum føre til at den egentlig er en lite aktiv flyver. Setter vi dette i sammenheng med de ustabile vindforholdene langs kysten, virker det således logisk at slike små arter ofte blir nødt til å holde seg innenfor sine skjermede biotoper. Dette betyr i så fall at de kun i begrenset grad har anledning og styrke til å komme frem til vår lyslokking.

Aktiv fangst med hodelykt og håv i skjermede takrørskoger har blitt foreslått som en mulig registreringsmetode som kanskje kan gi andre resultater, men dette kan da kun utføres i en svært begrenset målestokk. Problemet ved en slik type aktivitet er selvfølgelig knyttet til de skadene som fort kan oppstå ved at vi ikke tar hensyn til miljøet og derved også ødelegger disse sårbare biotopene med en altfor intens nedtråkking.

Trusler:

Skogbruk, jordbruk, drenering og oppdyrking eller gjenplantning av våtmark (Hansen & Aarvik, i trykk).

Forvaltningsoppgave:

Fortsette kartleggingen og sikre de allerede kjente bestandene mot de trusler som er nevnt ovenfor.

RØDLISTESTATUS: Sjelden (R) **ØSTFOLDSTATUS:** Ansvarsart (A)

GULLBÅNDFLY

TRISATELES EMORTUALIS D&S, 1775

Utbredelse globalt:

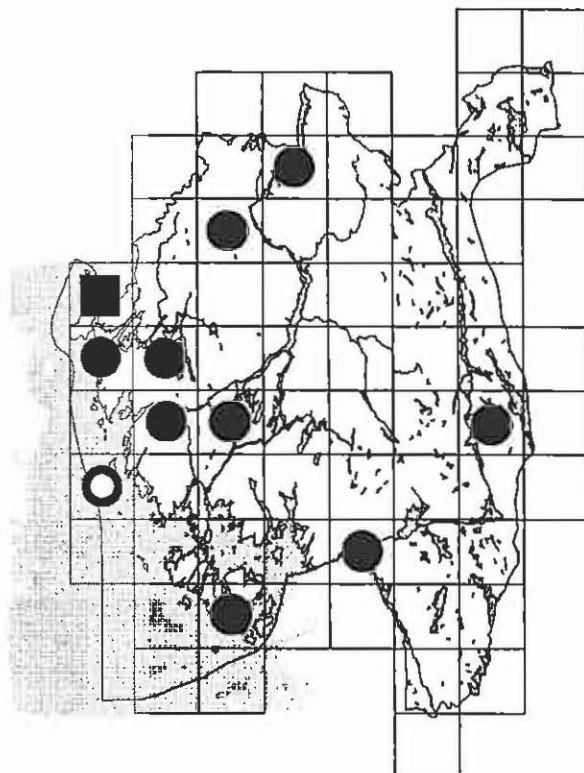
Gullbåndflyet er funnet fra Sakhalin og Japan gjennom den østlige delen av Russland til Kaukasus og Ural, videre fra Midtøsten og Lille-Asia til Vest-Europa. Her i Europa kjennes den fra de sørlige delene av Fennoskandia til Nord-Spania, Alpene sørgrense, det tidligere Jugoslavia og Albania. Arten er vanlig i Danmark, mens den er lokal og mer sjelden i de sørlige delene av Sverige og Finland (Skou 1991).

Utbredelse i Norge:

Arten er så langt funnet i fylkene Vest-Agder, Aust-Agder, Telemark, Vestfold, Buskerud, Akershus og Østfold (Hansen & Aarvik, i trykk, Leparb's database). e furuskogsområder uten særlig innslag av løvtrær.

Næringsplante:

Skou (1991) nevner at larvene lever på visne blader av eik og bøk, noe Hansen & Aarvik (i trykk) supplerer med å fortelle at det foreligger funn av arten fra ei øy i Norge



hvor hverken eik eller bøk forekommer. Dette kan vi også bekrefte fra Østfold, hvor arten tilsynelatende har bestander ved flere innlandslokaliteter hvor det knapt finnes løvtrær i det hele tatt.

Lokaliteter:

Kommune	Lokalitet	Tidspunkt	Antall	Observatør
Aremark	Tjøstøl-Metartjenn	30.7.1996	1	Leg: Bakke, Kvamme & Aarvik (NISK)
Askim	Kykkelsrud	13.8.1998	1	Leg: Per Tangen
Askim	Skansehytta	4.7.1998	2	Leg: Per Tangen
Fredrikstad	Onsøy-Rauer	5.8.1920	1	Leg: Emil Barca (ZMO)
Halden	Fredriksten	30.7.1991	2	Leg: Per Tangen
Hvaler	Asmaløya-Huser	28.7.1995	1	Leg: Ove Sørlibråten
Moss	Jeløya-Alby	7.7.1997	5+	Leg: Rune Christensen, P. Tangen o. a.
Moss	Jeløya-Kongshavn	8.8.1997	1	Leg: Eivind Sørnes
Moss	Jeløya-Refsnes	4.8.1996	1	Obs: Per Tangen
Moss	Jeløya-Refsneskrona	Ca. 1955	1	Leg: Martin A. Grude-Nielsen (ZMO)
Råde	Grimstad	8.8.1996	1	Leg: Eivind Sørnes
Råde	Sogn (Sognshøy)	Sommeren 1996	1	Leg: Bjørn Magne Fjellstad
Råde	Tomb	11.8.1995	1	Leg: Lars Ove Hansen (ZMO)
Sarpsborg	Tune-Råkil	1.7.1988	4	Leg: Thor Jan Olsen

Kommentar:

Gullbåndflyet ble funnet for første gang i Østfold fylke sommeren 1920, da Emil Barca tok et eksemplar på øya Rauer i Fredrikstad kommune (Barca 1922, ZMO).

Gullbåndflyet er nå ganske vanlig mange steder langs kysten og arten har også etablert bestander flere steder i Indre Østfold. Det er derfor sannsynlig at den er inne i en mindre ekspansjonsperiode og således også vandrer noe rundt i søken etter nye habitater. Sist sommer ble det tatt to grønne og nyklekte eksemplarer i et lyngkledd og glissent furuskogslandskap ved Skansehytta i Askim kommune, noe som ytterligere bekrefter etableringen i mer typiske innlandsområder.

Gullbåndflyet ser forøvrig ut til å komme relativt fåtallig til lyslokking, og dette selv på godt etablerte lokaliteter hvor det har vært aktiv registrering gjennom en årrekke.

Trusler:

Det nevnes avvirking av varmekjær, kystnær løvskog (Hansen & Aarvik, i trykk). Hvilke næringsplanter som benyttes på innlandslokalitetene må kartlegges nærmere før en kan si noe om trusler innenfor disse biotopene.

Forvaltningsoppgave:

Stimulere til videre kartlegginger med henblikk på å overvåke bestandsutviklingen.

RØDLISTESTATUS: Sjelden (R) **ØSTFOLDSTATUS:** Sjelden (R)

DVERGNEBBFLY

HYPENODES HUMIDALIS Doubleday, 1850

Utbredelse globalt:

Dvergnebbflyet er funnet fra Amur- og Ussuriområdene gjennom Sibir og Ural til Russland og Vest-Europa. Her i Europa kjennes den fra de nordlige delene av Fennoskandia og videre sørover til Sør-Frankrike, Sveits, Østerrike, Ungarn og Romania. Arten er lokalt vanlig i Danmark og den er også funnet gjennom store deler av Sverige og Finland, men her er den vanligst i de sørlige delene (Skou 1991).

Utbredelse i Norge:

Arten er fåtallig og sjelden her i landet, men den er funnet både i innlandet og ved kysten. Foreløpig er dvergnebbflyet registrert fra fylkene Hordaland, Vest-Agder, Aust-Agder, Hedmark, Akershus og Østfold, men den er sannsynligvis oversett mange steder (Skou 1991, Hansen & Aarvik, i trykk).

Biotop:

Dvergnebbflyet foretrekker vanligvis næringsfattige myrer, men arten kan også ta til takke med andre typer av myr (Skou 1991).

Næringsplante:

Dette er foreløpig ukjent, men i fangenskap er larver foret med myrhatt (Skou 1991).

Lokaliteter:

Kommune	Lokalitet	Tidspunkt	Antall	Observatør
Aremark	Boensætrei	22.7.1997	1	Leg: Bakke, Kvamme & Aarvik (NISK)
Aremark	Tjøstøl-Metartjenn	19.8.1996	1	Leg: Bakke, Kvamme & Aarvik (NISK)
Hvaler	Asmaløya-Huser	Sommeren 1996	2	Leg: Bjørn Magne Fjellstad
Rygge	Sildebogen	1.8.1995	1	Leg: Leif Aarvik

Kommentar:

Dvergnebbflyet ser nylig ut til å ha blitt funnet for første gang i Østfold fylke, dette da den ble tatt ved Sildebogen i Rygge kommune så seint som i 1995 (Skou 1991, Hansen & Aarvik, i trykk).

Det foreligger således svært få funn av dette lille nattflyet fra Østfold fylke, men arten er allikevel funnet både ved kysten og inne i fylket. Vi må derfor kunne anta at dvergnebbflyets beskjedne størrelse og anonyme utseende bidrar mye til de hittil fåtallige registreringene, i det den ligner på en av de små microsortene som vi amatører ofte lar sitte igjen etter registreringsfangster. Biotopvalget burde også tilsi at dvergnebbflyet skulle kunne ha bestander mange steder i fylket, og da spesielt ved noen av de mange myr- og skogsområdene i Indre Østfold.

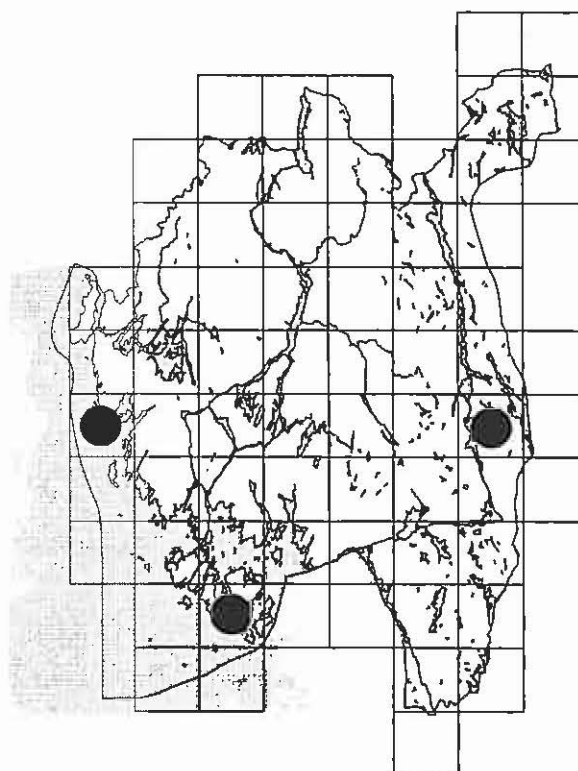
Trusler:

Skogsbruk, drenering av myr (Hansen & Aarvik, i trykk).

Forvaltningsoppgave:

Fortsette kartleggingsarbeidet og eventuelt sikre gode bestander når disse blir oppdaget.

RØDLISTESTATUS: Sjelden (R) **ØSTFOLDSTATUS:** Sjelden (R)



RØDT PILEORDENSBÅND

CATOCALA NUPTA Linnaeus, 1758

Utbredelse globalt:

Det røde pileordensbåndet er utbredt gjennom hele Palaearktis. Her i Europa kjennes den fra de sørlige delene av Fennoskandia og videre sørover til Spania, Italia og Hellas (Skou 1991). Arten er funnet fåtallig mange steder i Danmark og også i de sørligste delene av Sverige og Finland, men den har vært spesielt fåtallig i disse områdene gjennom de siste tyve åra (Skou 1991).

Utbredelse i Norge:

Arten er svært sjelden her i landet og det foreligger kun gamle enkeltfunn fra fylkene Aust-Agder, Telemark og Akershus. I tillegg til dette oppgir Peder Skou at den også skal være funnet i fylkene Vestfold og Vest-Agder. Her i Østfold kjennes arten både via gamle og nye registreringer, og vårt fylke ser nå ut til å ha den eneste reproduserende bestanden i Norge (Skou 1991, Hansen & Aarvik, i trykk, Leparb's database).

Biotop:

I Danmark kan det røde pileordensbåndet finnes i skogsbryn, ved beiteområder og i hager, mens bestandene ofte er knyttet til fuktige steder med pil i Sverige (Skou 1991). Den kjente lokaliteten på Hvaler, hvor arten nå har hatt en reproduserende bestand gjennom noen sesonger, består av et gammelt og frisert englandskap i kystnære omgivelser og med noen svært gamle piler i tilknytning til en gammel og frittliggende enebolig.

Næringsplante:

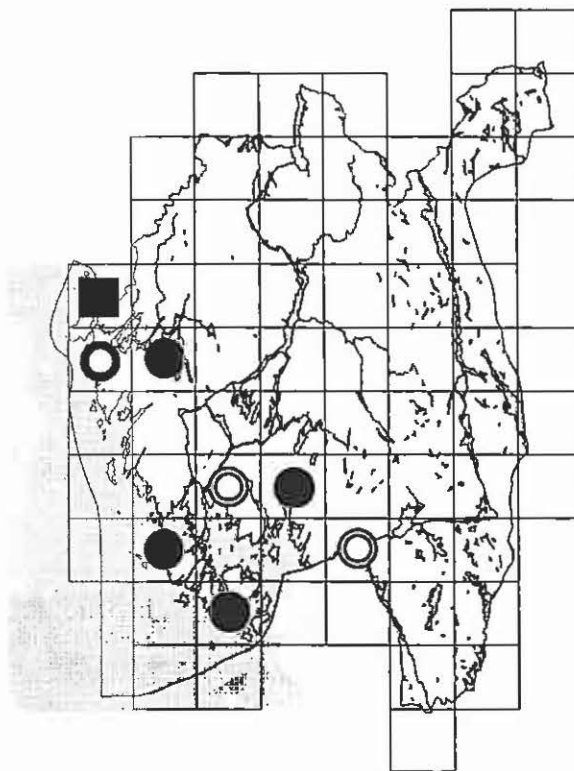
Larven lever på pil og poppel (Skou 1991).

Lokaliteter:

Kommune	Lokalitet	Tidspunkt	Antall	Observatør
Fredrikstad	Kongsten	4.10.1975	1	Leg: Jan Ingar Iversen Båtvik
Halden	Halden	Ca. 1920	1	Leg: Erling Fredriksfryd
Hvaler	Asmaløya-Huser	4.8.1992	300+	Leg: Ove Sørlibråten o. a.
Hvaler	Vesterøy-Guttormsvågen	August 1997	1	Leg: Ove Sørlibråten
Moss	Jeløya-Refsnes	5.9.1989	1	Leg: Bjørn Richard Eriksen
Moss	Jeløya-Refsneskrona	6.9.1958	1	Leg: Martin A. Grude-Nielsen (ZMO)
Moss	Moss	Sommeren 1900	2	Leg: Andreas Schneider, Emil Barca
Råde	Grimstad	25.8.1995	1	Leg: Eivind Sørnes
Sarpsborg	Skjeberg-Vik	14.9.1997	1	Leg: Thor Jan Olsen

Kommentar:

Det røde pileordensbåndet er oppgitt fra Smaalenene allerede i Wilhelm Maribo Schøyens fortegnelse over Norges Lepidoptera, da som et tillegg til den opprinnelige publikasjonen hvor den ved en feiltagelse hadde falt ut (Schøyen 1893). Det ser allikevel ikke ut til at vi i dag kan finne eksisterende eksemplarer fra denne tidlige perioden før forrige århundreskifte (ZMO, Leparb's database). Av andre gamle registreringer som nå kun ser ut til eksistere via omtale i litteraturen, kan nevnes at arten ble tatt ved Moss sommeren 1900 av Andreas Schneider (Sparre-Schneider 1902). På Zoologisk Museum i Oslo finner vi allikevel et eksemplar som er tatt i Østfold dette året, men dette individet er etikettert Fredrikstad 1900 og uten at det på etiketten blir oppgitt navn på samler. Etter nøye overveielse og på bakgrunn av lignende registreringer som er gjort dette året har jeg valgt å anta at dette dreier seg om Andreas Schneiders registrering og derfor plassert dette funnet innunder Moss (se innledning). Videre har også Emil Barca tatt denne arten ved Moss, der han via litteraturen oppgir at det ble funnet en larve som klekket til imago 12. august 1910 (Barca 1923). Dette eksemplaret finner vi desverre heller ikke ved noe museum her i landet (Leparb's database). Til slutt kan nevnes at jeg selv har sett et eksemplar som ble tatt i Halden



rundt 1920 av Erling Fredriksfryd, og dette finner vi nå i hans gamle og restaurerte samling som for tiden befinner seg sammen med samlerens barnebarn i Belgia (Eivind Stai, pers. med.).

Etter at det røde pileordensbåndet har vært fåtallig eller fraværende gjennom en lang periode her hos oss, og dessuten også hadde forsvunnet fra alle de andre kjente lokalitetene her i landet, ble arten på ny oppdaget i Østfold sommeren 1992. Dette året ble det funnet et par individer ved Huser på Asmaløya, og neste år kunne man konstatere en stabil bestand her ute ved at det ble tatt mange eksemplarer (Ove Sørlibråten, pers. med.). Siden dette har det røde pileordensbåndet vært svært tallrik på denne lokaliteten, i alle til og med sommeren 1997. Såvidt meg bekjent har det ikke blitt funnet noen eksemplarer ved lokaliteten nå i 1998. Dette kan kanskje skyldes det kjølige og fuktige klimaet som vi hadde sist sommer, hvor det da ikke var spesielt innbydende å være entomolog uten paraply. Nå skal også sies at mange av landets entomologer gjennomførte registreringer ved andre lokaliteter dette året, og da spesielt i den perioden hvor det røde pileordensbåndet har sin flyvetid. Lokaliteten har allikevel blitt besøkt et par ganger denne høsten uten at arten ble sett, så det er nok fortsatt viktig at vi holder den eneste kjente bestanden i Norge under kontinuerlig oppsikt.

Utenfor Asmaløya har det røde pileordensbåndet kun blitt registrert enkeltvis ved tilsynelatende tilfeldige lokaliteter i nyere tid, og dette kan muligens bety at nattflyet trekker litt bort fra biotopen på Hvaler i de periodene hvor populasjonen her er tallrik. Dog finnes det endel potensielle leveområder i Østfold som ennå ikke er godt nok kartlagt, så som f. eks. ved Reierbukta på Jeløya, ved Mærrapanna i Onsøy og på Storesand i Hvaler kommune, alle områder med gode bestander av gamle og grovvokste piletrær.

En interessant teori som har blitt fremsatt i forbindelse med artens plutselige masseforekomst på Asmaløya, knyttes til hvorvidt samlere har biratt til denne tallrikheten ved å benytte seg av sukkerlokking. De hunnene som har fått i seg denne næringsrike massen og som ikke har blitt fanget inn av entomologer, har trolig kunnet produsere langt flere egg enn normalt og derved også gitt grunnlag for en mer tallrik bestand. Siden Huser blir hyppig besøkt av entomologer med sukker, vil slike forhold bli spesielt synlige her (Leif Aarvik, pers. med.).

Trusler:

Slitasje, utbygging, camping og annen ødeleggelse av kystnær natur (Hansen & Aarvik, i manus). Det er forøvrig også av stor viktighet at de gamle pilene på lokaliteten(e) blir skjermet mot hogst.

Forvaltningsoppgave:

Sikre den eneste kjente bestanden i Østfold og Norge, da bl. annet ved å forhindre hogst av gamle piletrærne på lokaliteten ved Huser. Dette tiltaket gjelder forøvrig også for andre kystnære og potensielle biotoper.

RØDLISTESTATUS: Direkte truet (E) **ØSTFOLDSTATUS:** Ansvarsart (A)

BARTREMUNKEFLY

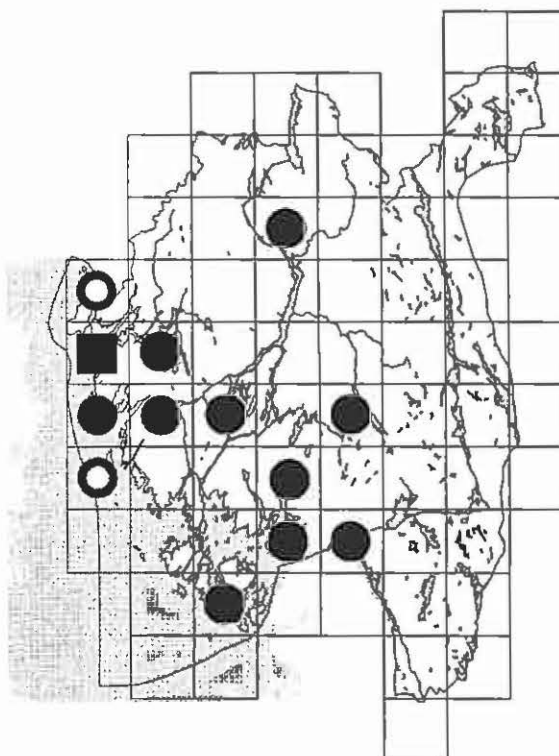
PANTHEA COENOBITA Esper, 1785

Utbredelse globalt:

Bartremunkeflyet er funnet fra Sakhalin, Kurilene og Japan gjennom Korea til det østlige Russland og Sibir og videre derfra til Vest-Europa. Her i Europa kjennes den fra de sørlige delene av Fennoskandia og videre sørover til Frankrike, Apenes sørgrense, det tidligere Jugoslavia og Bulgaria. Arten er lokal, men allikevel utbredt i Danmark og i de sørøstlige delene av Sverige. Den er sjelden i resten av det sørlige Sverige og også i den sørlige delen av Finland, der med unntak av den ytterste kystlinje hvor den igjen er noe mer vanlig (Skou 1991).

Utbredelse i Norge:

Nattflyet er meget sjeldent her i landet og kjennes kun fra relativt kystnære områder. Så langt er det funnet noen få eksemplarer i fylkene Aust-Agder og Telemark, og det er også funnet et individ i Akershus fylke. Arten kjennes også fra Østfold fylke, hvor den nå tilsynelatende opptrer noe mer tallrikt enn i de øvrige fylkene (Hansen & Aarvik, i trykk, Leparb's database, pers. obs.).



Biotop:

Bartremunkeflyet trives i furuskoger eller i områder med spredt bevoksning av trær; og i Sverige finnes den gjerne på klipperike områder (Skou 1991). I Østfold er arten også funnet i områder med varmekjær løvskog, da ispedd ett og annet bartre.

Næringsplante:

Larven lever på nåletrær som furu, gran eller lerk (Skou 1991).

Lokaliteter:

Kommune	Lokalitet	Tidspunkt	Antall	Observatør
Askim	Ilen	23.7.1998	1	Leg: Steinar Pedersen
Fredrikstad	Onsøy-Kjære	17.7.1993	3	Leg: Per Tangen
Fredrikstad	Onsøy-Rauer	4.8.1960	1	Leg: Alf Bakke
Halden	Fredriksten	21.6.1990	1	Leg: Per Tangen
Hvaler	Asmaløya-Huser	20.7.1996	1	Leg: Rune Christensen
Moss	Jeløya-Alby	21.6.1997	5+	Leg: Per Tangen o. a.
Moss	Jeløya-Breidbukta	11.7.1998	1	Leg: Eivind Sornes
Moss	Jeløya-Kubberød	28.7.1996	1	Leg: Bjørn Richard Eriksen
Moss	Jeløya-Refsneskrona	18.7.1955	1	Leg: Martin A. Grude-Nielsen (ZMO)
Moss	Moss	August 1910	1	Obs: Emil Barca (Barca 1923)
Rygge	Sildebogen	24.7.1985	3	Leg: Leif Aarvik
Råde	Missingmyr	21.7.1998	1	Leg: Roar Frølandshagen
Råde	Sogn (Sognshøy)	Juli 1996	4	Leg: Bjørn Magne Fjellstad
Sarpsborg	Skjebergdal	7.7.1990	1	Leg: Thor Jan Olsen
Sarpsborg	Skjeberg-Grimsøy	14.7.1985	1	Leg: Thor Jan Olsen
Sarpsborg	Skjeberg-Vik	25.7.1998	3	Leg: Thor Jan Olsen
Sarpsborg	Tune-Råkil	7.7.1997	1	Leg: Thor Jan Olsen

Kommentar:

Bartremunkeflyet ser ut til å ha blitt funnet for første gang i Østfold fylke ved Moss sommeren 1910, da Emil Barca oppgir å ha funnet en larve i august måned (Barca 1923). På Zoologisk Museum i Oslo finner vi ikke noe belegg som kan bekrefte denne litterære registreringen, men ved disse samlingene står det allikevel et annet eksemplar fra vårt fylke som er tatt av Grude-Nielsen på Jeløya sommeren 1955.

Etter disse gamle registreringene har bartremunkeflyet blitt funnet ved mange nye lokaliteter her i Østfold, og arten ser ut til å ha blitt vanligere gjennom de siste femten åra. Nattflyet er også nylig funnet i Indre Østfold, så muligens er den i ferd med å etablere seg på lokaliteter i de indre delene av fylket. Bartremunkeflyet opptrer dog oftest fåtallig på de kjente lokalitetene, og mange av registreringene dreier seg kun om enkeltindivider. Det er således mulig at nattflyet er inne i en relativt moderat ekspansjonsperiode, og at mange av de individene som blir funnet rundt om i fylket kun er tilfeldig vandrere fra kjerneområdene langs kysten.

Forøvrig kan nevnes at bartremunkeflyet kommer relativt villig til lyslokking, men at den såvidt meg bekjent har arten aldri blitt funnet på sukker her i Østfold.

Trusler:

Avvirkning eller annen ødeleggelse av kystnær nåleskog (Hansen & Aarvik, i trykk). Dette gjelder også for de eventuelle innlandslokalitetene.

Forvaltningsoppgave:

Forhindre omfattende hogst av kystnær nåleskog på kjente lokaliteter, slik som f. eks. ved Søndre Jeløy, Sandbakken og Sognshøy, og dessuten forsette kartleggingsarbeidet for å kunne holde bestandsutviklingen under oppsikt.

RØDLISTESTATUS: Hensynskrevende (V+) **ØSTFOLDSTATUS:** Ansvarsart (A)

BLÅHODEFLY

DILOBA CAERULEOCEPHALA Linnaeus, 1758

Utbredelse globalt:

Blåhodeflyet er funnet fra Armenia og Syria gjennom Lille-Asia og Russland til Vest-Europa. Her i Europa kjennes den fra de sørlige delene av Fennoskandia og videre sørover til Middelhavet. Arten er vanlig og utbredt i Danmark og den er også lokalt vanlig i den sørlige delen av Sverige, mens den opptrer spredt og lokalt på endel lokaliteter i den sørligste delen av Finland, hvor den allikevel kan være relativt vanlig på Åland (Skou 1991).

Utbredelse i Norge:

Arten er funnet i moderate mengder langs kysten, og den kjennes så langt fra fylkene Vest-Agder, Aust-Agder, Vestfold, Akershus og Østfold. I Telemark er den derimot registrert i de indre delene av fylket (Hansen & Aarvik, i trykk, Leparb's database).

Biotop:

Blåhodeflyet kan finnes ved skogsbryn, i kratt og i hager (Skou 1991). Her i Østfold kjennes den også fra svært kystnære biotoper, områder som da er preget av åpent landskap og forkrøplede bestander av slåpetorn.

Næringsplante:

Larven lever på slåpetorn, hagtorn og villapal (Skou 1991). Her i Norge er den også funnet på rogn (Hansen & Aarvik, i trykk).

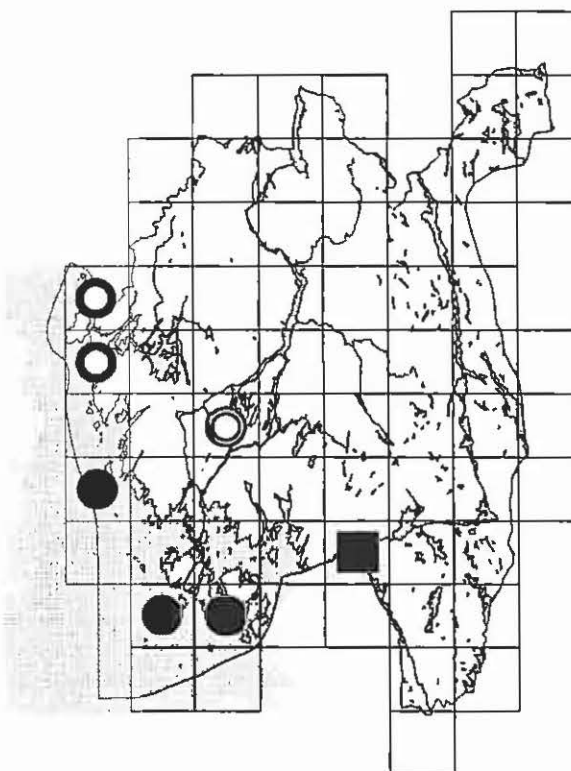
Lokaliteter:

Kommune	Lokalitet	Tidspunkt	Antall	Observatør
Fredrikstad	Onsøy-Engalsvik	3.10.1987	1	Leg: Thor Jan Olsen
Halden	Fredrikshald	Før 1884	1	Leg: Lauritz Martin Esmark (ZMO)
Halden	Remmen	22.9.1988	1	Obs: Per Tangen
Hvaler	Akerøya	5.6.1992	1	Leg: Thor Jan Olsen
Hvaler	Asmaløya-Huser	Høsten 1996	2	Leg: Bjørn Magne Fjellstad
Moss	Jeløya-Kubberød	15.10.1969	1	Leg: Bjørn Richard Eriksen
Moss	Jeløya-Refsneskrona	11.10.1952	1	Leg: Martin A. Grude-Nielsen (ZMO)
Sarpsborg	Tune-Vister	15.6.1968	1	Leg: Roar Ihlebæk

Kommentar:

Blåhodeflyet er angitt fra Smaalenene i Wilhelm Maribo Schøyens fortegnelse over Norges Lepidoptera (Schøyen 1893). På Zoologisk Museum i Oslo finner vi et gammelt eksemplar som er innsamlet av Lauritz Martin Esmark ved "Fredrikshald". Dette må nødvendigvis ha skjedd før hans død i 1884, og er således den tidligste registreringen som kjennes fra vårt fylke. Entomologen Emil Barca, som forøvrig lenge var aktiv innenfor fylkets grenser gjennom den første delen av 1900-tallet, oppgir i en av sine publikasjoner at han selv aldri fant blåhodeflyet i Østfold (Barca 1923).

Blåhodeflyet ser ut til å være svært så sjelden her i Østfold, og i nyere tid har det vanligvis kun blitt registrert enkeltindivider. Forholdene langs kysten burde allikevel ligge til rette for en mer tallrik opptreden ved biotoper hvor vi allerede kjenner en bestand, og blåhodeflyet er sannsynligvis ikke spesielt tiltrukket av sterkt lys. Dersom det mer systematisk kan plasseres svake lys tett opptil en slåpetornbestand på potensielle kystlokaliteter, burde dette lett kunne bekreftes eller avkreftes. Eksemplaret som ble funnet ved Remmen satt i ei lysfelle basert på 60 watts blandingslys, mens eksemplaret fra Kubberød på Jeløya ble plukket under ei utelampe med tilsvarende svakt lys (Bjørn Richard Eriksen, pers. med.). Disse to registreringene danner derfor noe av bakgrunnen for teorien om at antallsregistreringene står i et slags forhold til anvendt lysstyrke. Sett sammen med det faktum at det kun blir funnet enkeltindivider i områder hvor vi tilsynelatende har reproduserende bestander, og dette da også på tross av hyppige og systematiske registreringer, må det jo være noe med våre fangstmetoder som begrenser disse registre-



ringene. Kanskje kan da en liten endring innenfor disse bidra til økt kunnskap om arter som tilsynelatende virker sjeldne.

Trusler:

Avvirkning og ødeleggelse av kystnær kratt- og buskvegetasjon (Hansen & Aarvik, i trykk).

Forvaltningsoppgave:

Sikre bestandene på Asmaløya og Akerøya ved å forhindre ødeleggelse av slåpetornbestander ved disse lokalitetene. Dessuten må det stimuleres til videre kartlegging av bestandene, og kanskje da ved å prøve forskjellige typer av lys.

RØDLISTESTATUS: Sjelden (R) **ØSTFOLDSTATUS:** Sjelden (R)

BRUNGULT NESLEFLY

ABROSTOLA TRIPLASIA Linnaeus, 1758

Utbredelse globalt:

Det brungule nesleflyet er funnet fra Japan gjennom Kina, Tibet, Burma og hele Sentral-Asia til Russland, Vest-Europa og Marokko. Her i Europa kjennes den fra de sørlige delene av Fennoskandia og derfra videre sørover til Middelhavet. Arten er fremdeles utbredt og vanlig mange steder i Danmark, mens den etter midten av 1950-tallet har blitt sjelden og fåtallig langs sydkystene av Sverige og Finland (Skou 1991).

Utbredelse i Norge:

Nattflyet kjennes nå kun via gamle funn fra vårt land, og de tidligere kjente bestandene fant vi hovedsaklig på Østlandet og ved Sørlandskysten (Hansen & Aarvik, i trykk).

Biotop:

Det brungule nesleflyet skal kunne finnes på steder hvor næringsplante vokser, men disse skal dog ikke være for fuktige (Skou 1991).

Næringsplante:

Larven lever på stornesle (Skou 1991).

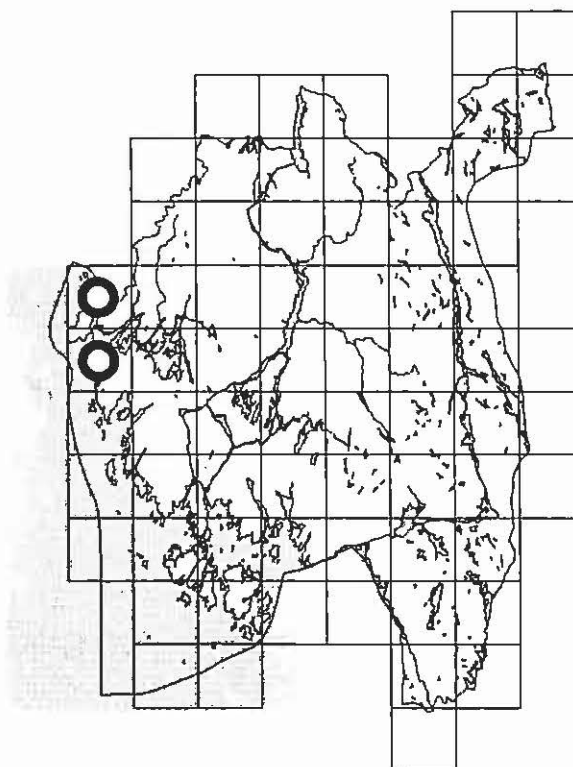
Lokaliteter:

Kommune	Lokalitet	Tidspunkt	Antall	Observatør
Moss	Jeløya	Før 1893	1	Leg: Wilhelm Maribo Schøyen (ZMO)
Moss	Jeløya-Refsneskrona	Juli 1952	2	Leg: M. Grude-Nielsen, M. Opheim
Moss	Moss	21.7.1916	1	Obs: Emil Barca

Kommentar:

Det brungule nesleflyet er angitt fra Smaalenene i Wilhelm Maribo Schøyens fortegnelse over Norges Lepidoptera fra perioden før forrige århundreskifte (Schøyen 1893). På Zoologisk Museum i Oslo finner vi et gammelt og udatert eksemplar som er tatt av nettopp W. M. Schøyen, og dette har blitt samlet på Jeløya i Moss kommune. Vi må da anta at dette eksemplaret har dannet grunnlaget for angivelsen i Schøyens fortegnelse og således er eldre enn denne, hvilket gjør registreringen til det eldste som kjennes fra vårt fylke. Videre har også Emil Barca litterært beskrevet denne arten i en av sine publikasjoner, og han oppgir her at han fant arten ved Moss i 1916 (Barca 1923). Dette eksemplaret finner vi ikke i samlingene på museet i Oslo, men her står det to andre eksemplarer av arten som er innsamlet på Jeløya av Martin Grude-Nielsen og Magne Opheim. Opheims eksemplarer er forøvrig datert 19. juli 1955, og dette er således den siste kjente registreringen fra Østfold fylke.

Det brungule nesleflyet er ikke funnet her i fylket etter disse gamle registreringene. Det er vel derfor liten sannsynlighet for at vi fremdeles kan ha bestander av denne arten, siden hyppig entomologisk aktivitet på 1980 og 1990-tallet heller ikke har ført til nye belegg. Årsaken til at dette nattflyet nå ser ut til å ha forsvunnet fra både Østfold og muligens også resten av landet, er så langt ikke kjent (Hansen & Aarvik, i trykk). Næringsplanten finnes jo fremdeles i store mengder, så her må det være andre og utenforliggende forhold som har styrt denne



sannsynlige utryddelsen av arten i Norge. Dette er allikevel ikke den eneste sommerfuglen som har forsvunnet fra tidligere kjente områder her i landet de siste tiåra, og teoriene om disse forsvinningene er mange og også delvis beviselige. Se forøvrig under andre arter er omhandlet i denne rapporten og som har hatt en likedan utvikling, så som f. eks. den store blodråpesvermeren og apollosommerfuglen.

Trusler:

Ingen kjente (Hansen & Aarvik, i trykk).

Forvaltningsoppgave:

Forsette arbeidet med å finne konkrete årsaker til at vi mister enkelte spesialiserte sommerfugler innen vår fauna, slik at en likedan utvikling kan stanses for andre arter som eventuelt måtte befinne seg i samme situasjon.

RØDLISTESTATUS: Usikker (I) **ØSTFOLDSTATUS:** Utryddet ? (Ex ?)

BUROTHETTEFLY

CUCULLIA ABSINTHII Linnaeus, 1761

Utbredelse globalt:

Burothetteflyet kjennes fra Sentral-Kina og områdene rundt Irkutsk og videre derfra gjennom Sentral-Asia, Iran, Ural og europeisk Russland til Vest-Europa. Her i Europa er den funnet fra de sørlige delene av Fennoskandia og videre sørover til Spania, Italia, det tidligere Jugoslavia og Bulgaria. Arten er utbredt og vanlig i det meste av Danmark og også i den sørlige delen av Sverige, mens den er mer sjelden i Finland (Skou 1991).

Utbredelse i Norge:

Nattflyet kjennes fra fylkene Aust-Agder, Telemark, Vestfold, Buskerud, Akershus og Østfold. Denne arten, som tidligere ble regnet som en stor sjeldenhet, har i nyere tid blitt funnet tallrikt ved ganske mange kystnære lokaliteter her i landet. Kartlegginger og ettersøk har vist at den foreløpig også ser ut til å ha en kystnær utbredelse her i Østfold. (Hansen & Aarvik, i trykk, Leparb's database, pers. obs.).

Biotop:

Burothetteflyet kan finnes ved grøftekanter, strender eller lignende habitater i åpent land (Skou 1991), da gjerne på kalkgrunn (Hansen & Aarvik, i trykk).

Næringsplante:

Larven lever på burot og malurt (Skou 1991), og alle kjente funn av larver fra Østfold fylke har så langt vært gjort på burot.

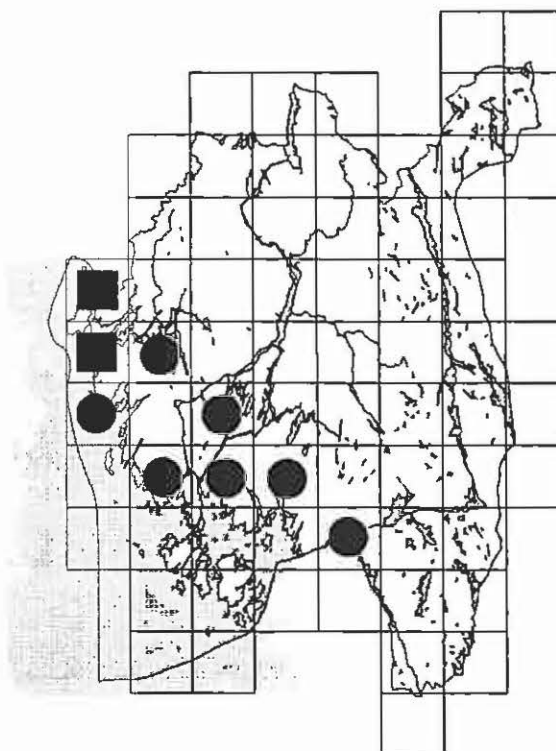
Lokaliteter:

Kommune	Lokalitet	Tidspunkt	Antall	Observatør
Fredrikstad	Rolvøy-Enga	2.7.1986	1	Leg: Jan Ingar Iversen Båtvik
Fredrikstad	Onsøy-Ramseklovene	22.9.1998	4	Leg: Per Tangen & Steinar Pedersen
Halden	Fredriksten	23.7.1993	1	Leg: Per Tangen
Moss	Jeløya	15.7.1951	1	Leg: O. Salte
Moss	Jeløya-Alby	10.8.1998	1	Leg: Per Tangen
Moss	Jeløya-Kubberød	27.7.1996	1	Leg: Bjørn Richard Eriksen
Moss	Jeløya-Nes	28.7.1997	1	Leg: Ove Sørlibråten
Moss	Moss	Juli 1957	2	Leg: O. Salte, Viggo Ree
Rygge	Larkollen	6.8.1995	50+	Leg: Leif Aarvik, C. Christiansen o.a.
Rygge	Sildebogen	1.8.1995	2	Leg: Leif Aarvik
Råde	Fuglevik	August 1996	30+	Leg: Ellen Zakariassen o. a.
Råde	Grimstad	3.8.1995	10+	Leg: Eivind Sørnes
Råde	Sogn (Sognshøy)	Sommeren 1995	5+	Leg: Bjørn Magne Fjellstad
Råde	Åven	6.9.1998	15	Leg: Per Tangen, Steinar Pedersen
Sarpsborg	Kurland	23.7.1998	1	Leg: Petter Michaelsen
Sarpsborg	Skjeberg-Vik	27.7.1997	3	Leg: Thor Jan Olsen
Sarpsborg	Tune-Råkil	1.8.1987	3	Leg: Thor Jan Olsen

Kommentar:

Burothetteflyet ble funnet for første gang i Østfold fylke gjennom første halvdel av juli måned 1951, da O. Salte tok den på Jeløya i Moss kommune (Opheim 1962, Leparb's database).

I nyere tid har dette hetteflyet blitt funnet ved mange lokaliteter her hos oss, og da ofte tallrikt under larvestadiet.



Larvene er forøvrig meget godt kamuflert der de vanligvis uforstyrret sitter og spiser i blomstene av burot på dagtid. Arten kommer også i moderate mengder til lyslokking. Ved Grimstad i Råde, hvor vi øyensynlig har en svært god bestand, har alle de registrerte eksemplarene kommet til lyslokking. Burothetteflyet er her såpass regelmessig ved den permanente lysfella at eieren nå har sluttet å ta vare på flere eksemplarer (Eivind Sørnes, pers. med.). Arten har i dag solide forekomst langs kysten og i kystnære områder her i Østfold, og den er så langt funnet fåtallig eller tallrikt fra Halden kommune i sørøst til Moss kommune i nordvest. Så langt virker det som om burothetteflyet er knyttet til disse kystnære områdene, da den ved ettersøk i de indre delene av fylket ikke har blitt funnet ved aktuelle lokaliteter her.

Trusler:

Tråkk, slitasje, utbygging og camping i kystnære områder (Hansen & Aarvik, i trykk).

Forvaltningsoppgave:

Sikre noen av de gode bestandene ved kysten mot mer omfattende ødeleggelse av områder med gode bestander av malurt og burot, og potensielle lokaliteter for slike tiltak vil da være Larkollen, Åven, Fuglevik og Grimstad.

RØDLISTESTATUS: Sjelden (R) **ØSTFOLDSTATUS:** Ansvarsart (A)

VÅRHETTEFLY

CUCULLIA CHAMOMILLAE D&S,1775

Utbredelse globalt:

Vårhetteflyet er funnet fra Sentral-Asia gjennom Kaukasusområdet, Lille-Asia, Ural og europeisk Russland til Vest-Europa. Her i Europa kjennes den fra de sørlige delene av Fennoskandia og videre sørover til Middelhavet. Arten er vanlig og utbredt i Danmark og også i den sørlige delen av Sverige, hvor den forøvrig ofte taes enkeltvis. Den har nylig har blitt funnet i Finland (Skou 1991, Svensson & al. 1994, Leparb's database).

Utbredelse i Norge:

Nattflyet er kun funnet svært fåtallig her i landet. I tillegg til registreringene fra Østfold kjennes arten så langt kun via et titalls eksemplarer som i nyere tid har blitt tatt i fylkene Akershus, Aust-Agder og Vest-Agder (Hansen & Aarvik, i trykk, Leparb's database).

Biotop:

Vårhetteflyet kan finnes ved grøstekanter, på ruderatplasser og ved udyrket mark eller lignende menneskeskapte biotoper (Skou 1991, Hansen & Aarvik, i trykk).

Næringsplante:

Larven lever på blomstene av forskjellige kurvplanter (Skou 1991).

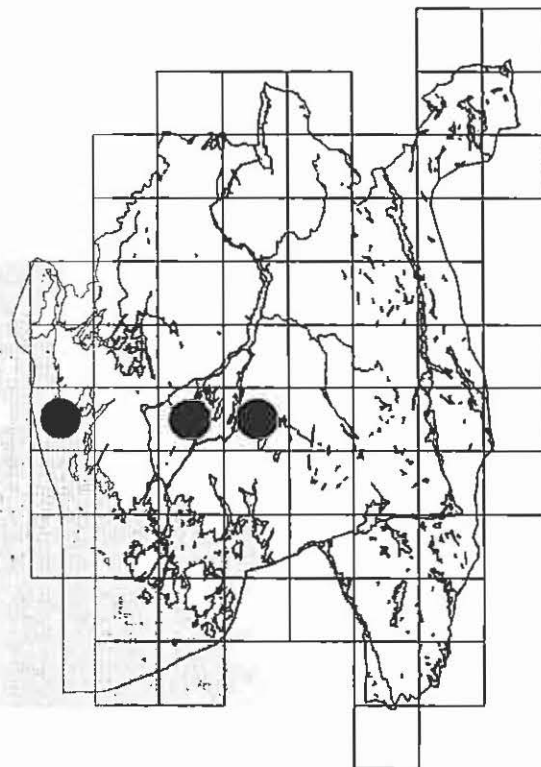
Lokaliteter:

Kommune	Lokalitet	Tidspunkt	Antall	Observatør
Rygge	Sildebogen	24.5.1980	1	Leg: Leif Aarvik
Sarpsborg	Skjeberg-Tangen	August 1994	1	Leg: Anne Lene Thorsdatter O. Aase
Sarpsborg	Tune-Alvim	August 1998	1	Obs: Thor Jan Olsen

Kommentar:

Vårhetteflyet ble funnet for første gang i Norge og Østfold fylke våren 1980, da Leif Aarvik tok et eksemplar på lys ved Sildebogen i Rygge kommune (Aarvik 1990).

Etter dette er arten kun funnet to ganger her hos oss, og begge disse registreringene har blitt gjort i Sarpsborg kommune og dreier seg om funn av larver. Disse ble funnet i områder som har blitt eksponert ved mekanisk bearbeiding, da i forbindelse med veikanter eller på tomter som var preget av næringsvirksomhet. Fellestrekket



for de to lokalitetene er gode bestander av forskjellige blomsterplanter som ofte okkuperer slike områder etter en slik bearbeiding, og begge larvene ble således funnet på balderbrå. Av forskjellige årsaker døde desverre begge disse larvene før klekking til imago, men den ene ble allikevel behørlig fotografert og verifisert før dette skjedde (Thor Jan Olsen, pers. med.).

Denne nykommeren i vår fauna virker ikke spesielt tiltrukket av lyslokking, og sukker skal den overhodet ikke bry seg om. Vårhetteflyet bør sannsynligvis ettersøkes som larve på aktuelle næringsplanter, eller eventuelt fanges i skumringen når den besøker blomster under næringsøk (Skou 1991).

En mulig årsak til at artene i denne slekten aldri ser ut til å bli funnet på sukkerlokking, kan jo skyldes at de antagelig står stille i lufta med svirrende vinger foran matfatet. Således kan de lettere stikke av så fort de merker at noen kommer i nærheten, hvilket forøvrig også har blitt observert i tilknytning til fangst av store tussemørkesvermerne på sukker. Jeg har ved bruk av denne fangstmetoden også lagt merke til andre og mindre arter som har hatt den samme atferden som svermerne, og som derfor aldri har vært mulig å fange på grunn av sin hurtighet. De artene som vi vanligvis opplever i mengder på denne type lokking setter seg jo ofte rett oppe i sukkeret, og blir også sittende der til de har spist ferdig. Seint på 1980-tallet fikk jeg bekreftet at hetteflyene vanligvis har samme type adferd ved matfatet som tussemørkesvermerne, da jeg i mangel av lyslokking ofte var ute i de lyse forsommer-nettene med håv for å fange nattaktive arter. Ved å plassere seg tett opptil aktuelle næringsplanter, slik som f. eks. geiterams, og videre også passe på å få disse høyvokste blomsterplantene i silhuett mot den lyse nattehimmelen i mai og juni, fikk jeg etterhvert tak i en del arter som jeg ikke har sett så ofte ved lyslokkingen i ettertid. Således fikk jeg også tak i tre forskjellige arter av hettefly, og alle disse ble fanget med håv mens de sto med svirrende vinger foran næringsplanten under næringsinntaket.

Hva med f. eks. å lage et nettingbur etter modell fra fiskeruser og så plassere sukkersvampene åpent inni disse, slik at de artene som finner veien inn i disse ikke så lett kan stikke av igjen når vi dukker opp med lykta ?

Trusler:

Landbruk, oppdyrking, sprøyting? (Hansen & Aarvik, i trykk).

Forvaltningsoppgave:

Fortsette kartleggingen for om mulig å oppdage permanente bestander, og således også se om det kan være mulig å sikre noen av disse.

RØDLISTESTATUS: Sjelden (R) **ØSTFOLDSTATUS:** Sårbar (V)

GULLRISHETTEFLY

CUCULLIA GNAPHALII Hubner, 1813

Utbredelse globalt:

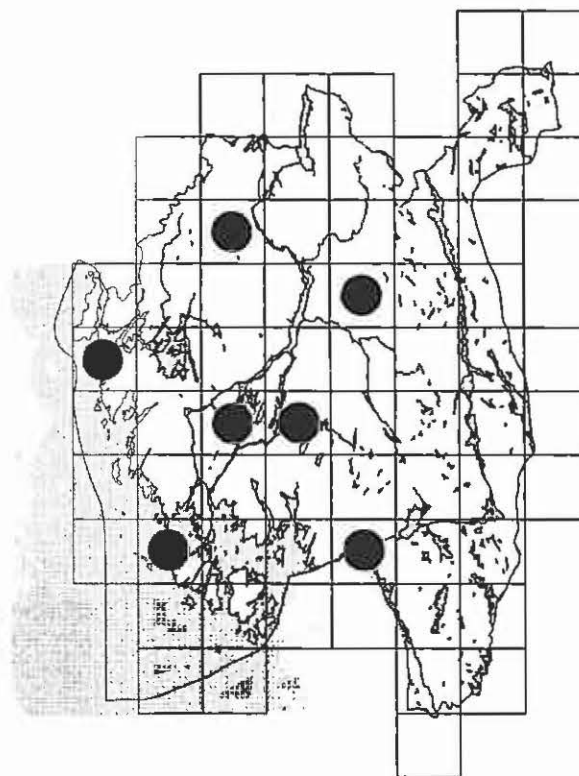
Gullrishetteflyet er funnet fra Altai, Ural og Armenia videre gjennom europeisk Russland til Vest-Europa. Her i Europa kjennes den fra de sørlige delene av Fennoskandia og videre sørover til Pyreneene, Alpene og Karpatene, samt med en begrenset forekomst i Italia. Arten er så langt kun funnet seks ganger i Danmark, mens den er sjelden og enkeltvis i de sørlige delene av Sverige og Finland (Skou 1991).

Utbredelse i Norge:

Nattflyet er nå funnet ved ganske mange lokaliteter her i landet, og de kjente registreringene er foreløpig fordelt mellom fylkene Aust-Agder, Telemark, Vestfold, Buskerud, Akershus og Østfold. Arten opptrer vanligvis enkeltvis her hos oss (Hansen & Aarvik, i trykk, Leparb's database).

Biotop:

Gullrishetteflyet foretrekker åpne skogsområder, rydninger, veikanter og lignende steder (Skou 1991), videre kan den også finnes ved sørvendte og varme skråninger (Hansen & Aarvik, i trykk). Her i Østfold er den også funnet



ved blomsterrike enger og åpne løvskogsområder, og fellestrekket for disse biotopene er gode bestander av gullris.

Næringsplante:

Larven lever på gullris (Skou 1991).

Lokaliteter:

Kommune	Lokalitet	Tidspunkt	Antall	Observatør
Askim	Kykkelsrud	26.7.1998	1	Leg: Per Tangen
Halden	Fredriksten	24.7.1991	1	Leg: Per Tangen
Hvaler	Vesterøy-Langero	3.8.1995	1	Leg: Bjørn Arve Sagvolden
Moss	Jeløya-Kubberød	15.7.1996	1	Leg: Bjørn Richard Eriksen
Rakkestad	Holøsåsen	10.7.1995	1	Leg: Per Tangen
Sarpsborg	Borregård	19.6.1985	1	Leg: Thor Jan Olsen
Sarpsborg	Tune-Råkil	2.6.1988	2	Leg: Thor Jan Olsen

Kommentar:

Gullrishetteflyet ble funnet for første gang i Østfold fylke sommeren 1985, da Thor Jan Olsen tok et eksemplar på lys ved Borregård i Sarpsborg kommune (Olsen 1990).

Etter endel nye registreringer gjennom de siste ti åra kan det nå se ut til at gullrishetteflyet har en relativt vid utbredelse her i Østfold, i det den er funnet både ved kysten og i de indre delene.

Den nærliggende årsaken til at nattflyet vanligvis tas enkeltvis ved lokalitetene kan nok skyldes de samme faktorene som også gjør noen av slektingene til sjeldenheter, nemlig det faktum at de ikke virker spesielt tiltrukket til lys- eller sukkerlokking. For gullrishetteflyet sin del skal også larven være relativt vanskelig å finne, da den er meget godt kamuflert og dessuten kun er aktiv om natten (Skou 1991).

Dette er forøvrig en av de mer særpregede artene innenfor denne slekten, og gullrishetteflyet skal derfor ikke være mulig å overse eller forveksle med disse. Se forøvrig beskrivelser og forslag plassert under foregående art.

Trusler:

Omlegginger i landbruket fra eng til åker, sprøyting og klipping av veikantvegetasjon og andre inngrep som fører til at områder med næringsplanten forsvinner.

Forvaltningsoppgave:

Sikre engområder med gode bestander av gullris, slik som f. eks. på Fredriksten i Halden og ved Kykkelsrud i Askim.

RØDLISTESTATUS: Sjelden (R) **ØSTFOLDSTATUS:** Sjelden (R)

KANNIBALSK URTEFLY

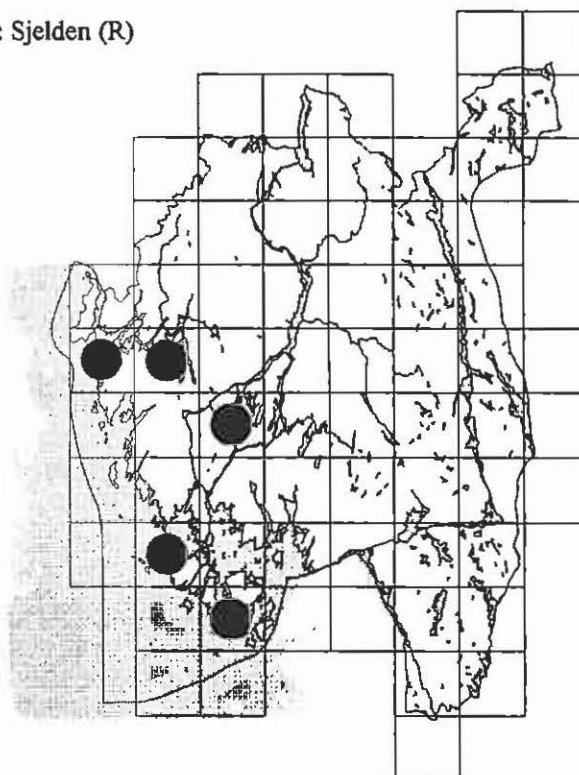
CHILODES MARITIMUS Tauscher, 1806

Utbredelse globalt:

Det kannibalske urteflyet er funnet fra Lille-Asia gjennom de sørvestlige deler av Russland til Vest-Europa. Her i Europa kjennes den fra de midtre og sørlige delene av Fennoskandia og videre sørover til Nord-Spania, Sør-Frankrike, Nord-Italia, nordlige delen av det tidligere Jugoslavia, Ungarn og Romania. Arten er utbredt og vanlig i Danmark, og den har også gode bestander i de sørlige delene av Sverige og Finland. I Sverige er den også funnet langs Bottenvika opp til Norrbotten, og videre derfra langs østsiden av Bottenvika sørover i Finland (Skou 1991).

Utbredelse i Norge:

Nattflyet er relativt sjeldent i vårt land, og foreløpig kjennes den kun fra kystnære lokaliteter i fylkene Vest-Agder, Aust-Agder, Vestfold, Buskerud, Akershus og Østfold (Hansen & Aarvik, i trykk, Leparb's database).



Biotop:

Det kannibalske urteflyet finner vi vanligvis i kystnære takerørskoger, men i våre naboland kan arten også opptre på egnede lokaliteter inne i landet (Skou 1991).

Næringsplante:

Larvene lever i strå av takerør som allerede er spist hule av andre larver og her lever de kun av animalsk føde, slik som blant annet døde pupper. Ved klekking kan arten fores med kjøtt (Skou 1991).

Lokaliteter:

Kommune	Lokalitet	Tidspunkt	Antall	Observatør
Hvaler	Asmaløya-Huser	13.7.1995	1	Leg: Bjørn Magne Fjellstad
Hvaler	Vesterøy-Guttormsvågen	26.6.1995	5+	Leg: Ove Sørlibråten
Moss	Jeløya-Alby	27.7.1996	1	Leg: Eivind Sørnes
Rygge	Rosnesbukta	13.7.1995	1	Leg: Per Tangen
Råde	Sogn (Sognshøy)	Juli 1995	2	Leg: Bjørn Magne Fjellstad
Sarpsborg	Tune-Råkil	24.7.1996	1	Leg: Thor Jan Olsen

Kommentar:

Det kannibalske urteflyet ble funnet for første gang i Østfold fylke sommeren 1995, da det ble tatt noen eksemplarer på lys på Vesterøy i Hvaler kommune (Skou 1991, Ove Sørlibråten, pers. med.).

Nattflyet ble også funnet fåtallig eller enkeltvis ved flere andre lokaliteter i Østfold dette året, så dette må da være en klar indikasjon på at arten nå er i ferd med å etablere bestander her hos oss. Ytterligere to nye lokaliteter ble så oppdaget gjennom sommeren 1996, noe som da bare forsterker inntrykket av disse antagelsene.

Det kannibalske urteflyet fører et forholdsvis tilbaketrukket liv inne i takerørskogene og beveger seg antagelig sjelden ut fra disse biotopene. Den er liten og lett, så vindforholdene langs kysten vil nok spille en viktig rolle i forhold til om man får denne arten til lyslokking uten å måtte plassere seg midt inne i takerørbestanden.

Ved lokaliteten på Vesterøy ser det i alle fall ut til at urteflyet har greid å etablere en god bestand, siden hele fem eksemplarer ble funnet ved denne biotopen i løpet av to påfølgende kvelder (Ove Sørlibråten, pers med.).

Som en kuriositet kan også nevnes at det ene eksemplaret som ble funnet i Rygge kommune ble tatt på sukkerlokking, noe Skou (1991) kun antar som en mulighet.

Trusler:

Drenering, utfylling og annen ødeleggelse av våtmark og grunne områder (Hansen & Aarvik, i trykk).

Forvaltningsoppgave:

Sikre bestanden på Vesterøy og eventuelt andre gode lokaliteter mot ødeleggelse av takerørbestandene.

RØDLISTESTATUS: Hensynskrevende (V+) ØSTFOLDSTATUS: Hensynskrevende (V+)

KRYPVIERFLY

MESOGONA OXALINA Hubner, 1803

Utbredelse globalt:

Krypvierflyet er funnet fra Ural gjennom Russland til Vest-Europa. Her i Europa kjennes den fra de sørlige delene av Fennoskandia og videre sørover til Spania og Bulgaria. Innenfor denne utbredelsen opptrer arten ofte uregelmessig og flekkvis. Nattflyet er utbredt og vanlig i de nordøstlige deler av Danmark, og den er også utbredt langs kysten av Sør-Sverige fra Bohuslän til Gotland. Den har en mer begrenset og lokal utbredelse i den sørlige delen av Finland (Skou 1991).

Utbredelse i Norge:

Nattflyet er svært sjeldent i landet, og så langt kjennes den kun fra et fåtall lokaliteter i Østfold fylke (Hansen & Aarvik, i trykk, Leparb's database).

Biotop:

I Sverige finnes krypvierflyet kun på sandstrender, mens den i Danmark også kan finnes på heder eller andre tørre områder. I Finland kjennes den fra varme og sandete steder med spredt bevoxsning av busker og kratt (Skou 1991).

Næringsplante:

Larven skal kunne leve på forskjellige selje- og vierarter, men i Danmark bruker den antagelig kun krypvier (Skou 1991).

Lokaliteter:

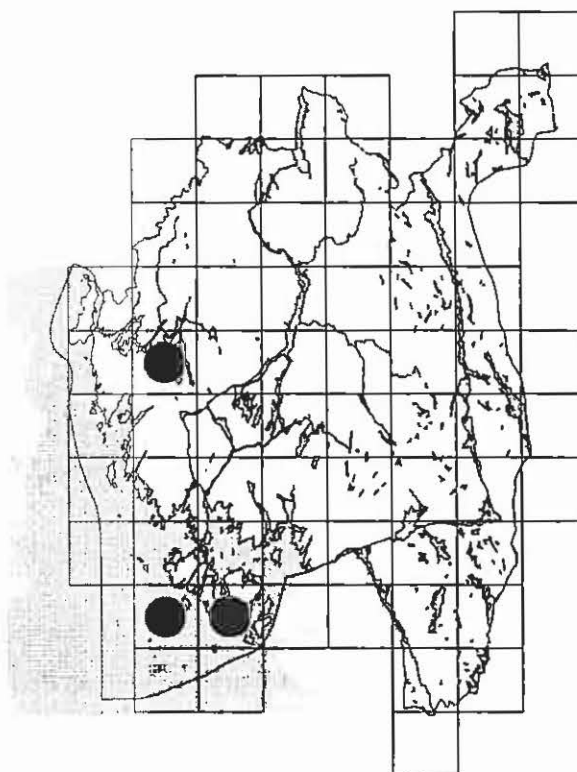
Kommune	Lokalitet	Tidspunkt	Antall	Observatør
Hvaler	Akerøya	27.8.1993	1	Leg: Magne Pettersen
Hvaler	Kjerkøy-Storesand	29.8.1998	1	Leg: Per Tangen
Råde	Sogn (Sognshøy)	August 1995	10+	Leg: Bjørn Magne Fjellstad

Kommentar:

Krypvierflyet ble funnet for første gang i Norge og Østfold fylke sommeren 1993, da den ble tatt i forbindelse med en lysfangst på Akerøya i Hvaler kommune (Pettersen & Iversby 1994). Nattflyet har sannsynligvis etablert seg i Østfold i nyere tid, siden alle de kjente registreringene er fra 1990-tallet.

Tross mange kvelder med lyslokking ved to potensielle strandområder i Hvaler kommune høsten 1998, lokaliteter som forøvrig har relativt gode bestander av krypvier, ble det gjennom denne høsten kun funnet et eksemplar. Dette betyr nok at arten fremdeles opptrer relativt tilfeldig og fåtallig på de nyetablerte lokalitetene. Det er allikevel rimelig å anta at krypvierflyet også bør kunne finnes ved andre tørre og sandete områder langs kysten, da kanskje først og fremst på Hvalerøyene og ved Mærrapanna hvor det finnes gode bestander av krypvier (Jan Ingar Iversen Båtvik, pers. med.).

Krypvierflyet er ikke kjent for å kunne migrere (Hansen & Aarvik, i trykk) og i Sverige kjennes arten kun fra kystnære sandstrender, så det blir derfor litt oppsiktsvekkende når det oppgis fangster av mange eksemplarer ved en lokalitet i de indre delene av Råde kommune. Her skal krypvierflyet være tatt regelmessig på lyslokking siden sommeren 1995 (Heimo O. Pøyhönen, pers. med.), og dette til tross for at den angjeldende lokaliteten befinner seg langt fra strandområdene ved kysten og dessuten ikke har bestander av den aktuelle næringsplanten. Dette må da nødvendigvis bety at krypvierflyet kan ha klart å etablere seg i nær tilknytning til denne lokaliteten. Sett på bakgrunn av biotopsvalget i Sverige vil det da være nærliggende å tro at de innsamlede eksemplarene kan komme fra etablerte bestander ved de tørre sandområdene rundt Rygge flyplass. Denne flyplassen er plassert oppe på en gammel morenerygg og har derfor sandholdig jord som underlag. Dessuten blir enkelte deler av disse tørre og steinete områdene jevnlig ryddet og holdt åpne i forbindelse med flyplassens aktiviteter. Det er derfor sannsynlig at det kan finnes bestander av den konkurranseutsatte krypvieren i dette området, og disse kan da ha gode muligheter til å vokse ved de åpne kantene rundt den etablerte flystripa (Jan Ingar I. Båtvik & Leif Aarvik, pers. med.).



Trusler:

Tråkk, slitasje, bebyggelse, camping og annen ødeleggelse av kystnær natur (Hansen & Aarvik, i trykk).

Forvaltningsoppgave:

I alle fall sikre bestandene på Akerøya og ved Storesand ved å skjerme næringsplanten mot den slitasjen og ødeleggelsen som nå pågår ved disse biotopene. Den eventuelle lokaliteten ved Sogn i Råde foreløpig er noe usikker plasseringsmessig, og nattflyets bestander befinner seg antagelig innenfor det militære flyplassområdet.

RØDLISTESTATUS: Sårbar (V) **ØSTFOLDSTATUS:** Ansvarsart (A)

ALMEGULFLY

XANTHIA GILVAGO D&S, 1775

Utbredelse globalt:

Almegulflyet er funnet fra Altaifjellene gjennom Kirgistan, Armenia, Kaukasusområdet, Irak og Lille-Asia til europeisk Russland og Vest-Europa. Her i Europa kjennes den fra det sørlige Fennoskandia og videre sørover til Middelhavet. Arten er utbredt og vanlig i Danmark, mens den hovedsaklig opptrer sjeldent langs kysten av det sørlige Sverige. Det er videre også kjent noen få eksemplarer fra Finland (Skou 1991).

Utbredelse i Norge:

Nattflyet er kun kjent fra et fåtall lokaliteter her i landet, og arten opptrer sjeldent i fylkene Vestfold, Telemark og Vest-Agder. Utover dette kjennes almegulflyet også fra fylkene Akershus og Østfold, hvor den er funnet relativt tallrikt innenfor et par begrensede områder (Hansen & Aarvik, i trykk, pers. obs.).

Biotop:

Almegulflyet kan finnes i skoger og hager (Skou 1991). I Oslo og Halden flyr nattflyet ved parklignende biotoper med gode bestander av alm (Hansen & Aarvik, i trykk, pers. obs.).

Næringsplante:

Larven lever på alm (Skou 1991).

Lokaliteter:

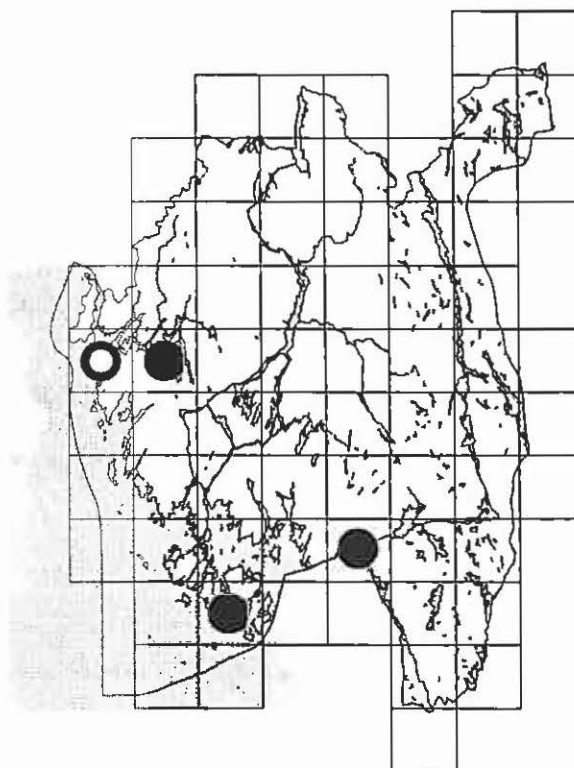
Kommune	Lokalitet	Tidspunkt	Antall	Observatør
Halden	Fredriksten	15.9.1996	30+	Leg: Per Tangen, Steinar Pedersen o. a.
Hvaler	Asmaløya-Huser	Høsten 1995	1	Leg: Bjørn Magne Fjellstad
Moss	Jeløya-Kubberød	21.9.1969	1	Leg: Bjørn Richard Eriksen
Råde	Grimstad	24.8.1995	1	Leg: Eivind Sørnes

Kommentar:

Almegulflyet ser ut til å ha blitt funnet for første gang i Østfold fylke allerede i 1969, hvor den da ble tatt på Jeløya i Moss kommune. Arten er videre også nevnt i en litterær rapport fra Asmaløya i Hvaler kommune, hvor det ble funnet et eksemplar i 1995 (Skou 1991, Fjellstad 1996, Eriksen 1997).

Et år etter denne siste registreringen ble så almegulflyet funnet tallrikt på Fredriksten festning. Her ble det gjennom en to ukers periode sett mange titalls eksemplarer, da via noen sporadiske netter med aktiv fangst. Alle de registrerte individene ble funnet under de kraftige lampene i nedkant av festningsområdet, og det virket som om nattflyet svært villig lot seg lokke av sterkt lys. Det ble her sett eksemplarer i mange forskjellige fargevariasjoner, og alt fra nyklekte individer til sterkt medtatte.

Utover disse registreringene er dette sjeldne nattflyet kun kjent fra en annen lokalitet her i Østfold, og ved denne er det bare funnet et individ gjennom fire sesonger med regelmessig lysfangst, så her må den eventuelle populasjonen ha sitt feste et stykke unna.



Trusler:

Almesyke, avvirkning av almeskog og almer i parker og hager (Hansen & Aarvik, i trykk).

Forvaltningsoppgave:

Sikre bestandene ved Fredriksten festning ved å forhindre altfor omfattende hogst av almekratt i området. Dette krattet blir jevnlig ryddet for å holde de bratte sidene ned mot Halden by åpne, og denne hogsten har vært spesielt omfattende gjennom de to siste åra. Den tidligere naturstien, som forøvrig gikk rundt den nedre delen av festningsområdet og som presenterte alle de forskjellige artene av løvtrær som finnes i dette unike området, er nå helt radert bort av ivrige ryddere. Så er da heller ikke almegulflyet funnet i dette området siden 1996, og det vil derfor være av stor viktighet at det fra forvaltningens side påses at ikke alt kratt blir ryddet på en gang. Hogsten eller ryddingen bør fordeles over flere år, slik at de sjeldne sommerfuglene i området kan ha en sjanse til å finne relevante næringsplanter hvert år.

RØDLISTESTATUS: Sårbar (V) **ØSTFOLDSTATUS:** Ansvarsart (A)

GLANSHØSTFLY

AGROCHOLA NITIDA D&S, 1775

Utbredelse globalt:

Glanshøstflyet er funnet fra Armenia og Lille-Asia gjennom den sørlige delen av Russland til Vest-Europa. Her i Europa kjennes den fra de sørlige delene av Fennoskandia til Middelhavet. Arten er funnet spedt og regnes nå for sjelden i Danmark, mens den er mer vanlig i den sørlige halvdel av Sverige. I Finland er den kun kjent fra Åland (Skou 1991).

Utbredelse i Norge:

Nattflyet er så langt kun kjent fra to lokaliteter her i landet, hvorav en befinner seg ved Kroken i Akershus (Claus Christiansen, pers. med.) og den andre ved Halden i Østfold. Alle de norske registreringene av denne arten er gjort på 1990-tallet.

Biotop:

Glanshøstflyet foretrekker løv- og blandingsskog eller steder med spredt busk- eller trebevoksning (Skou 1991).

Næringsplante:

Larven lever på forskjellige urter, så som f. eks. nøkleblom, syre og løvetann (Skou 1991).

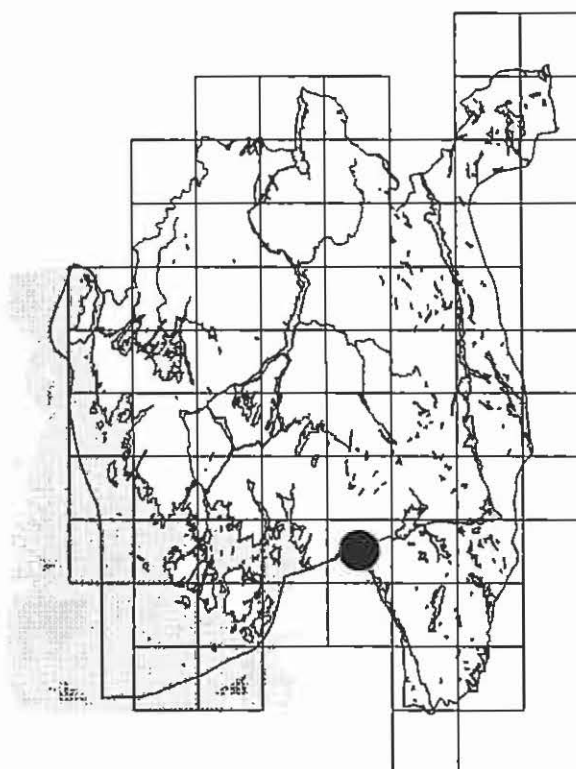
Lokaliteter:

Kommune	Lokalitet	Tidspunkt	Antall	Observatør
Halden	Fredriksten	14.9.1996	2	Leg: Steinar Pedersen, Per Tangen

Kommentar:

Glanshøstflyet ble funnet for første gang i Østfold fylke høsten 1996, da Steinar Pedersen tok et eksemplar ved Fredriksten festning i Halden kommune (Skou 1991). En knapp uke etter dette ble det så samlet enda et eksemplar ved den samme lokaliteten, og så langt er dette de eneste kjente registreringene fra Østfold. Begge individene ble tatt under de sterke lampene i nedkant av festningens nordvestlige del. Siden disse var relativt nyklekte, er det således rimelig å anta at glanshøstflyet kan ha etablert bestander ved denne lokaliteten. Sterkt begrenset registreringsaktivitet ved dette området gjennom de to siste åra må kanskje bære noe av ansvaret for at vi foreløpig ikke kan vise til flere funn av denne sjeldne arten fra denne lokaliteten.

Det er videre nødvendig å nevne at høstglansflyet kan være relativt likt flere andre arter innen den samme slekten, og da spesielt *Agrochola helvola*. Denne nattflyet, som forøvrig nå har fått det norske navnet rødt høstfly, kan opptre svært så vanlig mange steder i fylket. Den er også svært tallrik ved Fredriksten festning og har i tillegg felles flyvetid med glanshøstflyet, hvilket da selvfølgelig gjør forvekslingen mellom disse artene til et aktuelt problem. Ved næyere studier av eksemplarer som sitter i ro skal det allikevel ikke være noe stort problem å skille



de to artene, men eksemplarer i aktivitet bør bedøves for at det med sikkerhet skal kunne la seg gjøre å konstatere riktig art.

Trusler:

Ingen kjente (Hansen & Aarvik, i trykk).

Forvaltningsoppgave:

Holde bestanden ved Fredriksten festning under oppsikt og eventuelt sikre god tilgang til aktuelle næringsplanter.

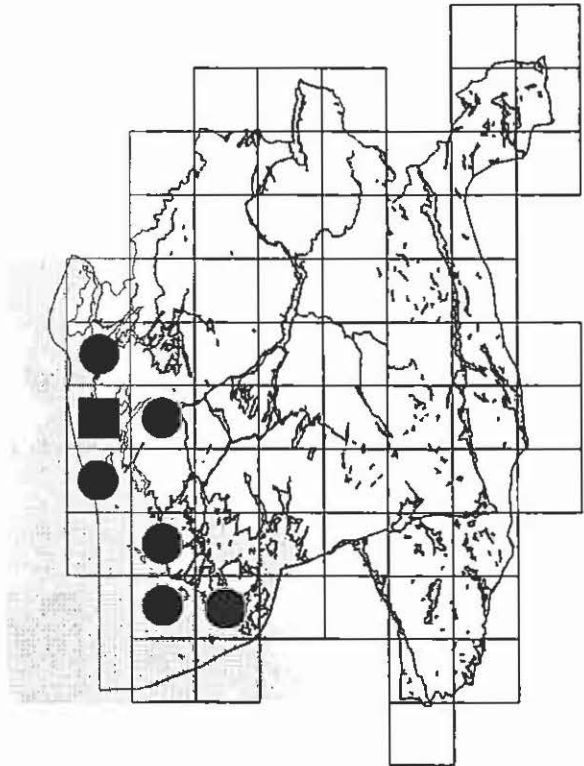
RØDLISTESTATUS: Utilstrekkelig kjent (K) **ØSTFOLDSTATUS:** Sårbar (V) **Ansvarsart (A)**

FLEKKET FLATFLY

CONISTRA RUBIGINOSA Scopoli, 1763

Utbredelse globalt:

Det flekkede flatflyet kjennes kun fra det europeiske fastland, hvor arten er funnet fra det sørlige Fennoskandia og videre sørover til Middelhavet og derfra videre mot øst til Baltikum og Svartehavet. Den er kun kjent fra et par lokaliteter i Danmark, mens den er utbredt og midtels vanlig mange steder i den sørlige halvdel av Sverige. Nattflyet er foreløpig betraktet som en stor sjeldenhet i Finland, hvor den kun er kjent fra to begrensede områder (Skou 1991).



Utbredelse i Norge:

Nattflyet er funnet forholdsvis tallrikt mange steder i fylkene Vest-Agder, Aust-Agder, Telemark og Østfold. Det er også funnet noen få eksemplarer i Vestfold og et eksemplar i Akershus (Hansen & Aarvik, i trykk, Leparb's database).

Biotop:

Det flekkede flatflyet foretrekker løvskogsområder med buskaktig undervegetasjon, men arten kan også finnes i kystnær og åpen furuskog (Skou 1991). Nattflyet ser ut til å foretrekke svært kystnære lokaliteter her i vårt fylke.

Næringsplante:

Larven lever på forskjellige løvtrær, busker og urteaktige planter (Skou 1991).

Lokaliteter:

Kommune	Lokalitet	Tidspunkt	Antall	Observatør
Fredrikstad	Onsøy stasjon	22.10.1983	1	Leg: Thor Jan Olsen
Fredrikstad	Onsøy-Kjære	4.2.1993	5+	Leg: Per Tangen
Fredrikstad	Onsøy-Engalsvik	September 1983	1	Leg: Thor Jan Olsen
Hvaler	Akerøya	1.5.1993	1	Leg: Per Tangen
Hvaler	Asmaløya-Huser	24.4.1994	10+	Leg: Claus Christiansen o. a.
Hvaler	Spjørøy kirke	27.3.1989	1	Leg: Heimo O. Pøyhønen
Moss	Jeløya-Alby	19.10.1996	10+	Leg: Per Tangen, Eivind Sørnes o. a.
Rygge	Fuglevik	30.3.1998	1	Leg: Eivind Sørnes
Rygge	Larkollen-Danmarksøya	25.4.1998	1	Leg: Eivind Sørnes
Rygge	Sildebogen	14.4.1979	1	Leg: Leif Aarvik

Kommentar:

Det flekkede flatflyet er ikke nevnt fra Østfold i noe av det materialet som er tilgjengelig fra perioden før 1923 (Schøyen 1893, Barca 1910-1923), men den blir oppgitt i en av Magne Opheims kataloger over sommerfuglers utbredelse i Norge (Opheim 1962). Det har allikevel ikke latt seg gjøre å finne eksemplarer som kan bekrefte Opheims litterære angivelse, så hvor disse opplysningene er hentet fra vites foreløpig ikke. Den tidligste registre-

ringen som nå kjennes stammer fra Sildebogen i Rygge, hvor arten ble funnet så seint som i 1979. Det flekkete flatflyet har nå blitt funnet relativt mange steder her i Østfold, men arten er allikevel kun kjent fra kystnære lokaliteter og blir ofte funnet enkeltvis ved disse.

Det virker videre som om nattflyet kun kommer til lyslokking i begrenset og tilfeldig antall, mens den derimot er noe mer hyppig og regelmessig på sukker. Alle de oppgitte eksemplarene fra Kjære i Onsøy er allikevel funnet i forbindelse med lyslokking, så dette kan da tyde på at arten har en stabil bestand i området siden såpass mange individer fant veien opp i fangstinnretningen. Gjennom flere titalls kvelder og netter på Jeløya ved Moss, hvor lyslokkingen da ble brukt parallelt med sukker, kom det allikevel ikke et eneste eksemplar til de forskjellige lysfellene som her ble brukt. Derimot kom arten relativt regelmessig til sukkerlokking, men merkelig nok ble det her bare funnet et eksemplar pr. natt, og disse enkeltindividene dukket da vanligvis opp svært tidlig på kvelden. Dette er underlige sammentreff som sikkert fort kan føre til at det flekkede flatflyet blir betraktet som noe mindre tallrik, da uten at det nødvendigvis trenger å bety annet enn at våre fangstmetoder legger begrensinger på antallsregistreringene.

Til slutt kan nevnes at nattflyet blir oppgitt å skulle være vanlig på Asmaløya i Hvaler kommune (Fjellstad 1996), noe hverken forfatter eller andre som har frekventert området hyppig foreløpig kan bekrefte. Kanskje er dette da en bekreftelse på det som blir nevnt ovenfor, nemlig at antall eksemplarer som taes ved en lokalitet ofte styres av tilfeldigheter i forhold til fangstutstyr.

Trusler:

Avvirkning av eldre, kystnær skog (Hansen & Aarvik, i trykk).

Forvaltningsoppgave:

Sikre de kjente bestandene i våre kystnære områder ved å verne om eldre løvskog.

RØDLISTESTATUS: Sjelden (R) **ØSTFOLDSTATUS:** Ansvarsart (A)

STORT FLATFLY

CONISTRA ERYTHROCEPHALA D&S, 1775

Utbredelse globalt:

Det store flatflyet er funnet fra Kaukasus og Lille-Asia gjennom europeisk Russland til Vest-Europa og Marokko. Her i Europa kjennes den fra de sørlige delene av Fennoskandia og videre sørover til Middelhavet. Arten er sjelden i de østlige delene av Danmark og også i den sørlige delen av Sverige, mens den i Finland kun finnes fast på Åland (Skou 1991).

Utbredelse i Norge:

Nattflyet er meget sjeldent her i landet, men arten kjennes allikevel tallrikt fra enkelte lokaliteter i fylkene Aust-Agder, Telemark og Østfold. Den er også funnet i fylkene Vestfold og i Akershus (Hansen & Aarvik, i trykk, Leparb's database).

Biotop:

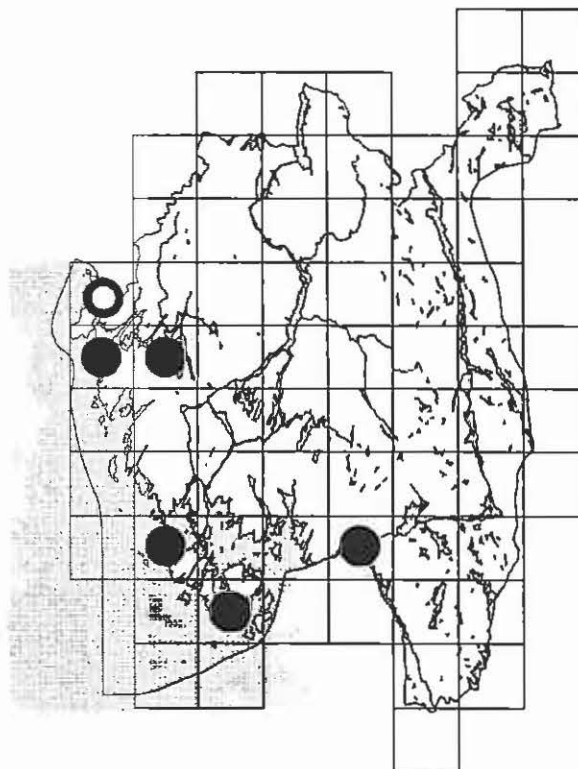
Det store flatflyet trives best i lys eikeskog eller blandingskog med eik, og da med god undervegetasjon (Skou 1991).

Næringsplante:

Som liten larve lever arten vanligvis i knopper av eik, seinere kan den finnes på forskjellige urteaktige planter som f. eks. løvetann (Skou 1991).

Lokaliteter:

Kommune	Lokalitet	Tidspunkt	Antall	Observatør
Halden	Fredriksten	4.10.1996	2	Leg: Finn Johansen, Per Tangen
Hvaler	Asmaløya-Huser	30.3.1990	100+	Leg: Bjørn Magne Fjellstad o. a.



Hvaler	Vesterøy-Guttormsvågen	27.5.1996	1	Leg: Rune Christensen
Moss	Jeløya-Alby	19.10.1996	10+	Leg: Per Tangen, Eivind Sørnes o. a.
Moss	Jeløya-Refsneskrona	1953	1	Leg: Martin A. Grude-Nielsen (ZMO)
Råde	Grimstad	7.4.1996	2	Leg: Eivind Sørnes

Kommentar:

Det store flatflyet er ikke oppgitt fra Østfold fylke i Magne Opheims katalog over norske sommerfuglers utbredelse (1962). Arten ser allikevel ut til å ha blitt funnet for første gang her hos oss allerede i 1953, da Martin Grude-Nielsen tok et eksemplar på Jeløya i Moss kommune (ZMO, Hansen & Aarvik, i trykk). Nattflyet er også feilaktig publisert som ny for fylket fra Asmaløya på Hvaler, hvor den da ble tatt mange tiår etter registreringen fra Jeløya (Tangen & Pettersen 1995, Fjellstad 1996).

Det store flatflyet er lettest å fange med sukkerlokking, og ved bruk av denne fangstmetoden gjennom gunstige høstnetter kan arten tilfeldig bli sett i stort antall på gode lokaliteter. Eksempelvis skjedde dette ved Huser høsten 1996, da et trettitalls individer ble sett i løpet av noen få nattlige registreringstimer. Sammenlignet med de andre artene som kom til sukker denne kvelden, opptrådte det store flatflyet i dominerende mengder (Tangen & Johannesen). Utenfor denne gode lokaliteten ser nattflyet ut til å være mer sporadisk og fåtallig her i Østfold, men også på Jeløya har arten blitt sett nogenlunde regelmessig og i moderate mengder de siste åra.

Det store flatflyet har også blitt funnet på Fredriksten festning i Halden kommune, da ved bruk av sukkerlokking i de nordvestlige brattsidene ned mot byen. På denne lokaliteten hadde det vært gjennomført sporadiske registreringer ved de kraftige lyskasterne i nesten ti år, og da uten at nattflyet hadde blitt funnet. Utnyttelsen av sukker som fangstmetode er derfor svært viktig for å finne denne sjeldne sommerfuglen ved nye og hittil ukjente lokaliteter.

Trusler:

Avvirkning av eldre, kystnær eikeskog (Hansen & Aarvik, i trykk).

Forvaltningsoppgave:

Forhindre omfattende hogst i kystnære eikeskoger, og da spesielt i den lille eikeskogen ved Huser på Asmaløya. Vi bør også spare all eikeskog innenfor landskapsvernområdet på Søndre Jeløy, og her er det i alle fall viktig at de spredte eiketærne ved Alby gård får stå i fred.

RØDLISTESTATUS: Sjelden (R) **ØSTFOLDSTATUS:** Ansvarsart (A)

RINGKVISTFLY

XYLENA EXSOLETA Linnaeus, 1758

Utbredelse globalt:

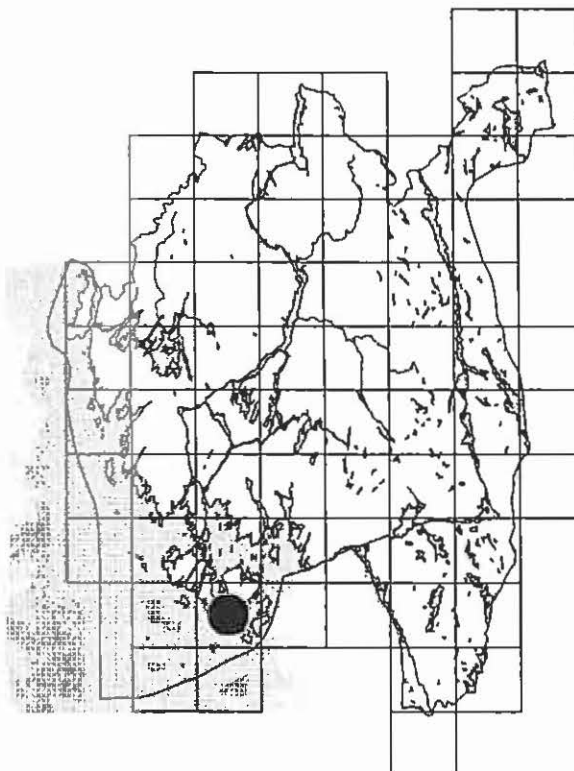
Ringkvistflyet er funnet fra Japan og de østlige deler av Russland gjennom Sentral-Asia, Kaukasus, Lille-Asia og Ural til europeisk Russland og Vest-Europa, Kanariøyene og Nord-Afrika. Her i Europa kjennes den fra de sørlige delene av Fennoskandia og videre sørover til områdene ved Middelhavet. Arten er utbredt, men allikevel sjelden i Danmark, mens den etter en kraftig tilbakegang nå også har blitt sjelden i den sørlige delen av Sverige. I Finland har dette nattflyet nå mer eller mindre forsvunnet (Skou 1991).

Utbredelse i Norge:

Utenom de nylig registrerte eksemplarene fra Østfold fylke kjennes kun to gamle funn her i landet, et fra Aust-Agder og et fra Rogaland (Leparb's database).

Biotop:

Ringkvistflyet kan finnes i skog og kratt og ved dyrkede områder, så som f. eks. langs åkerkanter, i veikanter eller ved gressganger (Skou 1991).



Næringsplante:

Larven lever på en rekke forskjellige urter, så som f. eks. syre, løvetann og maure (Skou 1991).

Lokaliteter:

Kommune	Lokalitet	Tidspunkt	Antall	Observatør
Hvaler	Asmaløya-Huser	Høsten 1996	3	Leg: Bjørn Magne Fjellstad

Kommentar:

Ringkvistflyet ble funnet for første gang i Østfold fylke høsten 1996, da Bjørn Magne Fjellstad tok to eksemplarer på Asmaløya i Hvaler kommune (Skou 1991, Hansen & Aarvik, i trykk). Etter disse registreringene ble det også funnet et nytt eksemplar på den samme lokaliteten våren 1997, så arten må sannsynligvis da ha klart å overvintre i dette området. Foreløpig er det ikke funnet flere eksemplarer ved denne lokaliteten (Heimo O. Pøyhønen, pers. med.). Forvekslingsfaren med "tvillingarten" *Xylena vetusta* er allikevel såpass stor at vår oppmerksomhet bør skjerpes i forhold til disse to artene i fremtiden. Dette gjelder da spesielt for lokalitetene ute på Hvalerøyene, hvor nattflyet nå har blitt funnet flere ganger.

Ringkvistflyet må forøvrig også kunne ha en viss evne til å foreta mer omfattende vandringer, siden det via litteraturen oppgis at det til nå er funnet fire eksemplarer på Island (Skou 1991). Således vil det foreløpig være for tidlig å skulle konstatere noen reproduserende bestand her i fylket, siden det foreløpig virker like så sannsynlig at registreringene på Asmaløya dreier seg om tilflyvende eksemplarer. Det vil allikevel være spennende å følge utviklingen ved lokaliteten på Asmaløya, da i håp om at ytterligere funn skal kunne bekrefte populasjoner av dette sjeldne nattflyet her i Østfold fylke.

Trusler:

Tråkk og slitasje i kystnær natur (Hansen & Aarvik, i trykk).

Forvaltningsoppgave:

Fortsette kartleggingen på Asmaløya og ved andre potensielle kystnære biotoper, og eventuelt sikre eventuelle reproduserende bestander her.

RØDLISTESTATUS: Usikker (U) **ØSTFOLDSTATUS:** Utilstrekkelig kjent (K)

HVITT STRANDENGFLY

APAMEA LITHOXYLAEA D&S, 1775

Utbredelse globalt:

Det hvite strandengflyet er funnet fra Altaifjellene gjennom Armenia og Lille-Asia til europeisk Russland og Vest-Europa. Her i Europa kjennes den fra de sørlige delene av Fennoskandia til Midt-Spania, Italia, det tidligere Jugoslavia og Bulgaria. Arten er utbredt og vanlig over det meste av Danmark, mens den er lokal og vanligvis sjelden i den sørlige delen av Sverige. Nattflyet er videre funnet regelmessig, men svært lokalt i den sørlige delen av Finland (Skou 1991).

Utbredelse i Norge:

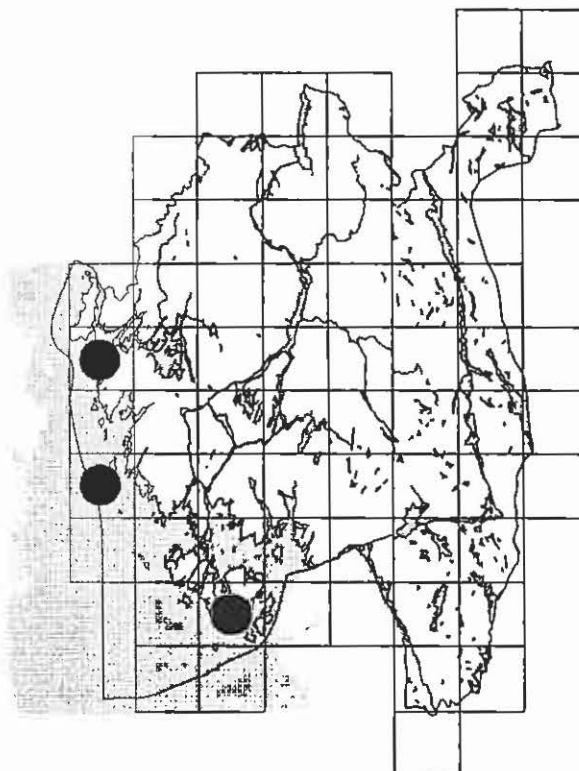
Arten er relativt sjelden her i landet, og så langt er den kun funnet fåtallig ved kysten i fylkene Vest-Agder, Telemark, Vestfold, Buskerud, Akershus og Østfold (Hansen & Aarvik, i trykk, Leparb's database).

Biotop:

Det hvite strandengflyet kan finnes ved åpne områder som enger, grøftekanter og sandstrender. I Finland blir den vanligvis funnet ved sandete og klipperikt skjærgårds-terreng (Skou 1991).

Næringsplante:

Larven lever på røttene av forskjellige gressarter (Skou 1991).



Lokaliteter:

Kommune	Lokalitet	Tidspunkt	Antall	Observatør
Fredrikstad	Onsøy-Rauer	28.7.1989	1	Leg: Leif Aarvik
Hvaler	Asmaløya-Brattestø	17.7.1995	5+	Leg: Per Tangen
Hvaler	Asmaløya-Huser	3.7.1990	10+	Leg: Rune Christensen o. a.
Moss	Jeløya-Alby	28.7.1996	1	Leg: Per Tangen
Moss	Jeløya-Kubberød	3.8.1996	1	Leg: Bjørn Richard Eriksen
Rygge	Rossnesbukta	23.7.1995	1	Leg: Per Tangen

Kommentar:

Det hvite strandengflyet ble funnet for første gang i Norge sommeren 1962, da det ble tatt et eksemplar ved Søgne i Vest-Agder fylke (Skou 1991, Hansen & Aarvik, i trykk). Arten ser videre ut til å ha blitt registrert for første gang i Østfold fylke så seint som i 1989, da Leif Aarvik tok et eksemplar på øya Rauer i Fredrikstad kommune (Hansen & Aarvik, i trykk).

Dette relativt sjeldne og særegne nattflyet har i ettertid blitt funnet fåtallig eller enkeltvis ved en håndfull nye lokaliteter her i Østfold, og disse befinner seg uten unntak ved svært kystnære områder. Det hvite strandengflyet ser allikevel ut til å være sporadisk utbredt fra Hvalerøyene i sør til Jeløya i nord, og sannsynligheten taler vel for at den har en nogenlunde sammenhengende og reproduserende bestand langs hele denne kystlinjen. Den oppgitte fåtalligheten skyldes nok heller det faktum at arten kun sjeldent kommer til lyslokking, og i stedet ser ut til å være lettere å lokke med sukker. Sukkerlokkingen er forøvrig noe mer ustabil som fangstmetode, og den er vanligvis avhengig av spesielt gunstige klimatiske forhold når den blir benyttet på sommeren. Dette for å kunne utkonkurrere duftene fra de mange blomsterplantene som ofte finnes på denne tiden av året, og som da vanligvis blir foretrukket av de voksne sommerfuglene som klekkes gjennom denne perioden.

Vi har nå i alle fall kunnet konstatere regelmessige og reproduserende bestander på Asmaløya i Hvaler kommune, og her har det gjennom de siste sesongene blitt funnet ganske mange eksemplarer. Ved to tilfeldige sukkerlokkingsnetter i juli måned 1995 fant jeg tilsammen et titalls eksemplarer ved lokalitetene Huser og Brattestø, så det var tydelig at det varme og litt fuktige sommerværet som preget disse fangstnettene var svært så gunstige for registreringer av dette spesielle nattflyet.

Trusler:

Tråkk, slitasje, bebyggelse, camping eller annen ødeleggelse av kystnær natur (Hansen & Aarvik, i trykk).

Forvaltningsoppgave:

Sikre engområdene på Søndre Asmaløya mot slitasje, nedbeiting, gjengroing, oppdyrking og annen ødeleggende menneskelig aktivitet.

RØDLISTESTATUS: Sjelden (R) **ØSTFOLDSTATUS:** Sjelden (R)